

Når de forteller om oss

Norsk-somalieres perspektiver på mediefremstillinger av norsk-somaliere

Carima Tirillsdottir Heinesen

Masteroppgave

Journalistikk

60 studiepoeng

Institutt for medier og kommunikasjon

Det humanistiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

HØST 2022

Forord

Et langvarig masterprosjekt nærmer seg slutten. Det å ta en mastergrad på deltid ved siden av fulltidsjobb har vært en lærerik prosess - på godt og vondt. Å få muligheten til å fordype seg faglig gjennom et prosjekt av dette omfanget etter nærmere ti år i felt som journalist, har gitt meg nye verdifulle perspektiver å ta med videre inn i min karriere.

Først og fremst vil jeg rette en stor takk til informantene som har deltatt i denne undersøkelsen. Jeg føler meg ydmyk og beæret over å ha fått innsyn i deres perspektiver, refleksjoner, tanker og følelser knyttet til en tematikk som er svært aktuell, men for mange også veldig følelsesladet. Takk for at dere ville delta, og takk for at dere delte - uten dere hadde prosjektet ikke latt seg gjennomføre.

Jeg vil også rette en stor takk til min veileder Rune Karlsen ved IMK (H/2020 til H/2022), som må sies å være Blinderns kanskje mest tålmodige veileder. Takk for gode faglige innspill, fruktbare diskusjoner, og utsettelse når det har vært nødvendig.

Samboeren min Jostein har stilt opp morgen og kveld- både som leser, teksthjelper, tekoker, smågodthenter, og moralsk støttespiller. Det samme har familien min og gode venner- takk for tålmodigheten, og at dere har hjulpet meg å holde humøret og motet oppe.

Sist men ikke minst vil jeg gjerne takke min pelskledd sønn Marve, som har vært der for utallige kosepauser og trøst, når mor innimellom har følt seg nær ved å gi opp hele prosjektet.

Sammendrag

I denne oppgaven har jeg undersøkt hvordan personer med norsk-somalisk bakgrunn oppfatter og opplever fremstillinger av norsk-somalere i norske medier, og hvordan det påvirker dem i hverdagen. Datamaterialet består av individuelle dybdeintervjuer med ti informanter. Alle informantene har somalisk familiebakgrunn, og er enten født og oppvokst i Norge eller har selv innvandret til Norge. Problemstillingen lyder som følger:

**Hvordan oppfatter og opplever norsk-somalere mediedekningen av sin egen gruppe?
Hvilken innvirkning har det bildet norske medier tegner av mennesker med somalisk familiebakgrunn på livet og hverdagen i Norge for individer med somalisk familiebakgrunn?**

Resultatene viser at alle informantene opplever mediebildene som tegnes av norsk-somalere som problemfokuserede, lite nyanserte og preget av stereotyper. Som et resultat av dette, oppgir et flertall av informantene at de føler seg annengjort i møte med mediebildene som tegnes. For noen av informantene har dette gått utover følelsen av tilhørighet til det norske storsamfunnet. Andre oppgir at negative mediefremstillinger er med på å forme synet på dem selv, og andre. Flere av informantene setter også negative mediefremstillinger i direkte sammenheng med personlige opplevelser de har hatt med diskriminering, rasisme og trusler. Et flertall av informantene ønsker seg mediefremstillinger som har et mer nøytralt eller positivt fokus, og som samsvarer mer med erfaringene informantene selv har fra norsk-somaliske miljøer.

Informasjonen jeg har fått gjennom dybdeintervjuene har vært avgjørende for å besvare problemstillingen. Samtidig er det viktig å presisere at intervjuer med ti informanter ikke er nok til å danne et generalisert bilde av hvordan norsk-somalere i Norge opplever dekningen. Oppgavens mål er snarere å gi et innblikk i hvordan ti individer oppfatter og opplever mediebildene som tegnes av en gruppe de tilhører.

Summary

In this thesis I have investigated how people with a Norwegian-Somali background perceive and experience portrayals of Norwegian-Somalis in the Norwegian media, and how this affects them in their everyday life. The data material consists of individual in-depth interviews with ten informants. All the informants have a Somali family background, and were either born and raised in Norway or immigrated to Norway themselves. My research-question(s) posed in this thesis is as follows:

**How do Norwegian-Somalis perceive and experience the media coverage of their own group?
What impact does the image Norwegian media paint of people with a Somali family background have on life and everyday life in Norway for individuals with a Somali family background?**

The results show that all the informants experience the media images portrayed by Norwegian-Somalis as problem-focused, with a lack of nuances, and characterized by stereotypes. A majority of the informants state that they feel subjected to othering-processes as a result of the negative images that are portrayed in the media.

For some of the informants, this has affected their feeling of belonging to the Norwegian society. Others state that negative media representations have a negative influence on their perspective of themselves and others. Several of the informants see negative media representations in connection with personal experiences they had with discrimination, racism and threats.

A majority of the informants request media representations with a more neutral or positive focus, and which are more in line with the experiences the informants themselves have from Norwegian-Somali environments.

The information I have obtained through the in-depth interviews has been crucial in answering my research question. At the same time, it is important to clarify that interviews with ten informants are not enough to form a general/generalized picture of the situation. My aim with this thesis is rather giving an insight into how ten individuals perceive and experience the media images drawn by a group they belong to.

1 Innledning	6
1.1 Begrepsavklaring	7
1.2 Norsk-somalier	7
1.3 Majoritet og minoritet	7
1.4 Majoritetsnordmenn	7
1.5 Identitetsmarkører	8
1.6 Media	8
1.7 Diskurs	8
1.8 Disposisjon	
	8
2 Tidligere forskning	8
2.1 Minoriteter i media	9
2.3 Diskurser og rammer	12
2.5 Hvem kommer til orde?	13
2.6 Fremstillinger av somalier	14
2.7 Somalisk familiebakgrunn i Norge	
	16
3 Teori	18
3.1 Tolkingsrammer og medierammer	20
3.2 Medierammer og tankerammer	21
3.3 Medienes virkelighetseffekt	21
3.4 Representasjonsteori	23
3.5 Stereotyper	24
3.6 Annengjøring	25
3.7 Annengjøring og media	27
3.8 Tilhørighet	28
3.10 Media og synet på oss selv	29
3.11 Norskhet	29
3.12 Medielogikk	30
3.13 Nyhetsverdier	31

3.14 Tidligere studier	32
4 Metode	33
4.1 Mitt forhold til tematikken og informantene	34
4.2 Valg av informanter	34
4.2 Hvem betegnes som innvandrere?	35
4.4 Intervjustruktur	35
4.5. Etiske vurderinger	36
4.6 Analyse	36
4.7 utfordringer underveis	
	37
5 Analyse	37
Del en: Hvordan oppfatter og opplever norsk-somalier mediedekningen av sin egen gruppe?	38
5.1 Hvordan ser bildet ut	38
5.2 Positiv, nøytral eller negativ?	40
5.3 Har bildene endret seg de siste 15 årene?	43
5.4 Blir du norsk hvis du er god	45
5.5 Er det spesielle representasjoner og stereotypier som vinner fram?	48
5.6 Hvordan oppleves bildene av norsk-somalier sammenlignet med fremstillinger av andre med minoritetsbakgrunn?	55
5.7 Oppsummering del en	56
Del to: Hvilken innvirkning har bildene norske medier tegner av mennesker med somalisk familiebakgrunn på individene selv?	57
5.8 Påvirker negative mediefremstillinger informantenes oppfatning av hvordan andre ser på dem?	58
5.8 Synet på seg selv	61
5.9 Påvirker negative mediefremstillinger informantenes syn på seg selv?	64
5.10 Påvirker negative mediefremstillinger informantenes følelse av tilhørighet?	67
5.11 Påvirker negative mediebilder informantenes følelse av trygghet?	70
5.12 Er det samsvar mellom informantenes erfaringer fra egne miljøer og bildene som tegnes?	74
5.13 Har informantene spesielle strategier i møte med mediebildene som tegnes?	76
5.14 Oppsummering del to	79
6 Avslutning og konklusjon	80
6.1 Veien videre	84
KILDER	85

1 Innledning

Mediene påvirker sitt publikum. Gjennom blant annet agendasetting, tolkningsrammer og kultivering bidrar mediene til å forme vår oppfatning og forståelse av samfunnet (Allern, 2011; Fjelstad & Lindstad, 2005; Simonsen & Eide, 2011).

Men hvordan påvirker mediens framstilling av ulike grupper medlemmene av gruppen som fremstilles? I studien *The relationship between media discourses and experiences of belonging* fra 2016, undersøker forskerne Adia Kassaye, Ibtisaam Ashur og Anja van Helsum (2016) hvordan omtalen av muslimer i nederlandske medier påvirker muslimske somaliere i Nederland sin følelse av tilhørighet samfunnet. Blant respondentene i studien, opplevde et klart flertall mediediskursen rundt muslimer i Nederland som negativ, noe som i sin tur førte til at de følte seg annengjort, utdefinert av kategorien “oss” og plassert i kategorien “dem”. Måten muslimer ble fremstilt på i nederlandske medier samsvarte heller ikke med erfaringene de hadde fra egne miljøer (Wan Helsum et. al, 2016). I en lignende studie foretatt i USA blant asiatisk-amerikanske kvinner og menn kommer det frem at mediebildene som tegnes av asiatisk-amerikanske mennesker har direkte innvirkning på hvordan de betrakter seg selv og andre (Mok, 1998). I Norge har temaet blitt belyst blant annet i boken *Innvandrerungdom og mediebruk – norsk-somalisk ungdom i en global medie verden* (Økland et.al, 2013), og er også viet et eget kapittel i boka *Mistenkelige utlendinger. Minoriteter i norsk presse gjennom hundre år* (Eide og Simonsen, 2009). Disse arbeidene viser at mediefremstillinger av norsk-somaliere ofte er negative.

Sharam Alghasi har, gjennom doktorgradsavhandlingen *Norsk-iranere, mediebruk og kampen om identitet og posisjon*, tatt for seg hvordan norsk-iranere opplever og forholder seg til mediedekningen av gruppen de tilhører. Resultatene viser at negativ omtale innvandrere generelt, og av iran og iranere spesielt, påvirket respondentenes følelse av inkludering og tilhørighet samfunnet (Alghasi, 2013; IMDi, 2009). I denne oppgaven skal jeg dykke videre ned i dette temaet. Mer spesifikt skal jeg studere hvordan norsk-somaliere opplever og påvirkes av mediens framstilling av norsk-somaliere. Problemstillingen lyder som følger:

Hvordan oppfatter og opplever norsk-somaliere mediedekningen av sin egen gruppe?

Hvilken innvirkning har mediens framstilling av norsk-somaliere på hverdagen til individer med somalisk familiebakgrunn, samt deres tilhørighet og deltakelse i det norske samfunnet?

Dette søker jeg svar på gjennom kvalitative intervjuer med ti respondenter med norsk-somalisk bakgrunn, bosatt i Norge. Målet med oppgaven er følgelig ikke å si noe generelt om hvordan den norsk-somaliske befolkningen opplever mediebildene som tegnes, men å se nærmere på hvordan disse ti informantene opplever og håndterer dette.

1.1 Begrepsavklaring

1.2 Norsk-somalier

Begrepet *norsk-somalier* brukes i denne oppgaven både om mennesker som er født i Somalia og er bosatt i Norge, og etterkommere av en eller to somaliske foreldre som er født og bosatt i Norge. Det er ikke tatt hensyn til statsborgerskap. For bedre flyt i teksten har jeg valgt å også ta i bruk begrepet *somalisk familiebakgrunn*, som en synonym betegnelse for norsk-somalier. Der uttrykket *somalier* benyttes i denne oppgaven, er det enten hentet fra litteraturen som er benyttet i oppgaven, eller informanten selv som velger å benytte uttrykket om seg selv, og andre med somalisk familiebakgrunn.

1.3 Majoritet og minoritet

Begrepene majoritet og minoritet brukes i denne oppgaven om henholdsvis mennesker med to norskfødte foreldre bosatt i Norge, og mennesker som er født i Norge av (en eller) to utenlandskfødte foreldre, eller som selv har innvandret til Norge.

1.4 Majoritetsnordmenn

I denne sammenhengen brukes begrepet majoritetsnordmenn om nordmenn som ikke har synlig eller antatt familiebakgrunn fra andre land enn Norge.

1.5 Identitetsmarkører

I analysedelen av denne oppgaven benyttes begrepet identitetsmarkører for å beskrive hvordan informantene definerer seg selv og sin identitet.

1.6 Media

Der det i denne oppgaven refereres til media, er det først og fremst redaktørstyrte medier som menes.

1.7 Diskurs

En diskurs kan defineres som en kollektiv forståelsesramme som kommer til uttrykk i konkrete representasjoner. (I analysedelen brukes Hall sin definisjon av diskurs: en gruppe utsagn som etablerer en måte å representere en spesiell type kunnskap om et emne på. Når utsagn om et tema kommer med innenfor en bestemt diskurs, gjør diskursen det mulig å konstruere et emne på en bestemt måte. Men dette begrenser også andre måter emnet kan konstrueres på. (Hall, 2011)

1.8 Disposisjon

Oppgaven består av seks kapitler, inkludert innledningskapittelet. Kapittel to tar for seg det teoretiske rammeverket for oppgaven, og kapittel tre tar for seg tidligere forskning på feltet. I kapittel fire redegjør jeg for metodene lagt til grunn for oppgaven, og begrunnelse for metodiske valg jeg har tatt. I kapittel fem presenterer jeg resultatene av analyse og drøfter de empiriske funnene i lys av de teoretiske perspektivene som er presentert i kapittel to. I kapittel seks oppsummerer jeg funnene, og redegjør for informantenes syn på hva som skal til for å skape mer nyanserte mediefremstillinger av norsk-somalier.

2 Tidligere forskning

Som nevnt tidligere i oppgaven, er bildet som tegnes av mennesker med innvandrerbakgrunn i norske medier mer normalisert i dag enn det var tidligere. I medieomtalen opplever man en gradvis normalisering av mennesker med innvandrerbakgrunn som “vanlige borgere”, på samme linje som andre nordmenn. Men saker der kriminalitet begått av mennesker med innvandrerbakgrunn er hovedtema, utgjør fremdeles en stor del av stoffet (Alghasi, Eide & Simonsen, 2020; Fjellstad & Lindstad, 2005; Retriever 2020).

2.1 Minoriteter i media

Diskriminering og stigmatisering av minoriteter i media er et tema det er forsket mye på, både i norsk og internasjonal sammenheng (Eide & Simonsen, 2007; Fjellstad & Lindstad, 1999, 2005).

Flere forskere har tatt i bruk begreper som ”portvokter og grensevakt” for å illustrere pressens mulighet og makt til å gjennom vinklinger og rammer, legger føringer for majoritetens syn på hvem som får være innenfor, og hvem som er utenfor det norske fellesskapet (Øving & Kraft, 2013, s. 124; Lindstad & Fjellstad, 2005, s. 27).

Eide og Simonsen omtaler mediene som “etniske grensevoktere” (Eide & Simonsen, 2007, s. 18) og “grensevoktere for en større eller mindre andel av “det norske vi-et” for å forklare hvordan norske medier, blant annet gjennom forenklete kategorier, ikke nødvendigvis skaper et inkluderende vi møte med minoriteter. (Alghasi, Eide & Simonsen, 2020, s. 16-20; Eide & Simonsen, 2007, s.161) I sin gjennomgang av norske mediers dekning av minoriteter i et hundreårsperspektiv, fant forskerne at “et fellestrekk er vektleggingen av likhet og forskjell som gjenspeiler vektleggingen av likhet som organiserende prinsipp i Norge. Det bidrar til å låse minoriteter i det svenske kaller utenforskap” (Eide & Simonsen, 2007, s. 21).

Dette underbygges av analysebyrået Retrievers analyse *Innvandring og integrering i norske medier 2020*, utført på oppdrag for IMDi (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet). Her så de en økning (tilsvarende tre prosentpoeng) når det gjaldt omtale som knyttet innvandring og innvandrere tematisk til kriminalitet sammenlignet med i 2017¹ (Retriever, 2020).

Mediebildet- som er en konstruksjon av virkeligheten- er resultat av en sammensatt prosess med mange medvirkende elementer. Hva en redaksjon anser for å være en nyhet, mediets linje og leserens behov virker inn på hva som ender med å bli en nyhet. Media er også viktige premissleverandører for den offentlige debatten gjennom sitt utvalg av fakta, vinkling, prioritering- og presentasjon av det som tas opp (Allern, 2001, s. 53-55; Fjeldstad & Lindstad, 1999, s. 18)

Som Fjellstad og Lindstad (1999) påpeker, får publikum (lesere, lyttere og seere) også liten innsikt i hvilke valg som foretas i en redaksjon i forkant av at en mediefortelling blir til, noe som gjør det vanskelig for dem å vurdere om det er andre måter saken kunne vært presentert på (Fjeldstad & Lindstad, 1999, s. 17-18).

Lektor ved University of Sunderland, Amir Saeed, omtaler dekningen av minoriteter som et tveegget sverd fordi den “gjennom en marginalisering av minoritetsstemmer ignorerer og usynliggjør disse stemmene.” Samtidig tolkes den faktiske representasjonen av minoritetsgrupper ofte inn i negative diskurser og tolkningsrammer”. Med utgangspunkt i britiske mediers dekning av muslimer, slår Said fast at muslimer - i likhet med flere andre minoritetsgrupper i britisk presse - portretteres som u- britiske ²(Saeed, 2007, s.444)

Simonsen og Eide (2009) påpeker at selv om man siden 2001 har sett en utvikling i fremstillingen av muslimer i norske medier, blant annet hos muslimske kvinner som har “kjempet seg ut av

---

¹ Analysebyrået så imidlertid en nedgang i tilsvarende omtale i 2017 sammenlignet med årene 2011 og 2014.

² Min oversettelse.

offerroller og inn i lederposisjoner”, er fremstillinger av “muslimer som en essensialisert kategori” fremdeles å finne i norske medier. Dette kommer blant annet til syne gjennom at “ledende muslimske skikkelser fortsetter å bli spurt om terrorhandlinger andre steder i Europa som om de har mer ansvar for disse handlingene enn andre europeere”³(Eide & Simonsen, 2009, s.229).

Tall fra SSB (Statistisk sentralbyrå, 2021) viser at “mennesker med innvandrerbakgrunn har opplevd betydelig mer diskriminering enn den øvrige befolkningen i Norge det siste året. Ifølge tallene har halvparten av norskfødte med innvandrerforeldre og 40 prosent av innvandrere opplevd diskriminering. I den øvrige befolkningen er tallet 19 prosent. Videre oppgir SSB at nesten én av fire innvandrere har opplevd diskriminering på grunn av etnisk bakgrunn- 12 prosent oppgir at de har blitt diskriminert på grunn av hudfarge og 7 prosent på grunn av religion/livssyn” (SSB, 27.11.22).

Siden den første rapporten om fremstillingen av innvandrere i norsk presse *Innvandrere, fremmedfrykt og norske medier* ble publisert i 1997, er det foretatt flere undersøkelser av hvordan norsk presse fremstiller, og slipper til mennesker med minoritetsbakgrunn. I en norsk kontekst ser man tendenser til at representasjoner av minoritetsbefolkningen endret seg over tid. Mennesker med innvandrerbakgrunn ble på starten av 1990-tallet fremstilt som hjelpetrequende, velintigrerte, hardtarbeidende og takknemlige. Men fra tidlig på 2000-tallet ble mennesker med innvandrerbakgrunn fremstilt i mer problemorienterte sammenhenger, gjerne i sammenheng med kriminalitet. (Eide & Simonsen, 2009, s 221; Lindstad & Fjelstad, 2005, s14).

Eide og Simonsen (2007) påpeker også at “norsk presse har lange tradisjoner for å vie særlig oppmerksomhet til kriminalitet begått av mennesker (utlendinger og andre) som ikke passer riktig inn i forestillingen om det norske” (Eide & Simonsen, 2007, s. 152).

Fra en gjennomgang av norske mediers dekning av flyktninger og innvandrere fra 1902 til 2002 fant Eide og Simonsen ut at dekningen av innvandrere også økte i omfang i årene 1991 til 2002. Dette ser forskerne i sammenheng med at flere med minoritetsbakgrunn ankom Norge sammenlignet med tidligere, og økt fokus på utenlandske sportsutøvere i avisenes sportsstoff. Men forskerne hevder også at dette var et uttrykk for at man nå så det de kaller en mer “lidenskapelig mediedebatt rundt innvandrere og flyktninger i det nye årtusenet enn man hadde gjort tidligere⁴”

---

³ Min oversettelse.

⁴ Min oversettelse.

(Eide & Simonsen, 2009, s. 221). 23 prosent av artiklene forskerne undersøkte, handlet om kriminell atferd hos innvandrere. Det var imidlertid ikke alltid sånn at de kriminelle beskrevet i artiklene faktisk var innvandrere. Men om de kriminelle som ble fremstilt var født og oppvokst i Norge, så forskerne en tendens til at de ble definert ut av det norske samfunnet hvis de ikke oppførte seg lovlydig. “Dette gjorde seg særlig gjeldende dersom den eller de kriminelle hadde røtter utenfor den vestlige verden⁵” (Eide & Simonsen, 2009, s.224-225)

I den andre enden av skalaen finner man at mediene, i sin omtale av mennesker med minoritetsbakgrunn, ofte unnlater å fokusere på utenlandsk bakgrunn dersom de (med minoritetsbakgrunn) har utmerket seg positivt på et eller annet vis. Enkelt personer med suksess, som idrettsutøvere, får bli norsk. Er det imidlertid snakk om innvandrere som har begått kriminelle handlinger, vektlegges vedkommendes utenlandske opprinnelse. (Fjeldstad & Lindstad, 2005, s. 129-130)

Ser man på helheten av dekningen, er bildet imidlertid mer nyansert, for allerede i 2005 så forskerne Fjeldstad og Lindstad klare tegn til normalisering av innvandrere når de ble omtalt i pressen. Med normalisering menes at kilder med innvandrerbakgrunn oftere enn før opptrer som aktører eller kilder i saker som ikke spesielt dreier seg om innvandrerspørsmål. Etter en gjennomgang av mer enn 1500 artikler fra fire norske riksaviser og fire regionale aviser, fant forskerne blant annet et mer normalisert bilde av innvandrere som alminnelige samfunnsborgere, fremfor et uvanlig innslag i den norske hverdagen. (Fjeldstad & Lindstad, 2005, s. 12).

De samme tendensene kommer frem i Retrievers undersøkelse *Innvandring og integrering i norske medier 2020*, noe som vitner om at dette er en trend som har fortsatt 15 år etter Fjeldstad og Lindstad sin utgivelse. Analysebyrået fant ut at personer med innvandrerbakgrunn oftest innehar en rolle som “borger i samfunnet” (i 76 prosent av de undersøkte artiklene) . Med begrepet “borger i samfunnet” menes at personens bakgrunn og etnisitet ikke er ansett for relevant for artikkelens tema, eller for intervjuobjektets tilstedeværelse i artikkelen.

Sammenlignet med analysene som ble foretatt av Retriever i 2014 og 2017, har andelen artikler der personer med innvandrerbakgrunn innehar en rolle som “borger i samfunnet” økt med 13 prosentpoeng.

---

⁵ Min oversettelse

Personer med innvandrerbakgrunn tilstedeværelse i mediene er med andre ord normalisert mer i 2020 enn i tidligere analyser. (Retriever, 2020, s. 26) Dette kommer særlig til syne i sportsstoff, i kulturstoff, og i generelle nyhetsreportasjer, hvor mennesker med innvandrerbakgrunn oftere velges som kilde når journalistene dekker et allment tema. (Fjelstad & Lindstad, 2005 s. 20; Retriever, 2020, s. 26.) I Retrievers analyse fra 2020, er kategorien “mistenkt” likevel den nest vanligste rollen personer med innvandrerbakgrunn har når de omtales eller kommer til orde i mediene (Retriever, 2020, s. 28).

Også hvilke markører man bruker for det å ha minoritetsbakgrunn har gjennom tiden forandret seg. Fra å omtale mennesker på bakgrunn av nasjonal opprinnelse, som marokkaneren eller tyrkeren, overtok “muslimen” som dominerende betegnelse en gang på 1990-tallet. (Døving & Kraft, 2013, s.123).

Muslimere har de siste årene fått særlig mye oppmerksomhet i norske medier, selv om temaet religion ikke er et veldig hyppig forekommende tema i mediene generelt. (Lundby, 2007, s.2) I artikkelen *Mediebruk og konflikter om religion i Norge* ser Lundby mediens ufullstendige og ofte konfliktorienterte fremstilling av islam i sammenheng med mange nordmenns frykt for islam som et nytt, religiøst uttrykk (Ibid, s.18).

2.3 Diskurser og rammer

Fjelstad og Lindstad (2005) deler omtalen av innvandrere i norsk presse grovt sett inn i fire kategorier, – to som er innenfor det norske fellesskapet, og to som er utenfor det norske fellesskapet.

Mens “de normaliserte innvandrerne” og “de gode innvandrerne” får være innenfor, er de “hjelpetrengende innvandrerne” og de “onde innvandrerne” ikke en del av det norske fellesskapet (Fjelstad & Lindstad, 2005, s. 20-23).

Også Eide og Simonsen deler norsk mediedekning av mennesker med innvandrerbakgrunn inn i fire hoveddiskurser da de gikk gjennom norske mediers dekning av mennesker med utenlandsk bakgrunn fra 1902- 2002 (Eide & Simonsen, 2007, s. 40-44):

- “Storsamfunnet som problem (“de andre” som offer)”
- “De andre” som problem (i egne miljøer eller for oss)”
- “Fargerikt fellesskap og positiv integrering”
- “De andre” som ressursperson- nye stemmer”

- “Alminneliggjøring. Når samfunnsborgernes likhet tas som en selvfølge” (Eide & Simonsen, 2007, s. 40-44)

2.5 Hvem kommer til orde?

Tolkningen og bildene våre av det som skjer i samfunnet påvirkes og formes av det mediene rapporterer om. Journalistikk spiller følgelig en “mer eller mindre bevisst rolle som normsetter og oppdrager”. Dermed vil pressens valg av kilder ha “en avgjørende innflytelse på hvilke institusjoner, grupper og personer som er i eller ute av fokus” (Sigurd Allern, 2001, s. 66).

Av mediebyrået Retriever sin undersøkelse foretatt i 2020 utgjorde andelen kilder med innvandrerbakgrunn i norske medier 3 prosent, noe som er en oppgang med ett prosentpoeng siden de tilsvarende undersøkelsene som ble foretatt i 2011, 2014, og 2017. Her var andelen kilder med innvandrerbakgrunn 2 prosent. Samtidig understreker analysebyrået at andelen mennesker med innvandrerbakgrunn som slipper til i media er underrepresentert, da differansen mellom andel innvandrere i befolkningen og andelen navngitte kilder med innvandrerbakgrunn er stor. “Ser man på de ulike rollene mennesker med innvandrerbakgrunn får i mediasaker, er rollen som “borger i samfunnet” den vanligste (76 prosent), mens mistenkt kommer på andreplass (9 prosent). Deretter kommer rollene offer (6 prosent) og case (5 prosent). Rollen som ekspertkilde er nest nederst (4 prosent) mens kategorien annet (1 prosent) er den nederste kategorien. Fra 2017 til 2020 så man også en økning i andelen oppslag der personer med innvandrerbakgrunn er meningsyttere, eller står som avsendere av debattinnlegg fra 16 til 28 prosent” (Retriever, 2020, s.16)

2.6 Fremstillinger av somaliere

Da Lindstad og Fjellstad skrev *Av utenlandsk opprinnelse - nye nordmenn i avisspaltene* i 2005, skilte pakistanere, sammen med muslimer, seg ut som den gruppen som ble fremstilt dårligst i norske medier (Fjellstad & Lindstad, 2005, s 60). Flere forskere peker imidlertid på at somaliere i dag er den gruppen som “har tatt over norsk-pakistanernes rolle som syndebukker” i norske medier. (Eide & Simonsen, 2007, s. 150; Retriever, 2020, s.16 Økland et.al, 2013, s. 60)

Mennesker med somalisk familiebakgrunn utgjør i dag den største ikke-vestlige minoritetsgruppen i Norge, med 43.273 personer (28.088 er innvandrere, mens 15.528 er etterkommere av innvandrere) (SSB, 2022)

Hilde Kristin Dahlstrøm påpeker at mennesker med somalisk familiebakgrunn er en hyppig omtalt gruppe i norske medier, og at mediedekningen ofte er negativ. Samtidig er det sjelden somaliere selv slipper til som kilder (Økland et. al, 2013, s. 59-60).

Da Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) i 2009 foretok en gjennomgang av norske avisartikler, publisert i årsrapporten samme år, ble det tydelig at oppmerksomheten innvandreregrupper får i norske medier, ikke har noen sammenheng med størrelsen på gruppen de tilhører. Av gjennomgangen kom det frem at somaliske innvandrere fikk *tre ganger* så mange oppslag som polske innvandrere selv om det på daværende tidspunkt nesten var dobbelt så mange med bakgrunn fra Polen som var bosatt i Norge, enn fra Somalia. Somaliere var en av de mest omtalte gruppene, og også en av de gruppene som får mest negativ oppmerksomhet (IMDi, 2009)

I gjennomgangen av avisoppslag om innvandrere i norske medier i årene 1902 til 2002 fant Eide og Simonsen ut at mediefremstillinger av somaliere som regel havnet i “dem som et problem”-diskursen (Eide & Simonsen, 2009, s. 230). Mediedekningen av mennesker med somalisk bakgrunn skiller seg også fra mediedekningen av øvrige minoriteter, “da dette er den eneste gruppen som gjennomgående brukes som eksempel på kriminalitet og uorden, også når det *ikke* handler om lovbrudd begått av somaliere” (Eide & Simonsen, 2007, s. 153).

Eide og Simonsen viser til at man i Norsk presse de siste årene har sett en kriminalisering av asylinstituttet, noe som for eksempel gir seg til utslag i mediefremstillinger av “ulovlige innvandrere, lykkejegere, etc” (Eide & Simonsen, 2007, s. 161). “Når journalistene kriminaliserer asylinstituttet, og somaliere brukes som eksempler på de mest problematiske sidene ved flyktninger og innvandrere, oppstår en u-utalt kobling mellom det å være somalisk og det å være kriminell. Dette forsterkes av somaliere som de facto begår kriminalitet i Norge” (Eide & Simonsen, 2007, s. 155). Det at norsk-somaliere har status som asylsøkere eller flyktning kan dermed føre til en overlapp med den faktiske kriminaliteten som blir begått av mennesker med somalisk bakgrunn, selv når dette ikke er tilfellet (Eide & Simonsen, 2007, s.161)

At mediene fokuserer på negative vinklinklinger og omtale i sine fremstillinger av norsk-somaliere var også en gjennomgående oppfatning en undersøkelse foretatt blant norsk-somaliske ungdommer om deres oppfatning av dekingen av norsk-somaliere og av somalia i Norske medier. Dekningen ble oppfattet som “ensidig negativ, enkel, med faktafeil og uten nyanser” (Økland et. al, 2013, s. 86)

Også i boka *Mistenkelige utlendinger – minoriteter i norsk presse gjennom hundre år*, hvor Anne Hege Simonsen og Elisabeth Eide presenterer sine funn fra en systematisk gjennomgang av pressedekningen av somaliere i 20 riksdekkende og regionale aviser, hadde de fleste oppslagene som ble gjennomgått et negativt fokus. Temaer som gikk igjen i artiklene var arbeidsledighet, sosialhjelp, dårlige skoleprestasjoner, høy kriminalitet, khat-tygging, omskjæring, vold, tvangsekteskap og det somaliske banksystemet al barakaat. (Eide & Simonsen, 2007, s. 148.)

Tendensen med negativt vinklede saker går også igjen i Hege Kristin Dahlstrøm sin undersøkelse av medieoppslag om somaliere og somalia i regionalavisen *Fædrelandsvennen* i perioden april 2009 til januar 2010. Av 50 publiserte saker i den angitte 15-måneders perioden, handlet 20 artikler om asyl og innvandring, 10 artikler handlet om kapring, 7 artikler handlet om vold, 6 av sakene handlet om narkotika, og to av sakene handlet om krig/dødsstraff. En overvekt av artiklene hadde altså et problemfokus (Økland et. al, 2013, s. 63).

Også undersøkelsen *Somaliere i Oslo* som er en del av At home in Europe - prosjektet, gjennomført av Open Society Foundation, kommer det negative fokuset frem. Her ble temaene arbeidsløshet, dårlige skoleprestasjoner, khat-misbruk, kjønnslemlestelse av kvinner og andre negativt ladde emner løftet frem som dominerende i norske mediers fremstilling av mennesker med somalisk bakgrunn (Somaliere i Oslo, 2013, s. 4). Konsekvensene av den ofte ensidig negative dekningen av somaliere i norske medier, omtales av Eide og Simonsen (med henvisning til Sandström, 224) som et eksempel på såkalt *medieskygge*:

“ (...) begrepet viser til en situasjon der dekningen er fraværende, eller fremstillingen er ensidig negativ. Medieskyggen ligger over det normale, det dagligdagse, det flersidige og komplekse. Det underliggende argumentet er at dersom det som ligger i skyggen ble belyst, ville bildet av innvandrere endret seg og etter alt å dømme gjort “dem” mer individuelle, flertydige og slik sett mer like “oss” (Eide & Simonsen, 2009, s. 150) ”

Forskerne fant også at Ordet *somalier* eller *somalia* ble brukt i saker som egentlig handler om noe annet, gjerne for å understreke noe som er alvorlig. En “symbolsk forbindelse mellom somaliere og kriminalitet, og somaliere og dårlig integrering” etableres med dette av journalisten- ofte uten at hen faktisk har intervjuet noen med somalisk familiebakgrunn (Alghasi, Simonsen & Eide, 2020, s. 260; Eide & Simonsen, 2002).

En mer positiv tilnærming til mennesker med somalisk familiebakgrunn fant Simonsen og Eide imidlertid i saker der mennesker med somalisk bakgrunn demonstrerte en vilje til symbolsk likhet med nordmenn, gjennom for eksempel skigåing. Det var også i disse sammenhengene mennesker med somalisk bakgrunn kom til orde som individer (Ibid, s. 150) Utover dette, melder forskerne, er norsk-somalisk hverdagsliv imidlertid tilsynelatende uinteressant for mediene i perioden de undersøker. (Alghasi, Simonsen & Eide, 2020, s.260)

2.7 Somalisk familiebakgrunn i Norge

“Det en utbredt opplevelse blant mange somaliere at Norge er «stengt» for dem”. (Engebretsen & Farstad, 2009, s. 21)

Det er gjort flere undersøkelser både på holdninger til mennesker med somalisk familiebakgrunn i Norge, og hvordan mennesker med somalisk familiebakgrunn navigerer sin følelse av inkludering og tilhørighet i det norske samfunnet. Som nevnt tidligere i dette kapittelet, utgjør somaliske innvandrere og norskfødte av to somalisk-fødte foreldre 43.273 personer, i 2022. Dermed er dette den tredje største gruppen av innvandrere og norskfødte barn av innvandrere etter Litauen (49.703) og Polen (121.406). Blant disse er 15.528 norskfødte barn av to utenlandsfødte foreldre, mens 28.088 personer selv har innvandret til Norge (SSB, 2022)

De fleste somaliske innvandrere i Norge i dag er flyktninger, men de første somaliene som kom til Norge var sjøfolk, og bosatte seg i Norge lenge før den politiske situasjonen i landet førte til at flere ble tvunget til å legge ut på flukt. De første som kom til Norge fra Somalia som flyktninger, kom etter et mislykket statskupp mot president Said Barre, i 1978. Politiske flyktninger fortsatte å komme frem til bombingene av Hargeisa i 1988, da man de neste årene og utover 1990-tallet så en betydelig økning av somaliske asylsøkere. Den største andelen somaliere som bor i Norge i dag, kom imidlertid fra slutten av 1990-tallet og frem til starten av 2000-tallet. (Engebretsen & Farstad, 2009, s 14-15).

På grunn av situasjonen i Somalia har mange av de som flyktet til Norge mangelfull skolegang. Mens noen måtte avbryte skolegangen og starte på nytt i Norge, førte uroen og kollapsen av Somalia til lite eller ingen skolegang fra hjemlandet. Dette er noe som i sin tur har gjort det vanskelig for somaliske innvandrere å navigere i det norske, byråkratiske systemet- og å bli en del av det norske arbeidsmarkedet. Dermed har somaliere som innvandrergroupe ofte skåret lavt på arbeidsledighets- og sysselsettingsstatistikker. (Ibid, s.9)

Ungdom med somalisk familiebakgrunn har imidlertid et sterkt utdanningsdriv, og satser på høyere utdanning, noe som blant annet kommer frem i NOVA-rapporten *Trivsel og utdanningsdriv blant minoritets elever i videregående. Hvordan forstå karakterforskjeller mellom elever med ulik innvandrerbakgrunn?* (Bakken & Hyggen, 2018, s.111)

Selv om somaliere per i dag utgjør den største, ikke-vestlige innvandrergruppen i Norge, og følgelig kunne tenkes å være en av de innvandrergruppene den øvrige befolkningen kjenner best til, bærer holdningsundersøkelser og omtalen av mennesker med somalisk bakgrunn i det offentlige ordskiftet snarere preg av det motsatte. I boka *Identitet og praksis* av Katrine Fangen kommer det frem at somaliere, i årene forut for boken, har vært utsatt for mye stigma som minoritetsgruppe i den norske offentligheten. Fangen forteller at hun “mange ganger har blitt ringt opp av journalister for å svare på spørsmålet “hva er det med somaliere?” I spørsmålet forutsettes det at det er noe som hefter ved en hel gruppe mennesker, bestående av nærmere 20.000 individer i Norge”(Fangen, 2008).

To nyere undersøkelser foretatt av Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret), henholdsvis i 2011 og i 2017 viser til høyere skepsis mot somaliere sammenlignet med andre innvandrergrupper. På spørsmål om i hvilken grad man ville mislike å ha en med somalisk bakgrunn som nabo, oppga 17 prosent i 2011 og 16 prosent i 2017 at de ville mislikt det sterkt. Til sammenligning oppga 4 prosent i 2011 og 2 prosent i 2017 at de sterkt ville mislikt å få en person med polsk bakgrunn til nabo (HL- senteret, 2017).

Engebretsen og Farstad (2004) fant i undersøkelsen *Somaliere i eksil i Norge - en kartlegging av erfaringer fra fem kommuner og åtte bydeler i Oslo*, hvor blant annet ansatte i offentlige etater delte sine erfaringer med somaliske brukere i Oslo, at flere av respondentene uten somalisk familiebakgrunn mente at somaliere har et ufortjent dårlig rykte i media, og at dette er med på å gjøre det vanskelig for somaliere å komme inn i arbeids og boligmarkedet (Engebretsen & Farstad, 2004, s.9) Opplevelsen av fordommer og stigmatisering gikk også igjen blant de av respondentene i undersøkelsen som selv hadde somalisk familiebakgrunn. En av respondentene, Mohamed Sheik, som da undersøkelsen ble foretatt hadde bodd 16 år i Norge, opplevde stigmatiseringen som en eksklusjon, og et uttrykk for at somaliere er uønsket i landet. “Stigmatiseringen så han på som belastende “først og fremst for de somalierene med utdanning som er i arbeid, og som hele tiden opplever at de må forsvar “sin befolkning” og bevise at de selv er annerledes.” (Engebretsen & Farstad, 2004, side 20-21).

3 Teori

De teoretiske perspektivene jeg har valgt for å danne et teoretisk rammeverk til oppgaven er mange, og springer ut av forskjellige fagtradisjoner/disipliner. Fordi det er et mål for oppgaven å fange opp bredden av hva informantene opplever i møte med mediefremstillinger av en gruppe de tilhører, har jeg sett det som hensiktsmessig å lage et teoretisk rammeverk som er bredt nok til å belyse problemstillingen fra flere sider, og sette informantenes svar inn i større sammenhenger. Teoriene jeg har valgt må likevel sies å kunne spille sammen for å belyse og besvare problemstillingen i denne oppgaven. Flere av de teoretiske perspektivene bygger også på hverandre, og er naturlig å se i sammenheng for å danne seg et helhetlig bilde av hvordan forskjellige prosesser spiller sammen både for å danne mediefremstillinger av forskjellige grupper i samfunnet, og for å skape oppfatninger og reaksjoner hos mottakeren.

Å søke økt innsikt i de teoretiske perspektivene jeg har valgt, mener jeg er hensiktsmessig for å kartlegge informantenes opplevelse av-, deltakelse - og posisjon i den norske medievirkeligheten og det offentlige ordskiftet, og for å sette dette i en større sammenheng. Fra et faglig perspektiv er det også viktig å forstå hva journalister, redaktører og andre som skaper og forvalter det redaktørstyrte presselandskapet, som i stor grad danner grunnlaget for det offentlige ordskiftet rundt minoriteter i Norge i dag, jobber ut fra. I en større sammenheng vil forhåpentligvis økt innsikt i dette også hjelpe utøvende journalister, redaktører og andre redaksjonsmedarbeidere å bli oppmerksom på egne blindsoner når det kommer til fremstilling av enkelte grupper i samfunnet.

Det er et velkjent fenomen at nyheter for de aller fleste av oss fungerer som primærkilde når det gjelder informasjon om - og kjennskap til- minoritetsgrupper i Norge i dag. Hva media velger å vektlegge, har dermed en avgjørende betydning for hvilke "sannheter" som blir de rådende om individer eller grupper man selv ikke har førstehåndskjennskap til. (Allern 2001; Fjelstad & Lindstad 2005; Døving & Kraft 2013).

Også i kultivasjonsanalyse finner man at mediene (fortrinnsvis TV), som et symbolsk miljø, er med på å forme seerens oppfatning og skape felles forståelse blant annet av temaer og grupper (Gerbner, 1998 i Mosharafa, 2015).

Selv om et av journalistikkens viktigste prinsipper er objektivitet, er det flere faktorer som spiller inn når en mediefortelling blir til. Det å rapportere om noe innebærer alltid en sosial konstruksjon av virkeligheten, og hva som fremstilles i media som virkelighet påvirkes også av journalists tanke kategorier og briller. (Bordieu, 1998, s. 26.)

For å få et innblikk i måten media jobber for å velge ut saker- en prosess som har direkte innvirkning på hvilke narrativer og representasjoner som finner veien ut i offentligheten, har jeg valgt å gå nærmere inn på **rammeteori, representasjonsteori, stereotypisering, nyhetsverdier og -kriterier**. Mens rammeteori gir innsikt i hvilke forståelsesrammer som legges til grunn for å tolke og sette nyheter i sammenheng, kan representasjoner av en gruppe inngå som en ramme egnet for å legge grunnlag for hvilke tolkninger og inntrykk som dannes av gruppen. Stereotyper er en form for representasjonspraksis som jeg ønsker å utforske nærmere, nettopp fordi stereotype fremstillinger er noe som i forskningslitteraturen trekkes frem som særlig sentralt når det er snakk om fremstillinger av mennesker med minoritetsbakgrunn generelt, og norsk-somalier spesielt. Nyhetsverdier og -kriterier legges i sin tur vekt på når en journalist, eller annen redaksjonelt ansatt, skal vurdere hva som blir en nyhet - og dermed når ut til publikum. (Allern, 2001; Fursich, 2010; Zizak, 2008)

For å se nærmere på hvordan medias fremstillinger påvirker informantene på individnivå, har jeg valgt å trekke veksler på teorier om **othering- teori og tilhørighet**. Overveldende negative og stereotype mediefremstillinger har vist seg å virke annengjørende, og virke inn på individens opplevelse av hvordan andre betrakter dem. Det samme gjelder hvordan de betrakter seg selv og andre, og i hvilken grad de opplever tilhørighet til storsamfunnet (Alghasi 2009; WanHelsum et.al; 2013, Mok; 1998).

3.1 Tolkingsrammer og medierammer

Fra 1960- tallet av har man innen medieforskningen hatt tradisjoner som ser nærmere på hvordan mediene påvirker mediekonsumenter. En av disse tradisjonene- forskningen på medierammer- har bidratt til å synliggjøre mediens rolle, når det gjelder å forme publikums forståelse av problemstillinger⁶ (Fursich, 2010, s.115)

---

⁶ Min oversettelse.

Rammeteorien tar utgangspunkt i at *måten* noe presenteres for publikum på - rammen det presenteres innenfor - påvirker valgene folk tar om hvordan de skal behandle informasjonen de får presentert. For å tolke det vi som mennesker opplever og deltar i, er det vesentlig å kunne benytte tolkningsrammer for å sammenligne opplevelser og hendelser, og sette dem i en større sammenheng (Allern, 2001, s. 68). Mens sosiologen Erving Goffman definerer tolkningsrammer som organisasjonsprinsippene som styrer vår subjektive deltakelse i sosiale hendelser (Goffmann, 1986), forklarer Robert Entman (1993) rammer som en utvelgelsesprosess der enkelte deler av informasjon om en sak fremheves til fordel for andre. Dette for å gjøre akkurat disse delene mer fremtredende. Når enkelte aspekter av en sak fremheves, øker dette sjansen for at det er disse aspektene som sitter igjen i leserens bevissthet, og man oppnår en framing-effekt (Druckman, 2001). Å ramme inn noe, innebærer med andre ord det “ å velge ut noen aspekter av en opplevd virkelighet og gjøre dem mer fremtredende i en kommunikasjonstekst⁷” (Entman, 1993, s. 55).

I mediernes verden benyttes redaksjonelle tolkningsrammer, eller medierammer på flere plan for å sette saker i en større sammenheng, så de blir forståelige og gir mening for leseren. Sigurd Allern beskriver medierammer som “gjentatte mønstre av tolkning og presentasjon, synliggjøring og neglisjering som brukes for å vurdere store informasjonsmengder, og presentere det i et journalistisk format for publikum.” “Valg av fokus, kilder, nyhetsvinkel, presentasjonsform og språk er alle elementer i innrammingen.” (Allern, 2001, s.68).

I den dagligdagse nyhetsdekningen ser man rammer gjennom konstruksjoner som for eksempel “enkeltmennesket mot byråkratiet” eller “de kriminelle innvandrerdømmene” (Ibid, s. 69).

Ifølge Allern kan de etablerte medierammene virke begrensende fordi de “alt for sjelden øker forståelsen for det som skjer i samfunnet. De etablerte tolkningsrammene sørger for at “det nye” stort sett bekrefter etablert konsensus, og konvensjonell visdom” (Allern, 2001, s. 69) Som nevnt tidligere i oppgaven, tegner Lindstad og Fjeldstad (2005) opp fire medierammer mennesker med innvandrerbakgrunn tradisjonelt sett har blitt fremstilt under. Rammene “de normaliserte og de gode” innvandrerne portretterer innvandrere som er innenfor samfunnet, mens “de hjelpetrengende og de onde” innvandrere er utenfor samfunnet (Fjeldstad & Lindstad, 2005, s. 22).

3.2 Medierammer og tankerammer

Medias rammer spiller også en viktig rolle når det gjelder å danne såkalte *tankerammer*. Med *tankeramme* menes individets oppfattelse av en situasjon. Kommunikasjonsrammer og

⁷ Min oversettelse.

tankerammer “skiller seg fra hverandre ved at den ene dreier seg om hva avsenderen sier, mens den andre dreier seg om hva et individ tenker”⁸ (Druckman, 2001, s. 228). Tankerammer og medierammer har imidlertid en tendens til å innvirke på hverandre, og medierammer spiller ofte en viktig rolle i tilblivelse av tankerammer. (Ibid, s.230). Det inntrykket man sitter igjen med etter å ha blitt eksponert for en medieramme, har med andre ord ofte innvirkning på hva man tenker og hvilke holdninger man har til en bestemt sak. Dette beskriver Druckman som en “framing effect.” (Ibid, 228).

3.3 Medienes virkelighetseffekt

Setter man dette i en større sammenheng, kan mediene virke inn ikke bare på individnivå, men også på et mer samfunnsmessig plan. I pamfletten *Om fjernsynet (1998)* peker mediesosiolog Pierre Bourdieu på medienes rolle som symbolprodusent for andre institusjoner i samfunnet. Måten grupper fremstilles på i mediene og hvilke grupper som blir fremstilt, er tett forbundet med mekanismene som styrer nyhetsproduksjonen i det journalistiske feltet (Bourdieu, 1998). Medienes virkelighetseffekt, sier han, er definerende for hvilket bilde som dannes hos mottakeren:

“Det kan få en til å se bestemte ting og til å tro på det en ser. Denne kraften i framstilling har en mobiliserende virkning. Den kan få ideer, forestillinger og grupper til å eksistere. Kriminalstoffet, de dagligdagse hendelsene og ulykkene kan være ladet med politiske, etniske eller andre implikasjoner egnet til å slippe løs sterke og ofte negative følelser som rasisme, frykt og hat for det fremmede” (Bourdieu, 1998, s. 26).

Journalistens verdensbilde, tidligere erfaringer og utdanning i møtet med journalistikkens egen logikk, fører ifølge Bourdieu til at enhver journalist i lys av sine tidligere erfaringer, “har spesielle briller som får dem til å se noen ting fremfor andre ting, og som får dem til å se det de ser på en spesiell måte.” (Ibid, s.22-23).

Denne typen handlingstilbøyeligheter eller innstillinger til verden defineres av Bourdieu som *habitus*- et sett med internaliserte sosiale forhold– et produkt av vår sosialisering. Vår *habitus* har innvirkning på hvilke sosiale posisjoner vi inntar, og disse sosiale posisjonene befinner seg igjen innenfor *sosiale felt* – “et strukturert sosialt rom med sosiale regler, preget av styrkeforhold og kamper for å endre eller bevare disse” (Bourdieu, 1998, s. 55). Et av disse feltene er *det journalistiske feltet* beskrevet av Bourdieu som et mikrokosmos med egne lover, definert i forhold til andre sosiale felt. (Bourdieu, 1998, s. 53). Det journalistiske feltet, mener Bourdieu, innehar et

---

⁸ Min oversettelse.

monopol på vesentlige deler av informasjonsformidling, også når det gjelder å nå ut i det offentlige rom (Bourdieu, 1998, s. 64).

Også innen kultivasjonsteorien står fjernsynets påvirkning sentralt. Kultiverigsteori tar- som Bordieu- utgangspunkt i at mediene, da særlig TV, i vesentlig grad er med på å danne moralske verdier og verdensbilde hos mediekonsumenter. Gerbner (1993) betrakter TV som et symbolsk miljø, og “kultivasjonsanalyse tar for seg konsekvensene av å bli eksponert for dets gjentakende historier, mønstre, og bilder (min oversettelse) (Gerbner, 1993, s. 192)

Forskjellige studier viser for eksempel at mennesker som eksponeres for vold gjennom fjernsyn, vil ha en oppfatning av verden som “slem og farlig”. (Gerbner, 1993, s. 189)

Elementene som presenteres i media er et resultat av en dynamisk prosess der samfunnet, i form av offentligheten, organisasjoner, medias institusjoner alle er med på å virke inn i opprettelsen og distribusjonen av masseproduserte meldinger. Påvirkningen skjer med andre ord gjennom en toveis-prosess, der mediekonsumenter og samfunnsinstitusjoner bidrar til å forme TV-innhold på samme måte som TV bidrar til å påvirke deres synspunkter. TV presenterer en verden som ikke er ekte, men som fremmer og belyser perspektiver og saker som er i tråd med interessene til de som kontrollerer og påvirker mediene.(Gerbner, 1993; Moshrafa, 2015). Fordi mediene ikke gjenspeiler hele virkeligheten, men fortolkede deler av den, er det klare utfordringer knyttet til om media og TV får være eneste eller en av få informasjonskilder om en sak for mediekonsumenten. Mediene kan presentere usann informasjon, stereotypier, eller skjønmalte bilder. Suppeleres ikke bildene som media tegner av de aktuelle sakene med andre informasjonskilder, er det fare for at mediekonsumentens oppfatning av det som presenteres preges av lite nyanserte bilder, og stereotype fremstillinger ⁹ (Gerbner, 1993; Moshrafa, 2015)

---

⁹ Hele avsnittet er min oversettelse.

3.4 Representasjonsteori

Medienes makt til å, gjennom å ekskludere og inkludere, sette dagsorden er med på å forme oppfatninger av mennesker, grupper og institusjoner i samfunnet¹⁰(Fürsich, 2010, s.114) Som vi har sett i det foregående, kan medienes rammer spille en rolle når det gjelder meningsdannelse om en gruppe både på individ- og samfunnsnivå. En av måtene dette kan gjøres på, er gjennom måter man fremstiller forskjellige grupper på. “Selv om medienes tilbud er mangfoldig, er det ikke gitt at de reflekterer og støtter opp om alle de identiteter og gruppedannelser som finnes i samfunnet” (Gripsrud, 2007, s. 21).

Representasjonsteori springer ut av en forståelse av medienes funksjon som mer enn å reflektere virkeligheten som den er. Gripsrud (2007) beskriver ordet *representasjon* både fremstillingen av fiktive og virkelige fenomener, og måter å fremstille en bestemt gruppe eller fenomen på gjennom en eller flere representanter for disse (Gripsrud, 2007, s.21) I representasjon av en gruppe ligger det en anerkjennelse av at gruppen finnes som en del av et samfunn. (Gripsrud, 2007, s. 22)

I stedet for å betrakte mediebilder som en refleksjon av virkeligheten, må *måten* noe fremstilles på inngå som en sentral dimensjon i forståelsen av medienes representasjoner. Representasjoner fremstiller alltid noe på en bestemt måte, fremfor et helhetlig bilde av virkeligheten. “En representasjon må dermed forstås som en bestemt slags konstruksjon av det som framstilles, heller enn en fullstendig gjengivelse av det”. (Fürsich, 2010, s.115; Gripsrud, 2007, s. 21).

Fürsich (2010) beskriver representasjoner som er egnet til å normalisere spesifikke verdenssyn eller ideologier- og gjennom dette skape delt mening. Fordi representasjonene grupper og mennesker i samfunnet som representasjoner danner inngår i nyhetsstrømmen vi forholder oss til på daglig basis, er de med på å forme oppfatninger om kultur, meninger og kunnskap om oss selv, og verden rundt oss¹¹. (Fürsich, 2010, s. 115) Ideologiske konnotasjoner følger med representasjonene. Dermed kan også negativ representasjon av enkelte grupper få negative konsekvenser for gruppene når det gjelder politiske og sosiale beslutninger, noe som igjen kan være med på å opprettholde politiske og sosiale forskjeller (Ibid, 2016)

---

¹⁰ Min oversettelse.

¹¹ Min oversettelse.

Gjennom sin rolle som arena for sekundærsosialisering, har mediene også makt til å virke inn på individets identitetsdannelse (Gripsrud, 2007, s. 14-15). Måten man betrakter seg selv på, kan med andre ord også bli påvirket av mediefremstillingene, noe jeg skal komme tilbake til senere i dette kapittelet (side 29).

Stuart Hall, som har en konstruksjonistisk tilnærming til representasjonsteori, definerer representasjoner som en praksis for å gjennom språkbruk produsere delt/felles mening mellom individer i et samfunn (Fürsich 2016; Hall, 1997). En *konstruksjonistisk* tilnærming til representasjon innebærer at det ikke ligger noen fastsatte meninger i språket, men i at det i språket ikke ligger noen fastsatt mening - men at meningen dannes i representasjonssystemene konsepter og tegn. (Hall, 1997, s. 3) Representasjoner som en del av språk betrakter Hall som “som er nødvendig for å oppnå en felles forståelse av mentale representasjoner individer har av den materielle verden”¹² (Ibid, s. 2).

3.5 Stereotypier

Hall betrakter stereotypisering som en egen *representasjonspraksis*, - “en form for symbolsk makt egnet til å utøve symbolsk vold mot noe eller noen”¹³(Hall, 1997, s.259). Han definerer stereotypier som noe som reduserer mennesker til “noen få, enkle, og uforanderlige karakteristikk” (Hall, 1997, s. 257). Stereotypier er egnet til å skape splittelse fordi det setter symbolske skiller mellom det som er normalt og akseptabelt, og det som er unormalt og uakseptabelt. Med dette som utgangspunkt samles alle de som er normale inn i et forestilt fellesskap, mens de som er utenfor- de andre- symbolsk settes utenfor dette fellesskapet (Ibid 258).

Ifølge Hall har stereotypier en tendens til å oppstå i situasjoner der det foreligger maktubalanse, som mellom en redaktør eller journalist og den som intervjues. I denne sammenheng “ligger ubalansen i den symbolske makten til å representere noe eller noen på en bestemt måte- innenfor et gitt representasjonsregime”¹⁴(Ibid 259). Både nyhets- og underholdningsmedia stereotypiserer ikke-hvite og ikke-elitegrupper gjennom å ekskludere dem fra dekning eller ved å tilby et begrenset utvalg av representasjon (Fürsich, 2010, s. 116). Fürsich viser til postkoloniale rase og kjønnsstudier når hun påpeker at det allerede ved filmens tilblivelse, for mer enn 100 år siden, ble

---

¹² Min oversettelse.

¹³ Min oversettelse

¹⁴ Min oversettelse.

skapt et lager av medierte representasjonstyper som stadig resirkuleres i media (Fürsich, 2010, s. 116). Dette er noe som utmerker seg også i norske medier den dag i dag.

3.6 Annengjøring

Som jeg viser til innledningsvis i dette kapitlet, viser tidligere forskning at en konsekvens av stereotypiske fremstillinger virke annengjørende, og ha innvirkning på hvordan individers opplevelse av hvordan andre betrakter dem, hvordan de betrakter seg selv og andre, og i hvilken grad de opplever tilhørighet til storsamfunnet (Alghasi 2009; Mok; 1998; wan Helsum et.al; 2013). Begrepet annengjøring skriver seg tilbake til postkolonial teori, og beskriver hvordan Vesten portretterte koloniserte folkeslag (Alghasi, Eide & Simonsen, 2020, s. 250). Annengjøring kan beskrives som diskursive prosesser eller handlingsmønstre som etablerer et systematisk skille mellom et *vi* (inngruppe) og *de andre* (utgruppe), og gjør det mulig å klassifisere individer i ulike hierarkiske grupper¹⁵(Stazak, 2008, s.2)

En *diskurs* defineres som en gruppe utsagn som etablerer en måte å representere en spesiell type kunnskap om et emne på. Når utsagn om et tema kommer med innenfor en bestemt diskurs, gjør diskursen det mulig å konstruere et emne på en bestemt måte. Men dette begrenser også andre måter emnet kan konstrueres på¹⁶ (Hall, 2011)

Felles for alle annengjøringsdiskurser er at det mellom gruppene alltid er en maktubalanse som gir inngruppen definisjonsmakt, ikke ut-gruppen. Ifølge Stazak (2008) har det gjennom historien blitt konstruert annengjøringsprosesser gjennom geografisk inndeling, tilblivelsen av språk, religion og politikk (Stazak, 2008). Han understreker at "vi-et" ofte utgjøres av majoritetsgrupper, mens "de andre" består av minoritetsgrupper eller - miljøer. Fellesskapet i utgruppens (dem) eksistens som fellesskap beror på inngruppens manglende anerkjennelse av utgruppens identitet. Den manglende identiteten skyldes forenklete og stigmatiserende stereotypier påtvunget utgruppen av inngruppen. (Stazak, 2008, s.2- 4). Også "Asymmetrien i maktforhold er sentral i konstruksjonen av annerledeshet; bare den dominerende gruppen er i en posisjon til å påtvinge verdien av sin særegenhet (identitet) og til å devaluere særegenheten til de andre (annerheten) samtidig som den pålegger tilsvarende diskriminerende tiltak"¹⁷(Ibid, s.2)

---

¹⁵ Min oversettelse.

¹⁶ Min oversettelse

¹⁷ Min oversettelse.

Ifølge Stuart Hall har stereotypier en tendens til å oppstå nettopp i slike i situasjoner der det foreligger maktubalanse. Denne maktubalansen kan for eksempel ligge i makten til å representere noen eller noe på en særlig måte- innen et representasjonsregime. (Hall, 1997, s. 259). Jeg tolker det som at denne ubalansen den symbolske makten til å representere noe eller noen på en bestemt måte- innenfor et gitt representasjonsregime- for eksempel kan finnes mellom en redaktør eller journalist, og kildene som intervjues og fremstilles.

I verket *Orientalismen*, beskrev Edvard Said dette som orientalisme - en *diskurs* som muliggjorde det for europeisk kultur å, etter opplysningstiden, forvalte- og produsere orienten politisk, sosiologisk, militært, ideologisk og faktamessig. Ifølge Said fungerer bildene av orienten først og fremst for å definere oksidenten som orientens motpol gjennom at orienten (de andre) ble satt opp i et motsetningsforhold til oksidenten (vesten). Orientalismen ble dermed en måte å skape et skille mellom tanken om orienten og tanken om oksidenten- to kunstig skapte størrelser. Orientalisme er således en skole og tankeretning som produserer og formidler kunnskap om den fiktive orienten (Said, 1978, s. 12) Sids teori om orientalismen er brukt som utgangspunkt for othering-prosesser i nyhetsartikler, tv-programmer og annonser¹⁸ (Fürisch, 2010, s.117).

Å skape en diskurs der “de andre” utdefineres, har dermed også en sentral funksjon for egen selvforståelse - både for den utdefinerte, og den som definerer ut. Ifølge Stuart Hall (1997) er det nettopp i de definerte og etablerte *forskjellene* på grupper, betydningen og meningen i konseptene eller gruppen man selv tilhører ligger. Det å definere *andre* som forskjellig fra seg selv blir dermed en avgjørende del av egen selvforståelse (Hall, 1997, s. 205). Vestens behov for å utdefinere “de andre” var dermed avgjørende for å posisjonere vesten som et konsept i forhold til resten av verden, og gjorde det mulig å rangere og posisjonere kulturer opp mot hverandre (Ibid, s. 206) *Annenhet* er resultatet av den diskursive prosessen annengjøring, og skyldes snarere synspunkter og diskurser ved den som oppfatter *den andre* enn den andres annerledeshet som sådan (Stazak, 2008, s. 1)

3.7 Annegjøring og media

Media har gjennom historien spilt en sentral rolle når det gjelder konstruksjon, definisjon og forståelse av det vi i dag kaller nasjonalstater i Europa og på det amerikanske kontinentet. “Ofte dannet mediene en *mediert nasjonal begrenset identitet* ved å definere grensene for et samfunn som anses å være en del av en nasjon og ved å ekskludere minoriteter som "andre"¹⁹ (Fürisch, 2010, s. 113).

---

¹⁸ Min oversettelse.

¹⁹ Min oversettelse.

Fürisch påpeker at også samtidens massemedier er viktige aktører i den offentlige prosessen med å “konstruere, bestride eller opprettholde diskursen om sosial samhörighet, integrering, toleranse og internasjonal forståelse” (Ibid, s. 113). Alghasi, Eide og Simonsen (2020) underbygger dette gjennom å påpeke at medietekster både kan være bærere av mer eller mindre eksplisitte annengjørings-diskurser, og være med på å legge grunnlag for relasjonene vi har til ulike grupper av *andre*. (Alghasi, Eide & Simonsen, 2020, s. 250)

Saids teori om orientalismen er brukt som utgangspunkt for othering-prosesser i nyhetsartikler, tv-programmer og annonser (Fürich, 2010, s.117)

Elferide Fürsich skiller i sin beskrivelse av annengjøring i media mellom 1) medierepresentasjoner av minoriteter som andre i en nasjon, og 2) mediernes rolle i å fremstille andre internasjonalt (Fürsich, 2010, s. 118). Innenfor en kontekst der minoriteter fremstilles som andre i en nasjon, trekker hun frem det å ikke gi plass i media, eller å tilby et begrenset antall representasjoner som eksempel på annengjøring. De få representasjonene som “tilbys” har ofte rot i historisk etablerte rasistiske diskurser. (Ibid, 2019). Alghasi, Eide og Simonsen (2020) beskriver det å unnlate representasjon som et eksempel på skjulte maktstrukturer, mens det å systematisk vektlegge noen utvalgte kjennetegn ved en folkegruppe (som iboende primitiv, kriminell, eller lignende) beskrives som en mer åpenbar variant av annengjøring. (Alghasi, Eide & Simonsen, 2020, s. 250).

Videreføringen av othering-praksiser trenger heller ikke være bevisst fra mediernes side. På tross av dette kan de videreføres på forskjellige måter, som å resirkulere stereotypier fremfor å utvikle karaktertyper, som et resultat av produksjonspress, eller som et resultat av økonomiske spørsmål²⁰(Fürsich, 2010, s. 117).

Måten muslimer (ofte) fremstilles i vestlige medier, er et eksempel på orientalistiske diskurser i dag (Wan Helsum et. al, 2016). “De senere årene er det forsket mye på diskursene media fremstiller “den muslimske og den vestlige verden” i opposisjon til hverandre. Negative medie- diskurser rundt muslimer og minoriteter i vestlige land kan gi seg til utslag i othering - prosesser, som igjen påvirker hvordan muslimske borgere i et samfunn opplever egen tilhørighet til samfunnet”²¹ (Wan Helsum et.al, 2016, s. 773).

---

²⁰ Min oversettelse.

²¹ Min oversettelse.

3.8 Tilhørighet

Annengjøring påvirker vår følelse av tilhørighet. Det finnes mange definisjoner og perspektiver på hva tilhørighet er. De fleste forskere er imidlertid enige om at tilhørighet bør betraktes som prosessuell, dynamisk og situasjonsbetinget (Wan Helsum et al, 2016, s.226).

Nira Yuval- Davis definerer tilhørighet som “en dynamisk prosess, konstruert og forhandlet langs flere akser som klasse, rase, kjønn, stadium i livssyklusen, seksualitet, etc”²² (Yuval Davis, 2006, s. 200). Videre beskriver hun tre analytiske plan tilhørighet bør analyseres på, som alle henger sammen, og virker inn på hverandre (Yuval - Davis, 2006, s. 199).

- **Forskjellige sosiale tilhørigheter som blir til langs forskjellige makt-akser og sosiale kategoriseringer, som kjønn, klasse, nasjon aldersgruppe, yrkesgrupper, etc.**

Disse gruppene rangeres, ifølge Yuval- Davis, langs forskjellig maktakser (axis of power). Hvor de til enhver tid befinner seg, har variert- og varierer- gjennom historien. Kategoriene må betraktes i sammenheng med hverandre- fra et interseksjonelt perspektiv- da de sosiale kategoriene ikke konstrueres langs én- men flere- maktakser. (Ibid, s. 200-202).

- **På et individuelt plan i form av emosjonell tilhørighet**

Identiteter, ifølge Yuval - Davis fortellinger mennesker (grupper og individer) forteller seg selv og andre om hvem de er, og hvem de ikke er. Fortellingene, som kan være individuelle og kollektive, er egnet til å skape tilhørighet til et større gruppe. I noen tilfeller blir mennesker påtvunget en konstruert identitet (Yuval-Davis, 2006, s. 203).

- **Politiske og etiske verdisystemer som er felles/delt.**

Tilhørighet handler ikke bare om sosiale tilhørigheter og identitet, men også hvordan disse vurderes og dømmes (Yuval-Davis, 2006, s. 203). Her beveger vi oss inn på det Yuval-Davis kaller “politics of belonging”. Dette innebærer både opprettholdelse og reproduksjon av grenser for et fellesskap konstruert av de hegemoniske politiske maktene, så vel som deres bestriding og utfordring av andre politiske aktører. Til “politics of belonging” hører også tilblivelsen av definisjonene som til enhver tid avgjør hva som er involvert i tilhørighet- å være medlem i et fellesskap- og hvilke roller medlemskap i forskjellige sosiale lokasjoner og fortellinger om identitet spiller i dette. (Ibid, s. 204).

---

²² Hele siden er min oversettelse.

3.10 Media og synet på oss selv

Massemediene utgjør en sentral del av det som i sosiologi og sosialpsykologi kalles *sekundærsosialisering*. Gripsrud (2007) beskriver massemediene som en av de viktigste institusjonene for sekundærsosialisering. Sekundærsosialisering beskriver de sosialiseringprosessene som skjer innenfor, og i forhold til, samfunnsinstitusjoner utenfor familien, som barnehagen, skolen, idrettslag, kirken, eller arbeidsplassen. I alle disse sammenhengene blir vi fortalt noe om hvem vi er, og hva som ventes av oss. Gripsrud (2007) påpeker at mediene gjennom å definere virkeligheten rundt oss er med på å definere oss, og i så måte kan sies å være med på å forme vår identitet. (Gripsrud, 2007, s. 14-15). Videre skiller Gripsrud mellom to forskjellige hovedtyper av identitet: *sosial eller kollektiv identitet* og *personlig identitet*. “Den sosiale identiteten er noe vi får i kraft av andre menneskers oppfatninger av oss og de kollektive sammenhengene vi inngår i (...) Disse andres oppfatninger blir i større eller mindre grad en del av vårt eget selvbilde, altså en del av vår personlige identitet” (Ibid, s. 17).

3.11 Norskhet

“Mediene er også med på å skape fellesskap og grenser mellom våre egne identiteter, og andres identitet. Gjennom mediene lærer vi blant annet at alle nordmenn har noe til felles som gjør dem annerledes fra alle andre” (Gripsrud, 2007, s. 16).

Betydningen av hvordan *de andre* ser deg for forståelsen av deg selv, illustreres blant annet gjennom studien, *Tre oppfatninger om norskhet: opphav, kulturell praksis og statsborgerskap* som tar for seg hvordan unge voksne innvandrere og etterkommere av innvandreres ser på hva det vil si å være norsk, og om de føler seg på innsiden eller på utsiden av denne/disse definisjonene. I undersøkelsen fant forskerne Fangen og Lynnebakke at flere av informantene valgte å definere seg som utlendinger fordi de hadde opplevd at andre tilskrev dem en identitet som utenforstående (Fangen og Lynnebakke, 2011, s.137). Benedict Anderson beskriver medier som sentrale i byggingen av nasjonal identitet. Nasjoner beskriver han som forestilte fellesskap. Han kaller dem forestilte fordi det først og fremst er “i den enkelte samfunnsborgers sinn fellesskapet finnes.” Med dette mener han at det enkelte samfunnsmedlemmet “verken vil kjenne, møte, eller høre om de fleste andre medlemmene i fellesskapet” (Anderson, 1991, s. 257-258).

Thomas Hylland Eriksen (2001) beskriver begrepet *norsk* som noe som kan både vise til “det politiske territoriet Norge (en person som bor i Norge og er underlagt norsk lov)”, og “den etniske gruppen som kalles nordmenn (en person med norske forfedre)” (Eriksen, 2001, s. 25).

I politisk forstand er det tilgangen til det politiske fellesskapet norsk statsborgerskap som definerer om du er norsk, eller ikke (Fangen & Lynnebakke, 2011, s.135).

Som sosial og kulturell gruppe er det imidlertid andre kriterier som ligger til grunn. Fangen og Lynnebakke (2011) påpeker i sin artikkel at norskhet definert som etnisk gruppe versus norskhet definert som kulturell praksis innebærer ulike muligheter for å være del av ”det norske” hvor graden av åpenhet og muligheter for å være norsk er forskjellig. Dersom man legger opphav til grunn, er man enten norsk eller utlending. Legger man kulturell praksis til grunn, innebærer dette flere grader av, og måter, å være norsk på (Fangen & Lynnebakke, 2011, s. 143).

3.12 Medielogikk

Å fremstille det sensasjonelle heller enn det hverdagslige er ikke unikt for mediasaker som handler om mennesker med minoritetsbakgrunn. “Nyheter produseres for å overraske, og for å fortelle oss noe vi ikke visste fra før, men som samtidig kan tolkes innenfor faste og kjente rammer. Gjennom å fremstille noe som overraskende eller sensasjonelt, forteller mediene oss samtidig noe om hva som er normalt.” (Allern, 2001, s. 68). Sensasjon er et viktig nyhetskriterie, og en del av medienes logikk. Døving og Kraft påpeker at konsekvensene av denne medielogikken kan være større og mer graverende for minoritetsbefolkninger i et samfunn, nettopp fordi pressen for mange majoritetsnordmenn er den primære kilden til informasjon om minoritetsgrupper (Døving & Kraft, 2013, s. 124).

Bildene media tegner av ulike temaer, folk og hendelser spiller dermed en viktig rolle for oppfatninger man danner seg av andre, “ettersom de utgjør hovedkilden til kunnskap om mange spørsmål, og bidrar til forståelsen av verden”(....)”Særlig gjeldende gjør dette seg når det kommer til representasjoner av grupper man ikke har et forhold til i det virkelige liv, hvor primærkilden til kjennskap blir media”. ²³(Valériane Mistiaen, 2019, s.57).

3.13 Nyhetsverdier

Ifølge Sigurd Allern kan en enkel definisjon som at “nyheter er det redaksjonelle stoffet som aviser, radio og fjernsyn presenterer for publikum på nyhetssider eller gjennom nyhetssendiger”, være

---

²³ Min oversettelse.

nyttig fordi den er en påminnelse om at hendelser og saksforhold først blir til nyheter “gjennom journalistisk fortolkning, tilrettelegging og prioritering” (Allern, 2001, s.52).

Som mediekonsument er det viktig å være klar over at pressen først og fremst gir oss det som kan beskrives som “en punktbelysning av virkeligheten: “En jevn strøm av små, løsrevne informasjonsbiter der perspektivet ensidig konsentreres om det som skjer her og nå”. (Allern, 2001, s. 68). “Nyheter bør altså ikke studeres som et vindu, men som en ramme for hva man *kan* og *får* se” (Ibid, s.47). “Nyheter produseres under skiftende forhold, ofte i hastverk og av mennesker som vil ha ulik oppfatning av hva som er viktig eller vesentlig” (Allern, 2001, s. 55).

Når en journalist eller en redaksjon skal velge *hva* som er en nyhet eller ikke, legges såkalte nyhetsverdier til grunn. I tillegg er “nyhetsjournalistikk og redigering alltid en konkret vurdering av spesifikke saker. “Hvor nyhetsverdige en bestemt hendelse anses å være, kan skifte fra redaksjon til redaksjon, og endres over tid”. (Ibid, s. 56).

I journalistiske lærebøker knyttes nyhetsverdiene til stikkord som:

- **Vesentlighet** (hvor relevant er saken for leserne?).
- **Identifikasjon** (geografisk eller kulturell nærhet).
- **Sensasjon** (hvor overraskende er saken).
- **Aktualitet** (nærhet i tid).
- **Konflikt** (er det uenighet og strid?).

I tillegg legger Allern (2001) til en rekke kommersielle nyhetskriterier, knyttet til produksjonskostnader, salg, eksklusivitet og tilgjengelighet på nyheter for den enkelte redaksjon (Allern, 2001, s. 65-66). Et eksempel på dette er det enkelte mediets behovet for å skape sensasjon hos leseren. “Jo mer den redaksjonelle strategien bygger på å vekke sensasjon for å fange publikums oppmerksomhet, desto større er sjansen for en “mediavri” der underholdningselementer teller mer enn kriterier som relevans, saklighet og nøyaktighet” (Ibid, 66).

Også faktorer utenfor redaksjonen kan virke inn på produksjonen av nyheter. Det kan være politiske og økonomiske faktorer, kostnader knyttet til produksjonen, kildenes innflytelse, og prioriteringer som er knyttet til den enkelte mediebedriftens redaksjonelle linje og markedsorientering. Det enkelte mediets redaksjonelle linje kan også veie tyngre enn de formelle nyhetskriteriene. (Allern, 2009, s.56-57).

3.14 Tidligere studier

En rekke studier illustrerer hvordan minoritetsgrupper som fremstilles påvirkes av mediebilder. I studien *The relationship between media discourses and experiences of belonging* fra 2016, undersøker forskerne Adia Kassaye, Ibtisaam Ashur og Anja van Helsum (2016) hvordan omtalen av muslimer i nederlandske medier påvirker muslimske somaliere i Nederland sin følelse av tilhørighet til den nederlandske samfunnet. Blant respondentene i studien opplevde et klart flertall mediediskursen rundt muslimer i Nederland som negativ, og bildene som ble tegnet som stereotype, noe som i sin tur førte til at de følte seg “annengjort”. Måten muslimer ble fremstilt på i nederlandske medier samsvarte heller ikke med erfaringene de hadde fra egne miljøer (Van Helsum et. al, 2016).

I en lignende studie foretatt i USA blant asiatisk-amerikanske kvinner og menn kommer det frem at mediebildene som tegnes av asiatisk-amerikanske mennesker har direkte innvirkning på hvordan de betrakter seg selv og andre (Mok, 1998).

Som nevnt innledningsvis i oppgaven viser en studie foretatt av Open Society Foundations blant somaliere i Oslo, at respondentene i undersøkelsen følte inntrykket media ga hadde direkte innvirkning på deres hverdag i Oslo, og at de engstet seg for at dette også påvirket inntrykket til arbeidsgivere, utleiende, og politikere (Somaliere i Oslo- at home in Europe prosjektet, 2013, s. 5). Den samme tendensen går igjen blant ungdommene som er intervjuet i boka *Innvandrerungdom og mediebruk– norsk-somalisk ungdom i en global medie verden* (Økland et.al, 2013).

Sharam Alghasi har, gjennom doktorgradsavhandlingen *Norsk-iranere, mediebruk og kampen om identitet og posisjon*, tatt for seg hvordan norsk-iranere opplever og forholder seg til mediedekningen av gruppen de tilhører.

Også her ser man en tydelig tendens til at mediene, for respondentene, fungerer som en slags indikator på andres definisjoner av dem og deres tilhørighet til Norge, selv om de også motsetter seg medias diskursive representasjoner (Alghasi, 2009, s. 81).

4 Metode

I dette kapitlet gjør jeg rede for prosessen med å samle inn materiale til oppgaven og de metodiske valgene jeg har gjort for å belyse problemstillingen så godt som mulig. Videre vil jeg gjøre rede for utfordringer jeg støtte på underveis, og etiske vurderinger i forbindelse med utvalget av informanter. Formålet med denne oppgaven er å se nærmere på hvordan et utvalg norsk-somalier ser på og vurderer den norske mediedekningen av gruppen de tilhører, og om dette påvirker dem som individer. Problemstillingen lyder som følger:

Hvordan oppfatter og opplever norsk-somalier mediedekningen av sin egen gruppe?

Hvilken innvirkning har mediens framstilling av norsk-somalier på hverdagen til individer med somalisk familiebakgrunn, samt deres tilhørighet og deltakelse i det norske samfunnet?

I all forskning er det forskningsprosjektets perspektiver og problemstillinger, ressurser og undersøkelsesobjekt som må avgjøre hvilken metode som skal brukes (Østbye et al., 2013, s. 103). Kvalitative intervjuer og feltobservasjon er helt sentrale metoder for å samle inn og analysere data knyttet til personers oppfatninger, vurderinger og virksomhet (Østbye et.al, 2013, s.101). I tidlig kvalitativ forskning har det vært mangel på formelle retningslinjer. Ulike disipliner utviklet egne metodiske framgangsmåter, som i liten grad ble integrert i et overordnet perspektiv på hvordan kvalitative studier kunne foregå. Dette endret seg mot slutten av 1960-tallet, med boka *The discovery of grounded theory* av Glaser og Strauss. Grounded theory oversettes til empiribasert teori på norsk, og innebærer at teori utvikles i nær tilknytning til dataene, og at forholdene mellom kategorier i datamaterialet spesifiseres (Østbye et al, 2013, s. 102).

I boka *Metodebok for mediefag* lister Østbye et.al opp flere fordeler med å benytte kvalitative intervjuer. I dette prosjektet ble punktene *vi kan få informasjon som det ellers ville være vanskelig å få* og *vi kan få kommentarer, bekreftelser og avkreftelser på data fra andre kilder*, avgjørende for valget av metode.

Min forskning er basert på individuelle intervjuer med ti respondenter som alle har somalisk familiebakgrunn. Seks av informantene er født i Somalia og har innvandret til Norge. Fire av informantene er født i Norge av foreldre som har innvandret til Norge. Alle informantene er norske statsborgere.

4.1 Mitt forhold til tematikken og informantene

Ideen til denne oppgaven fikk jeg da jeg jobbet med research til radioprogrammet “Sheeko Sheeko- en serie om somaliere i Norge” som ble sendt på NRK P2 i 2020. Samtlige kilder vi snakket med i forbindelse med prosjektet, trakk frem det de opplevde som norske mediers ensidige fremstilling av mennesker med somalisk familiebakgrunn som provoserende og belastende. Dette skulle imidlertid ikke være et tema i selve serien, og jeg ønsket derfor å utforske dette videre da jeg skulle skrive masteroppgave. Tre av informantene i dette prosjektet var jeg første gang i kontakt med gjennom research-fasen til det overnevnte prosjektet.

4.2 Valg av informanter

Som grunnlag for denne oppgaven har jeg foretatt dybdeintervjuer med 10 informanter. I utvelgelsen la jeg vekt på variasjon i alder og kjønn. Fire av informantene er menn og seks er kvinner. Aldersmessig strekker de seg fra tidlig i 20-årene til midt i 50-årene. Fordi oppgaven tar for seg det inntrykket av generelle mediebilder av norsk-somaliere i norske nyhetsmedier nasjonalt, valgte jeg å ikke fokusere på geografisk variasjon i hvor informantene er bosatt. Alle informantene mine har høyere utdanning på universitets- eller høyskolenivå (tre til fem år). Tre av informantene jobber innen skole- og utdanningssektoren, to av informantene jobber innen IT, to av informanter jobber innen helse- og omsorgssektoren, mens en av informantene jobber som daglig leder. Tre av informantene var i ferd med å fullføre utdanning (mastergrad/profesjonsstudium) da intervjuene ble gjennomført. Halvparten av informantene (5) forteller også at de er engasjert i lag, foreninger og/eller politiske partier på fritiden. Alle informantene oppga også at de holder seg oppdatert på mediebildet i Norge og internasjonalt på daglig basis, fordi det å holde seg oppdatert på nyhetsbilder nasjonalt og internasjonalt har en egenverdi i seg selv. Noen oppga også jobb og studier som årsak til at de anså det som viktig å holde seg oppdatert. Flere av informantene supplerer norske nyhetsmedier med internasjonale kanaler som BBC, CNN, Al Jazeera, og somaliske medier. Hyppigst brukt for å holde seg oppdatert er flere nettaviser, nyhetssendinger på TV og podkaster. To av informantene oppgir sosiale medier som en hovedkilde for nyhetskonsum ved at de går inn og ser hva andre deler, og med utgangspunkt i dette blir satt på sporet av temaer det er interessant å lese mer om.

For å rekruttere informanter tok jeg først kontakt med tre personer jeg tidligere hadde vært i kontakt med gjennom researchfasen til det overnevnte prosjektet. Informantene hadde tidligere uttrykt interesse for denne tematikken, noe jeg betraktet som en fordel, da jeg anså det som sannsynlig at de ville fatte interesse for, og ønske å delta i prosjektet. De øvrige informantene fikk jeg kontakt

med gjennom Norsk-somalisk studentforening, og gjennom å ta i bruk den såkalte “snøballeffekten”- å spørre informantene om de kjente noen som kunne tenke seg å være med i prosjektet.

Under planleggingen av datainnsamlingen, vurderte jeg muligheten av å i tillegg til individuelle intervjuer foreta ett eller to gruppeintervjuer, for å se om svarene jeg fikk i en setting hvor informantene var samlet ville kunne supplere (eller variere fra) svarene jeg fikk gjennom individuelle intervjuer. Gruppeintervjuer ville også gjort det mulig for informantene å diskutere og sammenligne erfaringer, noe som kunne ført til interessante perspektiver og svar. På grunn av den uavklarte smittesituasjonen som fremdeles rådet da jeg planla intervjuene, gikk jeg imidlertid bort fra denne ideen.

4.2 Hvem betegnes som innvandrere?

Statistisk Sentralbyrå (heretter SSB) oppgir på sine nettsider at de grupperer befolkningen etter eget, foreldres og besteforeldres fødeland, og det er de tre gruppene **innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre** og **den øvrige befolkningen** som benyttes. Mens en innvandrer defineres som en person som er født i utlandet av to utenlandskfødte foreldre og fire utenlandskfødte besteforeldre, defineres **norskfødte med innvandrerforeldre** som en person født i Norge av to utenlandskfødte foreldre, og fire utenlandskfødte besteforeldre. Kategorien **den øvrige befolkningen** omfatter alle som faller utenfor de to overnevnte kategoriene, og omfatter dermed også mennesker med en norskfødt og en utenlandskfødt forelder. (SSB, 2019).

4.4 Intervjustruktur

Fordi jeg ønsket at informantene skulle få rom til å reflektere relativt fritt rundt temaene, men likevel ville knytte spørsmålene opp mot visse teoretiske rammeverk, la jeg opp til en semistrukturert form på intervjuene, noe jeg mener tjener formålet med denne oppgaven. Det var satt av to timer til hvert av intervjuene, og hvert av intervjuene varte i gjennomsnitt mellom 1,5 timer og 2 timer. Alle intervjuene ble transkribert i sin helhet kort tid etter intervjuene var gjennomført. Temaene som ble gjennomgått i intervjuene kan for mange potensielt sett fremstå som veldig følelsesladde, (som tilhørighet, identitet, opplevd diskriminering og rasisme, osv). En intervjuform som gjorde det mulig å etablere en setting der både jeg og informantene fikk tatt oss tid til samtale og oppfølgingsspørsmål hadde derfor positiv betydning for min samhandling med informantene. Jeg opplevde også denne settingen som velegnet for å skape fortrolighet og åpenhet mellom meg som intervjuet, og informantene som intervjuobjekter.

4.5. Etiske vurderinger

Prosjektbeskrivelse og intervjuguide ble meldt inn og registrert hos NSD før datainnsamlingen startet. I forkant av datainnsamlingen fikk alle informantene tilsendt et samtykkeskjema med informasjon om prosjektet, prosjektets formål, varighet, og behandling av personopplysninger. All personlig informasjon om informantene har vært oppbevart på en passordbeskyttet PC, og vært adskilt fra selve intervjuene. Informantene fikk også valget om hvorvidt de ønsket å være anonyme, noe alle takket ja til. Jeg har dermed valgt å definere informantene mine med tall fra en til ti. Disse ble anonymisert allerede i transkriberingen av intervjuene. Oversikt over informantenes egentlige navn sammen med nummeret de ble tildelt, har til enhver tid blitt oppbevart separat fra de øvrige dataene. I de tilfellene hvor andre ting ved informantene, som arbeidssted, spesifikke opplevelser, medieopptredener, etc har kunnet identifisere dem, har jeg tonet ned disse detaljene. En av informantene er mulig å identifisere fordi hun forteller om en spesifikk hendelse som kan spores tilbake til et konkret medieoppslag. Dette ble avklart og godkjent av henne på forhånd.

4.6 Analyse

Østbye et.al skisserer opp tre aspekter som særlig sentrale for analyse av kvalitative data. “For det første må data og analysen av dem forankres i overordnede problemstillinger og teoretiske perspektiver. For det andre må innsamling og behandling av data skje systematisk. For det tredje må vi finne ut hvilken relevans forskjellige typer data har for problemstillingene som reises” (Østbye et.al, 2013, s. 129). Etter å ha transkribert intervjuene i sin helhet, ble alle tekstene kodet to og tre ganger. I analysen av materialet valgte jeg en fremgangsmåte som kalles tematisk analyse. (Johannesen et al, 2021, s. 278). Gjennom å gruppere data med viktige fellestrekk, søkte jeg å etablere mer generelle kategorier som kunne besvare forskningsspørsmålene mine.

4.7 utfordringer underveis

Flere av intervjuene ble foretatt mens samfunnet fremdeles hadde strenge restriksjoner knyttet til Covid 19-pandemien. Dermed ble flere av intervjuene foretatt via Microsoft Teams, fremfor fysisk, som var den opprinnelige planen.

5 Analyse

I det følgende skal jeg gå gjennom hovedtrekkene fra intervjuene med de ti informantene, og se dette i sammenheng med det teoretiske rammeverket jeg har valgt for oppgaven.

Da alle informantene oppga at de ønsket å være anonyme har jeg, som nevnt tidligere, tildelt hver av informantene et nummer fra en til ti. Videre i oppgaven omtales de dermed som informant en, informant to, osv.

Målet for denne oppgaven er todelt. For det første ønsker jeg å se nærmere på hvordan mennesker med norsk-somalisk bakgrunn oppfatter norske mediers dekning av denne gruppen. For det andre ønsker jeg å finne ut av hvordan denne dekningen påvirker informantene. Kapittelets struktur er basert på de to delspørsmålene i problemstillingen. For å belyse og besvare problemstillingens to deler på en så nyansert og presis måte som mulig, har jeg også valgt å besvare hovedspørsmålene ved hjelp av underspørsmål. Kapittelet har jeg delt inn i to deler, basert på problemstillingens to hovedspørsmål. For hvert av kapitlene vil jeg komme med en kort oppsummering av funnene for det enkelte kapittelet, dette for å skape en så oversiktlig analyse som mulig.

Hvordan oppfatter norsk-somalier mediedekningen av sin egen gruppe?

- Hvordan ser bildet ut?
- Er det positivt, nøytralt, negativt?
- Har bildene endret seg de siste 15 årene?
- Blir du norsk hvis du er god?
- Er det spesielle representasjoner og stereotypier som vinner frem?
- Hvordan oppleves bildene av norsk-somalier sammenlignet med fremstillinger av andre med minoritetsbakgrunn?

Hvilken innvirkning har bildene norske medier tegner av mennesker med somalisk familiebakgrunn på individene selv?

- Påvirker negative mediefremstillinger informantenes oppfatning av hvordan andre ser på dem?
- Påvirker negative mediefremstillinger informantenes syn på seg selv?
- Fører negative mediefremstillinger til en følelse av annengjøring, og påvirker det informantens følelse av tilhørighet?
- Påvirker negative mediefremstillinger informantenes følelse av trygghet?
- Er det samsvar mellom mediebildene som tegnes og egne erfaringer?
- Har informantene spesielle strategier i møte med mediebildene som tegnes?

Del en: Hvordan oppfatter og opplever norsk-somalier mediedekningen av sin egen gruppe?

5.1 Hvordan ser bildet ut

I denne innledende delen av analysekapittelet, er målet å se nærmere på hvordan informantene opplever mediebildene som tegnes av mennesker med somalisk familiebakgrunn i norske medier. Som nevnt tidligere i oppgaven, er bildet som tegnes av mennesker med innvandrerbakgrunn i norske medier generelt mer normalisert i dag enn det var tidligere. Mennesker med innvandrerbakgrunn figurerer oftere enn før som “vanlige borgere” i media, på samme måte som majoritetsnordmenn. Likevel utgjør saker om kriminalitet begått av mennesker med innvandrerbakgrunn fremdeles en vesentlig andel av stoffet (Fjellstad & Lindstad, 2005; Alghasi, Eide & Simonsen, 2020; Retriever 2020).

Da Fjellstad og Lindstad gjennom intervjuer med fem unge innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn allerede i 1999 kartla hvilken opplevelse de hadde av mediefremstillinger av mennesker med tilsvarende bakgrunn som dem selv, var det beskrivelsene *dumme eller kriminelle*, som utmerket seg. Ingen av de spurte kjente seg igjen i bildene som ble tegnet, men opplevde dem derimot som en belastning som de måtte forsvare seg imot. (Fjellstad & Lindstad, 1999). Den samme erfaringen finner man igjen i flere studier gjort blant mennesker med utenlandsk familiebakgrunn, deriblant somalisk. (Wan Helsum et al, 2016; Eide & Simonsen 2007; At home in Oslo 2013; Østbye et al, 2013). Alle informantene beskrev den generelle dekningen av norsk-somalier i norske medier som problemfokuseret, lite nyansert, snever og lite helhetlig. Dekningen var, ifølge informantene, derimot egnet til å gi et inntrykk av at norsk-somalier er den minoritetsgruppen som gjør det absolutt dårligst i det norske samfunnet, og til å skape en avstand mellom majoritetsnordmenn og norsk-somalier gjennom å portrettere norsk-somalier som *annerledes* fra andre. Informant syv og to beskriver mediebilder som bærer med seg en følelse av annengjøring:

“Dekningen får meg til å føle meg annerledes enn folk flest. Uansett hvor vellykket jeg er som person, så vil det at jeg er norsk-somalier ha en betydning.” (Informant syv)

“Media skaper en gruppedynamikk der norsk-somalier fremstilles som farlige, ukjente, og ulike nordmenn. Dekningen er preget av at somalier er annerledes.” (Informant to)

Det overveiende negative fokuset opplever informantene som snevert, og lite helhetlig:

“Det er et overveiende negativ bilde som ikke danner et helhetlig bilde av norsk-somalier. Bildet er positivt bare når norsk-somalier tar avstand fra sin egen kultur. Hverdagsbildet finnes ikke.”

(Informant seks)

Informant tre forteller at hun har jobbet ved siden av skolen og studier siden hun var i tenårene. I dag har hun høyere utdanning, og jobber i helsesektoren. Hun beskriver at hun tar seg nær av ensidig dekning som skjærer alle over en kam:

“Jeg føler på en måte at norsk-somalier har fått mye negativ innvirkning fra media generelt. Og da blir det som at alle skjæres over en kam. Og bildet blir at alle somalier er navere - presentert på forsiden av VG. Og så blir jeg sånn “hva mener dere?” jeg har aldri vært på NAV. Jeg har jobbet siden jeg var 16 år. Har jobbet deltid ved siden av videregående og høyskolen. Jeg føler meg ikke som en del av det bildet de fremstiller oss som. Og da blir man.. Man blir jo lei seg. Man er jo norsk-somalier. Når de skriver slikt så føler man på det da.” (Informant tre)

Som vist til i analysekapittelet, kan en kriminalisering av asylinstituttet inngå som en ekstra faktor som spiller inn i allerede negative mediebilder av norsk-somalier (Eide og Simonsen, 2007).

Informant to er inne på dette i sin begrunnelse av hvorfor mediebildene som tegnes av norsk-somalier ofte er negative. Med henvisning til den såkalte Mahad-saken fra 2017- om bioingenører Mahad Mahmud som angivelig skal ha løyet om sin bakgrunn da han kom til Norge som enslig mindreårig flyktning i 2000 og dermed ble fratatt sitt norske statsborgerskap - sier han:

“Fokus på folk som har “jukset seg til asyl” skaper frykt, og understreker en følelse av å ikke være velkommen i samfunnet. Det er barna som må lide for det stigmaet foreldrene deres er påført av negativ mediedekning.” (Informant to).

Bredden av informantene opplever altså et mediebilde som er for snevert og ekskluderende. Beskrivelsene bærer med seg elementer fra flere av de teoretiske perspektivene som jeg bruker som utgangspunkt for denne analysen. Det er en gjennomgående opplevelse blant informantene at mediens snevre rammer og mangel på nyanser er med på å skape annengjøringsprosesser som opprettholder et skille mellom “norsk-somalier” og “de andre”, noe vi finner igjen i

annengjørings-teori, og flere steder i forskningslitteraturen som er gjengitt så langt i oppgaven. (Allern, 2001; Fjellstad og Lindstad; Hall, 2005; Simonsen & Eide 2007; Økland et.al, 2013).

5.2 Positiv, nøytral eller negativ?

På spørsmål om de ville karakterisert mediedekningen av norsk-somalierne som overveiende positiv, nøytral eller negativ, svarer alle informantene at de ville karakteriserer den som overveiende negativ. Informant to, som er student i 20-årene, opplever det han beskriver som et overdrevet fokus på negative vinklinger selv om tematikken i utgangspunktet var positiv, som da to unge kvinner med norsk-somalisk bakgrunn ble redaktør for henholdsvis *Vouge Scandinavia* og det feministiske tidsskriftet *FETT*.

“Det er aldri noe positivt. Selv når de gjør noe bra. Jeg husker når Rawda ble redaktør i *Vouge Scandinavia*. Og da var kritikk av hijaben. Da Sumaya Jirde Ali ble redaktør for *FETT*, stilte man spørsmål ved hijaben hennes og hvilke verdier “disse somalierene” har. Det er veldig mye sånt.” (Informant to).

Informantene var samkjørte i oppfattelsen av at det gang på gang ble tegnet negative mediebilder, når de selv opplevde flere andre sider og temaer som media kunne fokusert på for å danne et mer nyansert og helhetlig bilde av norsk-somalierne som gruppe. Som nevnt tidligere i oppgaven, scorer norsk-somaliske ungdommer høyt når det kommer til utdanningsdriv (Bakken & Hyggen, 2018), mange engasjerer seg også politisk, og fungerer som brobyggere mellom majoritetsbefolkningen og minoritetsbefolkninger (Fangen, 2008 , s. 145). Flere av informantene trakk frem suksesshistorier blant “den nye generasjonen”- barn av de som har innvandret til Norge- som eksempler man kunne trukket fram, som ville nyansert helhetsbildet.

“Jeg føler ikke at det positive kommer frem- alltid er det det negative de skal snakke om i 24 timer, og jeg tenker nyheter, for eksempel 2018, det var mange studenter som hadde somalisk bakgrunn på Oslo Met. Hvor mye den yngre generasjonen utdanner seg, det er liksom hele tiden trykkesvindler, og kaos og.. De jobber ikke og de gjør ikke det.. Det er sånn, hvorfor er de så obsesst med det negative? Vi er jo en samfunnsgruppe hvor de yngste av oss begynner å gjøre noe nå, ikke sant. Så jeg føler at de alltid skal fokusere på det negative, det skal alltid ha noe å si.” (Informant fem).

Beskrivelsene stemmer godt overens med det som av flere forskere har blitt beskrevet som mediens egnethet til å belyse enkelte deler av en helhet, at de foretar en punktbelysning av virkeligheten snarere enn å vise et helt bilde av den (Allern, 2001; Fjeldstad & Lindstad, 1999; Eide & Simonsen 2007).

Som beskrevet i teorikapittelet, kan medierammer beskrives som “gjentatte mønstre av tolkning og presentasjon, synliggjøring og neglisjering som brukes for å vurdere store informasjonsmengder, og presentere det i et journalistisk format for publikum. Valg av fokus, kilder, nyhetsvinkel, presentasjonsform og språk er også sentrale deler av innrammingen (Allern, 2001, s.68).

Selv om spørsmålene som ble stilt informantene ikke gikk direkte på *medierammer*, slik de er definert i rammeteori, men heller på tematiske fremstillinger av norsk-somalier oppfatter jeg informantenes beskrivelser som såpass beslektet med definisjonen av nyhetsrammer, at jeg tolker svarene i retning av at det, blant informantene, råder en opplevelse om at mediene jobber innenfor gitte, tematiske forhåndsdefinerte rammer basert på allerede eksisterende oppfatninger.

Med andre ord, at mediene velger noen faste og gjentagende aspekter ved norsk-somalier de ønsker å fokusere på, selv om det i virkeligheten er langt flere aspekter man kunne valgt å fokusere på, noe som ville gitt et bredere og mer nyansert helhetsinntrykk av mennesker med norsk-somalisk bakgrunn.

Både temaer, vinkling, måten kildene fremstilles på, og hvor og i hvilken sammenheng kilder med norsk-somalisk bakgrunn slipper til, ble av informantene trukket fram som aspekter som var med på å danne et fastsatt, gjentagende, og svært lite nyansert bilde av norsk-somalier som gruppe.

Dette hadde flere av informantene erfart både som konsument av nyheter som omhandler norsk-somalier, og i møte med media som kilde. Tre av informantene, som selv hadde blitt spurt om å bli intervjuet av journalister, beskriver opplevelser av at journalistene allerede hadde bestemt seg for å ha en problemorientert vinkling på saken, og at de ikke var åpne for innspill som kunne nyansere eller utvide perspektiven. Informant to beskriver følgende opplevelse, basert på egne erfaringer i møte med journalister og media.

“De har allerede et bilde av hvordan saken skal se ut. Og då spør de oss egentlig om å passe inn i det bildet. De gangene jeg har blitt spurt om å stille opp i media, så erfarer jeg at de ofte har bestemt seg for et bilde og en vinkling. De trenger bare et offer eller en person som kan komme med et eksempel fra sitt eget liv.” (Informant to).

Informant fire forteller om en opplevelse hun hadde med en journalist fra Aftenposten, som ville intervju henne i jobbsammenheng. Hun fikk raskt inntrykk av at journalisten ønsket å vinkle saken negativt, og ga henne innspill som ville nyansert saken. Informanten satt igjen med inntrykk av at journalisten ikke tok imot innspillene, og valgte derfor å trekke seg fra intervjuet:

“En journalist fra Aftenposten ville intervju meg i jobbsammenheng. Så skjønnte jeg med en gang hvordan hun ville vinkle det. Jeg ga henne en generell tilbakemelding. Men den tok hun ikke, og hun tok heller ikke våre innspill til vinklingen, så da ble det ikke noe. Da fikk hun heller ikke skrive om oss, eller hvis hun skulle skrive om oss så kunne hun like gjerne si at vi ikke ville gi noen kommentar.” (Informant fire).

Informant åtte beskriver en lignende erfaring han hadde med en journalist fra NRK etter å ha holdt et innlegg om forebygging av radikaliserings hos ungdom:

“Jeg holdt et innlegg på et offentlig arrangement om radikaliserings hvor jeg kom med masse eksempler på forebygging og ting som var bra. Og der var det en journalist fra NRK som ville snakke med meg etterpå, men det eneste han var opptatt av var å finne noe negativt! Jeg ble helt sjokkert, for jeg hadde ikke forventet det av NRK. Han var bare på jakt etter noe negativt å skrive.” (informant åtte).

Flere av informantene beskrev dekningen som sensasjonspreget, og egnet til å bekrefte de stereotypiene som allerede finnes, snarere enn å utfordre disse. Som nevnt i teorikapittelet, kan medierammer virke begrensende i den forstand at “det nye stort sett bekrefter etablerte konsensus og konvensjonell visdom” (Allern, 2001, s. 69).

Simonsen og Eide trekker i boka *Mistenkelige utlendinger gjennom hundre år* frem at den polariserte og unyanserte dekningen av norsk-somalier kommer i veien for mer hverdagslige fortellinger. Dette beskriver de som en “medieskygge der det potensielt farlige overskygger det normale (Simonsen og Eide, 2007, s. 51). I samtale med informantene ble det tydelig at det nettopp var disse hverdagsfortellingene og nyansene i dekning som manglet. Ønsket om et mer nyansert helhetsbilde av norsk-somalier og muslimer ble trukket frem som et klart ønske hos samtlige:

“Det er veldig viktig da, at man også har mer representative bilder. Og at man har mangfold blant somalier, det synes jeg er veldig viktig. At det ikke bare er eks-muslimer eller en

komiker, men at det er liksom politikere, folk som gjør samfunnsnytte. Og de er jo der ute, de er bare ikke så synlige.” (Informant seks).

Tidligere forskning viser at det er lite interesse for mer hverdagslige fremstillinger av mennesker med somalisk familiebakgrunn (Alghasi, Simonsen & Eide, 2020, s.260). Men årsaken til at de mer hverdagslige bildene ikke når ut i nyhetsmediene, har trolig også direkte sammenheng med journalistiske sjangerkrav, som nyhetskriterier og medielogikk. Sensasjon er et viktig nyhetskriterie, og en del av medienes logikk, dermed vil en nyhet med et sensasjonsmessig preg ha større sjanse for å nå frem enn en nyhet som ikke er så sensasjonell.

Døving og Kraft påpeker at konsekvensene av denne medielogikken kan være større og mer graverende for minoriteter, nettopp fordi pressen for mange majoritetsnormmenn er den primære kilden til informasjon om minoritetsgrupper (Døving & Kraft, 2013, s. 124). Som vi så i teorikapittelet, spiller medierammer en viktig rolle når det gjelder å danne tankerammer (Druckman, 2001, s. 228). Det inntrykket man sitter igjen med etter å ha blitt eksponert for en medieramme kan resultere i en såkalt “framing effect”, og dermed dermed ha innvirkning på hva man tenker og hvilke holdninger man har til en bestemt gruppe eller sak. (Druckman, 2001, s. 228).

Flere av informantene uttrykte direkte bekymring over konsekvensene av at ensidige fremstillinger av norsk-somalier og muslimer fikk fungere som en av få premissleverandører når det gjelder folks oppfatning av mennesker tilhørende disse gruppene, noe jeg vil komme inn på senere i oppgaven (side 59).

5.3 Har bildene endret seg de siste 15 årene?

Selv om alle informantene svarte at de opplevde bildene som tegnes av norsk-somalier som hovedsakelig negative, svarte seks av informantene at de opplever flere *positive elementer* i mediebildene enn tidligere på spørsmål om de syns dekningen har endret seg de siste 15 årene. Tre av informantene mente mediebildet var uforandret (fremdeles negativt), mens en av informantene opplevde at mediebildet hadde utviklet seg i negativ retning. Noen av informantene satte bedringen i sammenheng med at det generelt sett er flere oppslag om mennesker med minoritetsbakgrunn i mediene. Dette stemmer med en undersøkelse analysebyrået Retriever gjorde på oppdrag for IMDi (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet) i 2020. Her så man for første gang på elleve år en økning i representasjonen av innvandrere som navngitte kilder, fra to til tre prosentpoeng. Samtidig fant analysebyrået at omtalen av innvandring og integrering hadde en tilbakegang sammenlignet med en

tilsvarende undersøkelse i 2017 (Retriever, 2020, s. 15-16). Andre setter den positive endringen i sammenheng med at det i dag er bredere representasjon av mennesker med norsk somalisk bakgrunn i samfunnet for øvrig, og at flere mennesker med norsk-somalisk bakgrunn er i synlige posisjoner nå enn tidligere, også som meningsytrere:

“Jeg mener at det at somaliere har begynt å forsvare seg selv har bytta litt bildet (....)Det er det som har forandra seg. Det er større forskjell på perspektivene som kommer i media- for det er jo åpent for alle å svare på en meningsbærende artikkel.” (Informant fem).

Eksempler på personer som ble trukket frem som positive representanter, er stortingspolitiker Marian Husein (SV), og komiker og skuespiller Jonis Josef, blant annet kjent fra serien *Kongen av Gulseth*.

“Jeg opplever at deknningen har endret seg blant annet med at Marian Hussein kom på stortinget (fordi hun er en positiv representant). Det er flere med norsk-somalisk bakgrunn i media nå enn før, men representasjonen favner fremdeles for smalt.” (Informant syv).

To av informantene trekker frem det at det er flere journalister med flerkulturell bakgrunn som jobber i norske redaksjoner som en mulig årsak til at bildene som tegnes av norsk-somaliere begynner å bli mer positive nå enn før:

” Nyansene mangler, til tross for at de har blitt bedre. Men jeg vet ikke om media har blitt bedre, eller om de har ansatt flere flerkulturelle, det er en av de to tingene. Jeg føler ikke at det er det kjøret på somaliere som det var før. Det var helt insane. Nå er det mye mindre, men selvfølgelig, alle har jo det bildet fortsatt. Av at somaliere gjør det dårlig, og somaliere, somaliere.”(Informant fire).

Som påpekt tidligere i denne oppgaven, så man fra starten av 1990 tallet til starten av 2000- tallet en endring i hvordan norske medier skrev om mennesker med minoritetsbakgrunn. Fra å blitt fremstilt som hjelpetrengende, velintegrerte, hardtarbeidende og takknemlige på starten av 1990-tallet, ble innvandrerne i media fremstilt i stadig mer problemorienterte sammenhenger, gjerne i sammenheng med kriminalitet mot tidlig 2000-tallet. (Eide og Simonsen, 2009; Lindstad og Fjeldstad, 2005). Informant åtte, som kom til Norge på starten av 1990-tallet, forteller at han merker en endring i hvordan mediene skriver om norsk-somaliere. Selv om han opplever dagens mediebilder som mer

negative nå enn tidligere, har han tiltro til at dette vil endre seg med fremveksten av yngre generasjoner:

“I begynnelsen da jeg kom til Norge var vi ikke mye i media. Men dekningen som var, den var veldig positiv de første årene- jeg kan ikke huske at det var noe negativt. Jeg husker en NRK mann som stoppet meg og sa til meg: Dere er bra folk- Dere er bedre enn de fra Vest Afrika fordi dere ikke selger narkotika til oss. Det var en NRK- mann- Det var på 90 tallet(...) Også tenker jeg sammenlignet med nå- hvordan situasjonen er nå. Jeg tenker at det har blitt verre- men innerst inne har jeg fortsatt et håp når jeg ser ungdommene, fordi disse ungdommene kommer inn nå.” (Informant åtte).

Et annet perspektiv som kom frem når det gjelder positive fremstillinger av norsk- somaliere, er en opplevelse av at mediens fokus på at kilden har somalisk familiebakgrunn, varierer ettersom saken har positivt eller negativt tema. Det skal vi se nærmere på i det følgende.

5.4 Blir du norsk hvis du er god

Informant en beskriver det han opplever som et overdrevet fokus på den somaliske bakgrunnen dersom personen det skrives om har gjort noe negativt, mens mediene ikke vektlegger den norsk-somaliske bakgrunnen dersom personen det blir skrevet om har gjort noe positivt:

“..men er det noe positivt, da er vi plutselig norske. «Norsk statsborger gjorde det og det- vi løp maraton, vant det og det.»

Mens når vi gjør noe dårlig, er det somalisk innvandrere gjorde det og det, eller skjøt den og den.” (Informant en).

Inntrykket er i tråd det flere forskere har beskrevet som en tendens i fremstillinger av mennesker med innvandrerbakgrunn i norske medier: Når mennesker med innvandrerbakgrunn beskrives i positive sammenhenger, omtales de oftere som norske, og som et medlem av det norske fellesskapet. Ofte forekommer dette i forbindelse med sport, eller situasjoner når kildene presterer på vegne av Norge, eller gjør noe “norsk” som å gå på ski. Når de omtales i negative sammenhenger, understrekes deres utenlandske bakgrunn, i kontrast til andre aktører som er norske. Det er nesten bare i negative sammenhenger “innvandrere” brukes som betegnelse. (Lindstad og

Fjelstad, 2005; Eide og Simonsen 2007; Alghazi, Eide & Simonsen, 2020). En undersøkelse foretatt av analysebyrået Retriever på oppdrag fra IMDi, underbygger dette. Undersøkelsen viser at mediene sjeldnere enn før opplyser om nasjonal opprinnelse når personer med innvandrerbakgrunn kommer til orde som intervjuobjekter, men at mediene oftest opplyser om nasjonal opprinnelse når personer med innvandrerbakgrunn omtales i forbindelse med kriminalitet (Retriever, 2020, s. 3).

Jeg leser også informantenes beskrivelser av mediebildene som tegnes som egnet til å plassere inn i mer etablerte diskursive rammer, gjennomgått tidligere i denne oppgaven. Lindstad og Fjelstad har beskrevet fire gjentakende rammer norske medier benytter i sin fremstilling av mennesker med innvandrerbakgrunn: *De normaliserte og de gode* på den positive siden, og *de hjelpetrengende og onde* på den negative siden. Rammene i den positive kategorien er innenfor det norske fellesskapet, mens rammene i den negative kategorien er utenfor det norske fellesskapet (Fjelstad og Lindstad, 2005). Eide og Simonsen beskriver noe lignende i sin inndeling av de diskursive rammene *majoritet (oss) som problem for minoritet (dem)*, *minoriteter (dem) som problem for majoriteten (oss)*, *minoriteter som trussel mot seg selv (i eget miljø)*, og *multikultur/fellesskap fungerer* (Alghazi, Eide & Simonsen, 2020, s 41-43).

Selv om informantene ikke fikk direkte spørsmål om innen hvilken eller hvilke av disse rammene de ville plassert mediebildene som tegnes av norsk-somalierne, tolker jeg deres tematiske beskrivelser i all hovedsak inn i rammene *de hjelpetrengende innvandrerne*, *de onde innvandrerne* og *minoriteter (dem) som problem for majoriteten (oss)*.

Rammene *de normaliserte*, *de gode*, og *multikultur/fellesskap fungerer* forekom også i informantenes beskrivelser, men flere av informantene trakk frem at en positiv fremstilling som regel hang sammen med at:

- 1) Intervjuobjektet eller personen artikkelen eller innslaget handlet om, tok avstand fra sin egen kulturelle bakgrunn eller
- 2) presterte på vegne av Norge, og derfor ble fremstilt som norsk (at den somaliske bakgrunnen ble tonet ned).

Informant åtte beskriver det sånn:

“Når man snakker om en somalisk gutt som er modell eller et eller annet- se hvor mye tid de bruker på å beskrive at han er norsk. Men med en gang den samme personen gjør noe galt, da er plutselig den somaliske opprinnelsen så viktig.” (Informant åtte).

Å ta avstand fra sin egen kulturelle og religiøse bakgrunn ga ifølge flere av informantene også en mulighet til å få positiv omtale i media. Informant fem nevnte samfunnsdebattantene Amal Aden og Khadra Yusuf i denne sammenheng:

“Da jeg var yngre så var det en som het Amal Aden, da jeg gikk på ungdomsskolen og videregående. Og så var det Khadra Yusuf. Det var mye fokus på at de følte seg diskriminert av somaliere da, på grunn av at de ikke er muslimer eller ønsker å praktisere islam (...). Så at de kommer ut og snakker negativt om egen gruppe gjør jo at.. Det gjør jo det motsatte også da, i forhold til at majoritetsbefolkningen kommer til å diskriminere somaliere mer.” (Informant seks).

Her mener jeg kategorien *de gode innvandrerne*, beskrevet av Lindstad og Fjeldstad igjen gjør seg gjeldende, da denne kategorien også inkluderer ofrene for overgrep fra *de onde innvandrerne*. Det kan handle om unge kvinner utsatt for vold, omskjæring, etc. Felles for beskrivelsen av disse kvinnene er at de er, eller ønsker å være, en del av det norske fellesskapet. Utfordringene oppstår som en direkte konsekvens av ønsket om å leve i tråd med gode, norske verdier (Lindstad og Fjellstad, 2005).

Som vi allerede har vært inne på, sitter informantene med inntrykk av omtale av positiv art er mer unntaket enn regelen. Dette er et inntrykk som bekreftes av Retrievers analyse av innvandring og integrering i norske medier i 2020. Her hadde i underkant av hver tiende artikkel et ressursperspektiv, noe som er en nedgang fra tidligere år. Et fellestrekk ved artiklene med ressursperspektiv at de ikke har innvandrer- og integreringsrelatert tematikk, men heller dreier seg om ressurssterke enkeltpersoner. (Retriever, 2020, s. 35). Dette kan tolkes som at “de som lykkes” fremstilles som unntak i mediene. Informant fire trekker det hun kaller sensajsonalisering, og at “de flinke” ofte blir trukket frem som unntakene som en kilde til frustrasjon:

“Jeg synes det er så unyansert. Det er mye sånn.. Det er så sensasjonspreget. Jeg husker spesielt godt en artikkel om en jeg kjenner som hadde tittelen “Her er en studerende somalier”. (Informant fire).

Informant ti trekker paralleller fra sensasjonelle mediefremstillinger av norsk-somaliere, til en opplevelse hun hadde som elev i norsk grunnskole:

“Vår identitet som norsk er veldig betinget av det vi gjør. Hvis vi er perfekte og gjør alt riktig, da er vi norske. Men hvis vi ikke gjør det, da er vi somaliere. Jeg hadde en lærer som sa at hun så på meg som norsk fordi jeg var så flink på skolen. Men jeg kan tenke meg at de andre elevene i klassen hennes, de som ikke var like flinke på skolen som meg, så hun på dem som like norske? Det gjenspeiler det vi ser i media liksom. At det er sånn.” (Informant ti).

Som vi har sett i det foregående, er alle informantene opptatt av hvilke bilder som tegnes i norske medier, og når man (i media) får være en del av det norske fellesskapet, og ikke. Flere av dem trakk også frem viktigheten av å kunne kjenne seg igjen i de mediebildene som tegnes, noe vi skal se nærmere på i neste avsnitt.

5.5 Er det spesielle representasjoner og stereotypier som vinner fram?

Allerede ved filmens tilblivelse, for mer enn 100 år siden, ble det etablert et lager av medierte representasjonstyper som fremdeles resirkuleres i media. Både nyhets- og underholdningsmedia stereotypiserer ikke-hvite og ikke-elitegrupper gjennom å ekskludere dem fra dekning eller ved å tilby et begrenset utvalg av representasjon (Fürsich, 2010, s. 116).

Hvilke representasjoner av norsk-somaliere som kom frem i mediene, var noe som engasjerte alle informantene. Som redegjort for i analysekapittelet, beskriver ordet *representasjon* i medieforskningen både fremstillingen av fiktive og virkelige fenomener, og måter å fremstille en bestemt gruppe eller fenomen på gjennom en eller flere representanter for disse. (Gripsrud, 2007, s.21). Når jeg i det følgende refererer til representasjon, er det den siste av de to definisjonene jeg sikter til, selv om begge definisjonene kunne vært relevante å diskutere.

Representasjoner er med på å skape normer og ideer om mennesker, grupper og institusjoner i samfunnet, og dette var også en del av bakteppet for hvorfor informantene lot seg engasjere av tematikken.

Fordi disse normene og ideene er noe vi stadig eksponeres for, er det også med på å forme de oppfatningene vi har av verden rundt oss. Følgelig kan negative representasjoner av grupper få negative konsekvenser for gruppen eller gruppene det gjelder. (Fürsich, 2010, s.116). I lys av sin rolle som arena for sekundærsosialisering, spiller også mediene en sentral rolle når det kommer til å forme vår identitet og forståelse av oss selv (Gripsrud, 2007, s. 14-15). Måten gruppen eller grupper

som fremstilles- i dette tilfellet norsk-somalier - ender med å betrakte seg selv på, kan følgelig sies å bli påvirket av mediefremstillingene av gruppen.

Et klart flertall av informantene trekker frem viktigheten av å kunne kjenne seg igjen i mediebildene som tegnes av norsk-somalier, og jeg opplever flere av dem som svært opptatt av at dagens oppvoksende generasjon får positive rollemodeller med norsk-somalisk bakgrunn i mediene som de kan speile seg i. Informant fire understreker hvor viktig dette er:

“Barn trenger å ha forbilder i nyhetsdekningen såvel som i serier og populærkultur. Identitet utvikler seg i en sosial kontekst, og det er derfor viktig å kunne speile seg i positive rollemodeller.” (Informant fire).

Informant tre forteller at hun selv savnet gode rollemodeller med norsk-somalisk bakgrunn å speile seg i da hun vokste opp og skulle ta viktige valg, som utdanning. Det å se mediefremstillinger av mennesker med samme bakgrunn som en selv som lykkes, mener hun er særlig viktig for mennesker med minoritetsbakgrunn:

“Jeg skulle ønske jeg kunne kjenne meg igjen i de bildene som fremstilles, og at de bildene kunne en rollemodell for de ungene som vokser opp nå. At de tenker “oi, hun har gjort det- da kan jeg også gjøre det”. Men sånt får vi dessverre ikke med ungdom nå. Vi får et annet bilde som ikke samsvarer med det bildet vi har, og da blir vi forvirra. Det er ingen gode rollemodeller som presenteres for oss. Her er en norsk-somalier som har gjort noe bra. Det ser vi ikke. Og da skulle jeg ønske at kanskje vi hadde begynt nå- så den generasjonen som er etter oss kunne ha fått den muligheten. Men jeg ser ikke noe?” (Informant tre).

Informant ti forteller om lillebrorens reaksjon da hun tok ham med for å se filmen Black Panther, som har flere skuespillere med afrikansk familiebakgrunn i hovedrollene. Hun mener representasjoner av mennesker som ligner på en selv spiller en viktig rolle når det gjelder å kjenne tilknytning til samfunnet man vokser opp i, og forteller - som informant tre- at det var noe hun selv savnet å ha da hun vokste opp.

“Man kan ikke overdrive hvor viktig representasjon i media er. Jeg har kjent på det, og jeg vet hvor viktig det har vært for søsknene mine. Jeg husker jeg tok med lillebroren min på kino for å se på Black Panther, Det var helt sånn- det var som en revolusjon for ham. Det var så fint for ham å se en svart superhelt- han gikk rundt og sa «wakanda forever» , og det var

så fint å være sin egen superhelt. Det er en sånn type glede som.. jeg unner ham det- og jeg skulle ønske at jeg også hadde det da jeg var yngre (...) En som ser ut som deg- jeg tenker det er kjempeviktig. Og det gjør at man føler sterkere tilknytning til samfunnet man vokser opp i- at man føler en sterkere tilhørighet.” (Informant ti).

I det å ha representasjon av en gruppe ligger det en anerkjennelse av at gruppen finnes som en del av et samfunn. (Gripsrud, 2007, s.22). Mangel på representasjon (å ikke få plass i media) kan anses for å være annengjørende for de som ikke representeres (Fürsich, 2010; Alghasi, Eide og Simonsen, 2020). Det samme gjelder det å bli tilbudt et begrenset antall representasjoner som resirkuleres i media (Fürsich, 2010). Graden av representasjon av mennesker med innvandrerbakgrunn i norske medier har riktignok økt, men er fremdeles lav dersom man ser det opp mot andelen mennesker med innvandrerbakgrunn i samfunnet forøvrig. (Retriever, 2020, s. 16).

Både informant to, og informant fire kjenner til konkrete eksempler på barn som unnlater å fortelle at de har somalisk familiebakgrunn fordi de ikke ønsker å assosieres med den negative mediedekningen av norsk-somalier og somalia. Informant ti forteller at hun selv kjente på skam under oppveksten fordi hun har familiebakgrunn fra Somalia:

“Alt jeg har lest om Somalia i norske medier har vært sånn.. da jeg var yngre følte jeg på en skam fordi jeg var fra Somalia, for det var liksom det verste landet du kunne være fra. Det topper alle listene for korrupsjon, verste landets å være kvinne i, høyest barnedødelighet. Og noe av det er sant- det er jo veldig ille tilstander. Men det er jo positive ting også, som ikke kommer frem i det norske nyhetsbildet.” (Informant ti).

For å se nærmere på hvilke stereotypier informantene mente utmerket seg i mediebildene som tegnes av norsk-somalier, har jeg lagt Stuart Hall (1997) sin definisjon av stereotypier som en *representasjonspraksis* som brukes for å kategorisere og opprettholde grenser mellom grupper i samfunnet til grunn. For å kartlegge hvilke stereotype fremstillinger informantene forbandt med mediebilder av norsk-somalier stilte jeg følgende spørsmål:

- 1. Hvilke temaer forbinder du med norsk-somalier i media?**
- 2. Hvordan vil du beskrive den typiske fremstillingen av kvinnen/mannen/ungdommen i mediene?**

Som referert til flere ganger tidligere i oppgaven, viser tidligere forskning at det ofte er negativt ladde temaer knyttes til norsk-somalier i norske medier (Eide & Simonsen, 2007; IMDI, 2009; Engebretsen & Fuglerud 2009; Økland et al., 2013; Alghasi, Simonsen & Eide, 2020). Temaene som informantene trakk frem som dominerende når det gjelder fremstillinger av norsk-somalier i norske medier, samsvarer tematisk langt på vei med disse beskrivelsene.

Alle informantene er enige om at mediefremstillinger av norsk-somalier bærer preg av enkelte faste stereotypier. På spørsmål om hvilke temaer de knytter til dekningen av norsk-somalier, ble temaene NAV, arbeidsledighet, kriminalitet, latskap, omskjæring, voldtekt, psykisk sykdom, koranskole, khat, kvinneundertrykkelse, og konservativ religiøs praksis trukket frem som tematiske gjengangere i mediene.

Kriminalitet (vold, narkotika, voldtekt, skyting) nevnes av informantene åtte ganger, mens NAV nevnes syv ganger. Arbeidsledighet og at folk med somalisk bakgrunn er lavt utdannet og har høy dropoutrate fra utdanning nevnes seks ganger, at somalier er snyltere og en byrde for staten nevnes seks ganger, lite integrert og konservativ islam nevnes fire ganger, sosial kontroll og kvinneundertrykkelse nevnes tre ganger, at de har mange barn nevnes to ganger, koranskole nevnes en gang- det samme gjør taxisjåførere, traumer og flyktninger. En av informantene sier eksplisitt at somalier trekkes frem som aktuelle i nærmest alle negative saker. Kun en av informantene hadde noen positive assosiasjoner til medieomtale av mennesker med somalisk familiebakgrunn, nemlig at somalier er frittalende og et stolt folkeslag. Informant to svarer følgende på hva han forbinder med dekningen av norsk-somalier i norske medier:

“Khat. Det var en periode som media bare skrev om khat, khat, khat, khat. Og det sykeste.. Jeg hadde ikke sett khat før.. Jeg tror det var i fjor, å i parken ved fengselet, det var første gang jeg så noen tygge khat i Norge. I alle de årene jeg har bodd her, så er det første gang. Men mediedekningen har vært veldig preget av somalier og khat. Jeg hadde alltid en følelse av at det var mye.”(Informant to).

Informant syv tegner opp følgende temaer:

“Den somaliske mannen er 40-60 år gammel. Han er på NAV, eller kanskje taxisjåfør. Ifølge papirene er han skilt fra kona, men bor sammen med henne der likevel for å snylte på staten. Når man skriver om unge norsk-somalier, er det 16-14 åringer med narkotikaproblemer,

som ofte havner i bråk, lager rabalder og begår voldtekter. Eh.. ja. Og skyting. Det er det jeg ser for meg er den typiske norsk-somalieren i media.” (Informant syv).

Er det forskjell på kvinner og menn?

“Kvinner med somalisk bakgrunn har en tendens til å bli fremhevet i positiv forstand, særlig hvis de har verdier som norske medier liker. Så la oss si Fadumo, 40 år, jobber og har et konservativt religiøst syn vil ikke få norsk mediedekning. Men Fadumo 25 år, LHBT-forkjemper, uten hijab og engasjert i omskjæringsdebatt fordi hun er kvinneforkjemper vil bli fremhevet.” (Informant syv).

Ifølge Hall har stereotypier en tendens til å oppstå i situasjoner der det foreligger maktubalanse. Jeg mener en slik maktubalanse er å finne blant annet mellom en redaktør eller journalist, og den som intervjues. I denne sammenheng ligger ubalansen den symbolske makten til å representere noe eller noen på en bestemt måte- innenfor et gitt representasjonsregime. (Hall, 1997, s. 259). Informant åtte legger særlig vekt på redaktørens makt når det kommer til å fremstille, og i tilblivelsen av hva som får plass i mediene, noe jeg mener kan fungere som et eksempel på dette:

“Redaktøren som sitter og bestemmer hva som skal komme på første side har makt. Det er han som bestemmer hvordan ting skal fremstilles. Det er rått og brutalt, og kan misbrukes. På samme måte som en diktator som sitter og bestemmer hva som skal gjøres i samfunnet.” (Informant åtte).

Det er en klar opplevelse blant alle informantene at det er mediene som sitter med definisjonsmakten når det kommer til hvordan norsk-somalierne fremstilles i nyhetsmediene, og hvilke stereotypier som produseres, og videreføres. Flere av informantene gir uttrykk for at de opplever at pressen er uinteressert i å få inn flere positive eller nøytrale bilder av norsk-somalierne, men av forskjellige grunner heller ønsker å opprettholde det eksisterende narrativ om norsk-somalierne som “en byrde for samfunnet”. Informantene var imidlertid delt (4 mot 6) i oppfattelsen av om de stadig negative fremstillingene var villet fra journalistenes og redaktørens side, eller om opprettholdelsen av negative diskurser rundt norsk-somalierne og muslimer var en konsekvens av vane, lite kreativitet i arbeidsprosessen, eller manglende kunnskap i redaksjonen eller hos den enkelte journalisten:

“Det oppleves som om det er en villet agenda at folk med norsk-somalisk bakgrunn skal fremstilles på en dårlig måte. Som om det er en kjøreplan som følges hver gang”. (Informant en).

Informant ni setter det i sammenheng med at konfliktstoff selger:

“Vi er syndebukker, og må forbli syndebukker. Jeg tror det er greit å stemple oss på den måten. At vi er sånn (...) Vi er ikke attraktive med mindre vi blir stakkartsliggjort eller gjort om til snyltere da..” (Informant ni).

Informant seks setter en antatt agenda hos journalister og mediehus i en mer politisert sammenheng. Hun ser de negative bildene som en bevisst del av en strategi for å gjennom å vise at mennesker med norsk-somalisk bakgrunn er en byrde for samfunnet, påvirke innvandringen til Norge:

“Man ønsker å fremstille negative bilder av somaliere i media. Det som gjør at de et en byrde for samfunnet. Vold, flere barn, naver, ikke utdannet osv. Det er et bilde som viser at de er en byrde for det norske samfunnet, og at det burde være mindre av sånne folk i Norge. Bildene er der for å minimere innvandringen fra somalia eller lignende land. (Informant seks).

Også informant syv mener mediebildene som tegnes bunner ut i en agenda om å påvirke opinionen om innvandring til Norge, og Norge som et flerkulturelt samfunn:

“Mediene har en agenda. Norsk somaliere fremstilles ofte som de mest konservative i Norges minoritetsbefolkning, og det skapes et bilde av at det ikke er plass til sånne som dem i vårt demokratiske samfunn. En agenda er å svekke muslimsk identitet, og at alle skal bli mest mulig like majoritetsnordmannen”. (Informant syv).

Informant ti ser det norske mediebildet som en del av et større, eurosentrisk narrativ som er kritisk til flyktninger og innvandrere. Samtidig trekker hun frem mediens fokus på sensasjon og konflikt, fordi det selger:

"Det er journalister som setter premissene for en debatt. Både innholdet og premissene- hvilket perspektiv de har- er med på å skape debattene. Allerede der har vi tapt. Jeg føler at norsk-somaliere ikke har hatt så mye definisjonsmakt, det har vi ikke. Jeg vet ikke om man gjør det med vilje. Men det er lett å skape interesse dersom man tegner et bilde av at det

finnes en ekstremist bak hvert hjørne. Så det å spille på frykt er noe pressen tjener på- så de tjener ingen ting på endre narrativet. Men jeg håper virkelig det gjør det (...). Det er i hvert fall et narrativ som er etablert- og det er lett å gå i de gamle sporene. Så kan man jo spekulere i hva intensjonene til det enkelte mediehus eller journalist er, men jeg har ikke et bilde av en utspekulert journalist som er ute etter å “frame” en gruppe på en viss måte. Men jeg tror dessverre at det ofte skinner gjennom at man ikke er så glad i minoriteter.” (Informant ti).

Informantene er altså enige om at behovet for representasjon i media er viktig, og at det per i dag er visse stereotypier som vinner frem i mediefremstillinger av norsk-somalier. Hvorvidt det å fremme stereotypier, og negative fremstillinger var villet fra mediens side, var det delte meninger om blant informantene.

Som nevnt i teoridelen av denne oppgaven, er det flere faktorer som spiller inn i hva som blir eller ikke blir en nyhet. Journalistens habitus er med på å forme hvordan journalisten i utgangspunktet ser saken, noe som påvirker hvordan saken oppfattes og vinkles (Bourdieu, 1998, s. 22-23). Anne Hege Simonsen understreker imidlertid at det er lite som tyder på at journalister bevisst ønsker å bidra til stereotypier og fordommer, men understreker at det i mediefortellingens dramaturgi ligger visse begrensninger (og muligheter) (Alghasi, Simonsen og Eide, 2020, s. 250).

Sensasjon og konflikt er to sentrale nyhetsverdier som nyheter ofte prioriteres etter. I tillegg spiller andre faktorer - som salg og produksjonskostnader- en rolle (Allern, 2001).

5.6 Hvordan oppleves bildene av norsk-somalier sammenlignet med fremstillinger av andre med minoritetsbakgrunn?

Måten mennesker med minoritetsbakgrunn fremstilles i media, avhenger blant annet av hvilken bakgrunn de har. I tidligere forskning beskrives en markant forskjell når det gjelder bildene som formidles av mennesker med innvandrerbakgrunn fra vestlige land, og mennesker med innvandrerbakgrunn fra ikke-vestlige land. Mens de med vestlig bakgrunn i stor grad fremstår som “alminnelige borgere” blir ikke-vestlige innvandrere i stor grad fremstilt som et problem, og en byrde for det norske samfunnet. (Alghasi, Eide & Simonsen 2020; Lindstad & Fjeldstad 2005).

Dette er noe flere av informantene kjenner seg igjen i:

“Når det kommer til andre med europeisk bakgrunn som er i minoriteter så er det mye mer positivt da. I forhold til andre minoriteter også, så er somaliere liksom på den laveste rangstigen.”
(Informant seks).

Informant ni trekker frem dekningen av ukrainske flyktninger våren 2022 som et konkret eksempel på denne forskjellen:

“Polakker er hvite- de problemene de snakker om er ikke de samme problemene som vi har. De blir også diskriminert på andre måter, men de blir akseptert. Se på hvordan flyktingene fra Ukraina som kommer nå blir omtalt. Hvor mye ressurser de bruker på det, og hvor mye ressurser som har blitt brukt til å stoppe folk fra andre land. Du blir helt sjokkert. Hva var det vi snakket om? Alle innvandrerne skulle ikke komme til Norge. Hva var det som skjedde nå? Hvorfor er alt åpent? Hvorfor skal man reise og hente folk fra grensen?” (Informant ni).

For informant fire har det hun beskriver som et ensidig positivt fokus på de ukrainske flyktingene forsterket følelsen av at norsk-somaliere er nederst på rangstigen. Hun opplever forskjellsbehandlingen som at hun - i lys av sin somaliske bakgrunn- ikke kommer helt “inn” i det norske samfunnet:

“Bare det siste eksempelet nå, med Ukraina og hvor mye de blir tatt hånd om, og hvor mye de blir tatt hånd om i samfunnet, kontra somaliere som har flyktet. Eritreere, Syriere. Det er grelt å se. Og Danmark med smykkeleven som de skal endre nå for at de skal ta med seg smykker.. Altså sånne ting, det er helt utrolig.”

Hva får det deg til å tenke da?

“Jeg tror det får meg til å tenke at jeg er inne, men ikke helt inne. Jeg er en av dem, men ikke helt en av dem. Jeg har de samme perspektivene, men ikke helt de samme perspektivene. At jeg er annerledes. At jeg aldri kommer helt inn da.”(Informant fire).

Integrerings og mangfoldsdirektoratet slo i årsrapporten fra 2009 fast at mennesker med somalisk bakgrunn er den gruppen som får mest negativ omtale i norske medier, og at somaliere omtales tre ganger så ofte som polske innvandrere, på tross av at det på daværende tidspunkt fantes flere med polsk bakgrunn enn med somalisk bakgrunn i Norge (IMDI, 2009). Blant informantene jeg intervjuet hadde flere en opplevelse av at norsk-somaliere også kom dårligere ut i media

sammenlignet med andre minoritetsgrupper med ikke-vestlig minoritetsbakgrunn i norske medier. Samtlige informanter trakk fram norsk-pakistanere som eksempel på en gruppe som er får mindre negativ omtale enn norsk-somalier:

“Hvis du sammenligner somaliere og pakistanere. Pakistanere har jo tatt skjeen i egne hender, de skriver, de er redaktører, og alt. Det gjør noe med hva som kommer ut, virkelig! Shazia Majid, og han der Ashraw Fawad, Noman Mobashir. De har gjort store.. De har.. Eh. Det er mye på grunn av dem at bildet ser sånn ut.” (informant fire).

Tidligere i analysedelen har jeg referert til at informantene ønsker seg nærmere et *normalisert bilde* av norsk-somalier i media. Det kan virke som om informantene har en opplevelse av at mennesker med pakistansk familiebakgrunn i større grad *har* oppnådd denne normaliseringen i presseomtale. En normalisering kjennetegnes gjennom at kilder med utenlandsk bakgrunn oftere opptrer som aktører eller kilder i artikler som ikke dreier seg om innvandrerspørsmål, og at journalister ikke gjør noe poeng ut av at kilden har innvandrerbakgrunn. (Linstad & Fjelstad, 2005.) Mennesker med pakistansk bakgrunn ble i 2005 av Lindstad og Fjelstad- sammen med muslimer - utpekt som de som fremstilles mest negativt i norsk presse. Ifølge Dahlstrøm er det imidlertid somaliere som i dag innehar denne rollen (Økland et.al, 2013, s. 60). Flere av informantene setter dette i sammenheng med at pakistanere er en eldre innvandrergruppe i Norge enn somaliere, og at de følgelig har hatt lengre tid til å opparbeide seg en status som borgere i samfunnet.

5.7 Oppsummering del en

Så langt i analysen har jeg presentert funn som besvarer første del av problemstillingen for denne oppgaven: *Hvordan oppfatter og opplever norsk-somalier mediedekningen av sin egen gruppe?* Basert på den foreløpige gjennomgangen, kan jeg presentere følgende resultater:

- Informantene opplever bildet som snevert og ekskluderende. Dette skaper en følelse av å bli annengjort og utdefinert fra majoriteten (min formulering) i møte med medias fremstillinger.
- Bildene som tegnes oppleves som overveiende negative, konstruert innenfor faste rammer.
- Halvparten av informantene opplever at bildene, de siste 15 årene, har flere positive elementer enn tidligere. I den forbindelse fremheves det flere av informantene ser som en tendens til at norsk-somalisk bakgrunn fremheves dersom fokuset i artikkelen er på noen som har gjort noe galt (begått kriminalitet), og tones ned eller unnlates å nevnes dersom

fokuset i artikkelen er på noen som har gjort noe positivt på vegne av fellesskapet (sportsprestasjoner, representert Norge på andre måter) eller tar avstand fra kulturell eller religiøs bakgrunn.

- Informantene er enige om at det er behov for bredere representasjon av norsk-somalier i media, og flere gir uttrykk for at de ønsker flere rollemodeller - særlig med tanke på den oppvoksende generasjonen.
- Stereotype fremstilling er noe alle informantene er enige om at forekommer, resirkuleres og videreføres i media, og det var flere temaer som gikk igjen i informantenes beskrivelser av dette.
- Informantene plasserer ansvaret for etablering og videreføring av negative mediefremstillinger og stereotyper hos mediene, men er delt i oppfattelsen av om dette er et resultat av en villet agenda eller ikke.
- Alle informantene opplever at mennesker med norsk-somalisk bakgrunn kommer absolutt dårligst ut av det i media- dårligere enn andre både med vestlig og ikke-vestlig minoritetsbakgrunn.

Del to: Hvilken innvirkning har bildene norske medier tegner av mennesker med somalisk familiebakgrunn på individene selv?

I denne del to av analysekapittelet, skal jeg besvare del to av oppgavens problemstilling ved hjelp av følgende delspørsmål:

- Påvirker negative mediefremstillinger informantenes oppfatning av hvordan andre ser på dem?
- Påvirker negative mediefremstillinger informantenes syn på seg selv?
- Fører negative mediefremstillinger til en følelse av annengjøring, og påvirker det informantens følelse av tilhørighet?
- Påvirker negative mediefremstillinger informantenes følelse av trygghet?
- Er det samsvar mellom mediebildene som tegnes og egne erfaringer?
- Har informantene spesielle strategier i møte med mediebildene som tegnes?

I den forrige delen av analysen kartla jeg hvordan informantene oppfatter og opplever mediefremstillinger av norsk-somalier. Resultatene viser at informantene opplevde mediefremstillingene av norsk-somalier som overveiende negative. En opplevelse av negative mediebilder er derfor lagt til grunn i de overnevnte delspørsmålene.

5.8 Påvirker negative mediefremstillinger informantenes oppfatning av hvordan andre ser på dem?

Bredden av intervjuene viser at det blant informantene er en frykt for å bli definert ut fra de stereotypiene av mennesker med somalisk bakgrunn som de beskrev som dominerende i mediebildet. Alle informantene svarer ja på om de tror at mediebildene som tegnes av norsk-somalier og av muslimer påvirker måten andre ser på dem. Informant fire nevner eksplisitt den negative dekningen som noe som skaper avstand mellom majoritetsbefolkningen og norsk-somalier. Informant syv tror bildet storsamfunnet har av mennesker med norsk-somalisk bakgrunn, samsvarer med de dominerende bildene i media:

“Basert på det som skrives i media, tror jeg storsamfunnet ser på somalier som usiviliserte, ikke-utdannede, konservative, annerledes og fremmed.” (Informant syv).

Som beskrevet i analysekapittelet spiller medierammer en rolle når det gjelder å danne såkalte *tankerammer*- individets oppfattelse av en situasjon. (Druckman, 2001, s. 228). Opplevelsen man sitter igjen med etter å ha blitt eksponert medierammer, har med andre ord ofte innvirkning på hva man tenker og hvilke holdninger man har til en bestemt sak- beskrevet av Druckman som “framing effect” (Ibid, s.228).

Også i kultivasjonsanalyse finner man at mediene (fortrinnsvis TV), som et symbolsk miljø, er med på å danne moralske verdier og verdensbilde hos mediekonsumenter. (Mosharafa, 2015), Med bakgrunn i dette tar jeg utgangspunkt i at mediene kan ha en reell innvirkning når det gjelder å definere både hvilke bilder av norsk-somalier som når ut i det offentlige rom, og følgelig også hvordan allmennheten betrakter mennesker med norsk-somalisk bakgrunn.

Som beskrevet i teorikapittelet, inngår massemedier som en sentral institusjon innen det vi omtaler som sekundærsosialiseringsprosesser, som er en felles betegnelse på sosialiseringprosesser som skjer innenfor og i forhold til en lang rekke samfunnsmessige institusjoner utenfor familien. Her blir vi fortalt hvem vi er og hva som ventes av oss. Gripsrud beskriver faktisk massemediene som en av de kanskje viktigste institusjonen for sekundærsosialisering. “Samtidig er mediene med på å definere virkeligheten rundt oss, og dermed er de med på å definere oss.” (Gripsrud, 2007, s. 14-15).

Sharam Alghasi har, gjennom doktorgradsavhandlingen *Norsk-iranere, mediebruk og kampen om identitet og posisjon*, forsket på hvordan norsk-iranere opplever og forholder seg til mediedekningen av gruppen de tilhører. Også her ser man en tydelig tendens til at mediene, for respondentene, fungerer som en slags indikator på andres definisjoner av dem og deres tilhørighet til Norge, selv om de også motsetter seg medias diskursive representasjoner (Alghasi, 2009, s. 81).

Bekymringene hos informantene i min oppgave er særlig knyttet opp mot *om* mediefremstillingene av norsk-somaliere og av muslimer ble stående som den eneste eller en av få kilder til kjennskap og kunnskap om norsk-somaliere hos majoritetsnordmenn, og hvilke konsekvenser dette fikk både for gruppen og individet dersom disse bildene ikke ble nyansert eller utfordret. Som en konsekvens av dette, var flere av informantene redde for hvilke oppfatninger og bilder mennesker som ikke hadde personlig kjennskap til mennesker med somalisk bakgrunn faktisk hadde av dem:

“Den negative vinklingen er særlig problematisk med tanke på at det farger inntrykket av norsk-somaliere for de som ikke kjenner noen fra norsk-somaliske miljøer direkte. Inntrykket av norsk-somaliere er farget av den negative dekningen, og dette har reell påvirkningskraft på individer med norsk-somalisk bakgrunn.” (Informant en).

Informant ni påpeker at tolkningen av noe som skrives i media kan være forskjellig, avhengig av om man kjenner noen med den aktuelle minoritetsbakgrunn eller om det eneste møtet man har med mennesker med den aktuelle bakgrunnen, er media:

“Er du er person som har kjennskap til folk med minoritetsbakgrunn, så blir det lettere å tenke art det ikke gjelder alle, når de leser noe negativt om en med somalisk bakgrunn i media. Da har du allerede perspektiver på at det du leser ikke kan gjelde alle sammen (...) en nøytral person som leser en artikkel som framhever oss somaliere på en negativ måte, vil være med på at en person som i utgangspunktet har nøytrale holdninger får negative konnotasjoner og fordømmer mot oss da, rett og slett. Dessverre er det det bildet som går videre. En samtale som kommer til middagsbordet, eller til pauserommet på jobb ikke sant. Som igjen da får konsekvenser videre.” (Informant ni).

Som nevnt blant annet i teorikapittelet i denne oppgaven, er pressen for mange mediekonsumenter den primære kilden til kunnskap om minoritetsgrupper i Norge i dag. Ser man dette i lys av framing effekter (Druckman, 2001) mediene kan skape, og kultivasjonsteori (Gerbner 1993 i

Mosharafa, 2015) er medienes fremstillinger også avgjørende for hvilke bilder og holdninger mediekonsumenter danner om grupper de selv ikke har kjennskap til utover fra mediene (Allern 2001; Døving & Kraft 2013 Fjelstad & Lindstad 2005).

At negativ medieomtale står som en direkte årsak til fordommer både mot norsk-somalier og muslimer er alle informantene enige om. Informant seks har ved flere anledninger opplevd å få spørsmål som er direkte knyttet til fremstillinger av norsk-somalier i media, blant annet i jobbsammenheng. Hun understreker at hun ikke alltid oppfatter spørsmålene som fiendtlig ment, men ser det likevel som en bekreftelse på at mediekonsumenter lar seg påvirke av mediebildene som tegnes. Informant fire er enig i at mediebildet har en reell innvirkning på folks inntrykk av norsk-somalier. Hun opplever at fordommene mot norsk-somalier i stor grad er konstruert av mediene:

“Mediebildet har en reell innvirkning på folks inntrykk, det har jeg fått bekreftet gjennom ofte banale spørsmål fra folk, som gjerne dukker opp når jeg sier at jeg har somalisk bakgrunn. Jeg tror at fordommene mot norsk-somalier i stor grad er konstruert av mediene, noe som fører til at mange norsk-somalier settes i bås. Jeg har for eksempel opplevd å vært på visning med en venninne, hvor huseieren sa rett ut at hen ikke leier ut til somalier.”
(informant fire).

Hun forteller også om en opplevelse hun hadde i forbindelse med jobb, hvor en kommunal aktør de samarbeidet med gikk ut fra at bedriften hun og kollegaen (som også har familiebakgrunn fra Somalia) jobbet svart. Etter å ha forhørt seg med andre i samme bransje, som ikke hadde minoritetsbakgrunn, og fått bekreftet at de ikke hadde mottatt samme spørsmål, ble hun sikker på at spørsmålet bunnet ut i fordommer mot norsk-somalier. Hun forteller at denne typen opplevelser får henne til å føle seg annerledes fra majoritetsnordmenn:

“Vi hadde et samarbeid med en kommunal virksomhet som jobber opp mot mennesker med minoritetsbakgrunn. Og når vi var ferdig, så spurte hun som jobbet der: Er det sånn at bedriften deres er svart? Det var det hun sa. Og jeg.. Jeg har snakka med.. Jeg har mange venner i dette grundermiljøet- de er alle norske, da- og de har aldri fått det spørsmålet. Det har aldri kommet opp en gang. Så det er sånne ting som.. Du vet, mikroagressjoner som det så fint kalles. Når det er mange av dem, så skjønner du hva det handler om. Og det er bare et eksempel av veldig mange som får meg til å skjønne at jeg er litt annerledes, både jeg og

kollegaen min er litt annerledes, og derfor møter vi kanskje litt mer av sånne ting” (informant fire).

Informant en har, som informant fire og fem, ved flere anledninger opplevd å få spørsmål som han setter i sammenheng med mediefremstillingene av norsk-somalier. Han forteller at han ved flere anledninger har opplevd at folk virker overrasket når han forteller at han har familiebakgrunn fra Somalia, noe som gjør det tydelig for ham at oppfatningene andre har av norsk-somalier stammer fra negative mediefremstillinger:

“For jeg har også hørt på noen møter, eller blant lærer jeg har møtt eller... de spør “Hvor kommer du fra” “Jeg kommer fra Somalia”. Og de svarer: Ååå det hadde jeg ikke trodd. Ikke sant. Så det bildet folk har av somalier ikke sant. Hva slags bilde er det du har av dem hvis det er så banebrytende.. “Oi, er du det? OI?!” Man skulle tro at jeg var fra en annen planet når jeg sier det. Så ja, absolutt. Det er fordi du er fra et spesifikt land som har fått mye stigmatisering og som har fått mye negativ omtale i nyhetene.” (Informant en).

Hvilke konkrete tanker informantene hadde om hva slags konsekvenser dette kunne få for dem personlig, varierte fra frykt for å være permanent utenfor/annerledes, til frykt knyttet til diskriminering på arbeids- eller boligmarkedet, til mer uttalt redsel for å bli verbalt eller fysisk angrepet. Dette vil jeg komme tilbake til i det følgende.

5.8 Synet på seg selv

Problemstillingen forut for denne oppgaven baserer seg i stor grad på en forventning om at informantene- som alle har familiebakgrunn fra Somalia- enten selv identifiserer seg inn i minoriteten norsk-somalier, eller i det minste har tanker og formeninger om måten norsk-somalier fremstilles i media.

Ifølge Yuval- Davis henger opplevelsen av tilhørighet tett sammen med individets syn på seg selv, og gruppene man definerer seg inn i og definerer seg med (Yuval-Davis, 2006). Dermed mener jeg det er naturlig å se nærmere på hvilke sosiale kategorier informantene oppgir å identifisere seg med.

I en oppgave der målet er å kartlegge om negative mediefremstillinger har følger for en gruppes følelse av tilhørighet til samfunnet, mener jeg dermed er interessant å også se nærmere på hvilken eller hvilke grupper informantene selv identifiserer seg med. To av de første spørsmålet jeg stilte i intervjuene ble derfor:

- *Hvilke identitetsmarkører ser du som sentrale for å beskrive deg selv?*
- *Definerer du deg selv som en minoritet?*

Alle informantene identifiserte seg med sin somaliske familiebakgrunn, og som muslimer. Noen i en sammensatt bindestreksidentitet som norsk-somalisk. Andre definerte seg først og fremst som somaliere. For noen av informantene sto identiteten som muslim sterkere enn norsk-somalier, mens to informanter fortalte at det var identiteten som “farget” som sto sterkest, fordi dette var en synlig identitetsmarkør. Flere av informantene svarte at hvilken identitet de vektla mest var situasjonsbetinget. Informant fire forteller at det kan være vanskelig å skulle vekte de forskjellige aspektene av sin identitet:

“Jeg tror ikke jeg tenker så veldig mye på det annet enn at jeg er norsk-somalier, og i kroppen min er det sånn 50/50 og 100/100, men eh. Det er ikke bare det her i Norge. Og jeg har reist mye til Somalia den siste tiden, og jeg merker at jeg ikke er helt somalier der heller. Så det er liksom.. Jeg ser på det kanskje som.. At norsk-somalier kanskje ikke er 50/50 eller 100/100 men det er bare en sånn rar miks av en ny identitet da” (Informant fire).

På spørsmål om de ble mest påvirket av negative mediefremstillinger av muslimer, eller av norsk somaliere, var informantene delt. Mens noen var helt klare på at fremstillingene av norsk-somaliere var det som påvirket dem mest, svarte andre at fremstillingene av muslimer var det som gikk mest inn på dem. Flere av informantene opplevde at de forskjellige identitetsmarkørene til sammen gjorde at de var ekstra utsatt for negativ omtale i media, og diskriminering i samfunnet generelt. Informant åtte, en og fem beskriver det sånn:

“Det er en kombinasjon av tre ting. Vi er svarte, vi er muslimer og vi er innvandrere. Man er allerede belastet som svart, man er allerede belastet som muslim. I tillegg kommer det at du er somalier” (Informant åtte).

“I forhold til andre minoriteter også, så er somaliere liksom på den laveste rangstigen. Laveste rangstigen av alle minoriteter, for de er mørkhudede og de er muslimer, så det er faktorer som gjør at man blir diskriminert i samfunnet” (Informant seks).

Informant en utdyper:

“Det er akkurat der jeg føler at vi somaliere er litt uheldige da. Eller, ikke uheldige, jeg er glad for at jeg er somalier og muslim. Men uheldig i forhold til hvordan nordmenn på en måte oppfatter oss da, ikke sant” (Informant en).

Dekningen av muslimer beskriver han og flere av de andre informantene som ensidig, polariserende og stereotyp- uten nyanser:

“De skal hele skal pushe ut en fortelling om en gruppe eller en religion.. Som omfatter en milliard mennesker, og som alle tolker på hver sin måte. Ikke sant, og plutselig når det skjer en grov ting så er denne milliarder mennesker enige om at dette var det rette. Alle er enige om at dette tårnet skulle sprenges. Det er den mentaliteten dere sender ut.”(Informant en).

Informant ti, som tidligere var synlig muslim fordi hun brukte hodeplagg, forteller at hun opplevde mediefremstillinger av muslimer som mer belastende enn mediefremstillinger av norsk-somaliere, men at begge deler plaget henne:

“Ja, det er noe jeg har kjent på enda mer. Siden jeg har vokst opp som muslim, og gikk med hijab til jeg var 20. Så det har formet en stor del av min identitet, og hvordan jeg har gått rundt i verden. Og da gikk jeg ikke bare med hijab, jeg gikk i lang abaya og var veldig tydelig muslim da. Og det var jo fælt, rett og slett. For det eneste jeg hørte om muslimer i media var terrorisme, sosial kontroll, det var bare liksom sånn.. muslimer var liksom de verste menneskene. De var alltid et problem da- det er det også. I nyhetene blir vi alltid fremstilt som et problem- norsk somaliere er et problem fordi de ikke er nok integrerte, så er muslimer et problem fordi de heller ikke er integrerte. Jeg tror det er derfor somaliere ofte blir trukket frem- vi er innvandrere, muslimer.. så det er det perfekte liksom. Det er to fluer i en smekk. Vi er svarte og muslimer. Så man får utløp for mye hat. Man kan rette det mot en gruppe som representerer alt du hater.” (Informant ti).

Også informant ni har hatt lignende opplevelser knyttet til at hun bruker religiøst hodeplagg:

“Jeg tenker at det er veldig mange som tror at bare fordi vi har sjal så er vi undertrykket. Jeg tenker at folk stiller spørsmål ved om jeg som lærer kan lære deres barn å være individuelle mennesker i samfunnet- “Frie mennesker” når du ikke er fri selv da, ikke sant. Det er ikke noe folk sier rett ut, men du føler det jo på deg ikke sant. Så men ja, jeg jobbet først på en skole på vestkanten i Oslo. Jeg følte meg veldig utilpass da.” (Informant ni).

Interseksjonell teori tar utgangspunkt i at de ulike sosiale kategoriene et menneske tilhører til sammen påvirker individets livsvilkår. Det var den amerikanske rettsprofessoren Kimberley Crenshaw som etablerte begrepet for å beskrive hvordan feminisme og antirasisme ofte bare tok utgangspunkt i et diskrimineringsgrunnlag, når det å være farget og det å være kvinne spilte sammen og formet hvordan individet opplevde verden. (Crenshaw, 1989; Store norske leksikon SNL 9.11. 2022). Et velkjent eksempel på dette, hentet fra feministisk teori, er hvordan kvinner, som i utgangspunktet har det at de er kvinner som potensielt diskrimineringsgrunnlag, oppfatter verden forskjellig ut fra hvilke andre sosiale kategorier de tilhører. En kvinne med synlig minoritetsbakgrunn (for eksempel muslimsk) vil for eksempel kunne oppleve hverdagen i Norge på en annen måte enn en kvinne uten synlig minoritetsbakgrunn. Dette gjør seg også gjeldende i forbindelse med opplevd diskriminering (SNL, 9.11. 2022).

Jeg oppfatter det som at bredden av informantene ser samspillet av flere av sine identitetsmarkører som direkte årsaker til at norsk-somalier opplever negativ og stereotyp omtale i mediene. Jeg mener derfor det er hensiktsmessig å ha et interseksjonelt blikk på informantenes opplevelser av hvordan negative mediebilder påvirker dem personlig. I det følgende vil jeg dermed (noen steder) referere både til mediedekningen av norsk-somalier og av muslimer.

5.9 Påvirker negative mediefremstillinger informantenes syn på seg selv?

Det å ta for seg hvorvidt informantene betrakter seg selv som norske, er i denne sammenheng først og fremst relevant i lys av om negativ mediedekning påvirker informantenes følelse av å være en del av et norsk fellesskap, og må her ses i sammenheng med større annengjøringsdiskurser.

Informant åtte forteller at måten han betrakter sin egen norskhet på, har endret seg i tråd med hvordan han opplever at andre betrakter ham:

“Først aksepterte jeg meg selv som norsk. Men nå er jeg i en situasjon hvor du vet ikke hvor du skal være. Mine venner ville klassifisert meg som hundre prosent, han er norsk, uten tvil. Når jeg kommer til somalia så er jeg ukomfortabel, for du føler at du ikke hører til der lenger (....) Det som er viktig å understreke- på jobben min, i nærområdet, så føler jeg meg hjemme. Jeg er hjemme. Men problemet er at med en gang du går ut over det området, så er du et helt annet sted. Da er det de første minuttene som teller (....)”(Informant åtte).

Begrepet *norsk* kan både vise til det politiske territoriet Norge (en person som bor i Norge og er underlagt norsk lov) , og den etniske gruppen som kalles nordmenn (en person med norske forfedre) - en politisk og en etnisk linje når man skal definere hva det innebærer å være norsk (Eriksen, 2001, s. 25).

Et politisk svar på spørsmålet "hva vil det si å være norsk?" er følgelig at at det å være norsk er ensbetydende med å ha norsk statsborgerskap- en kategori som defineres av staten Norge gjennom tilgang på norsk statsborgerskap (Fangen og Lynnebakke, 2011, s.135).

Felles statsborgerskap danner et formelt, politisk fellesskap blant statens innbyggere: Ideelt sett skal alle statsborgere behandles likt av staten. De skal nyte de samme rettighetene, og ha de samme forpliktelsene (Eriksen, 2001, s. 23).

Snakker man om norsk som sosial og kulturell gruppe, blir definisjonen av norskhet mer komplekse (Eriksen 2001;Fangen og Lynnebakke, 2011). Norskhet definert som etnisk gruppe versus norskhet definert som kulturell praksis innebærer ulike muligheter til å være del av "det norske"; graden av åpenhet er ulik. En definisjon av norskhet med utgangspunkt i opphav gjør at man enten er norsk eller ikke er norsk; man er enten "utlending" eller "norsk". Motsatt vil for mange en definisjon av norskhet som tar utgangspunkt i kulturell praksis innebære at man kan ha ulike grader av norskhet; man kan være litt, ganske eller veldig norsk (Fangen og Lynnebakke, 2011, s. 143).

Alle informantene er norske statsborgere. Likevel var det ingen av dem som svarte at de først og fremst definerte seg som norske. Dette samsvarer med funnene i undersøkelsen *Tre oppfatninger av norskhet: Opphav, kulturell praksis, og statsborgerskap*. Her fant forskerne Fangen og Lynnebakke at opphav og kulturell praksis var sentrale elementer i informantenes definisjoner av norskhet, mens det å ha norsk pass og det å delta i et politisk fellesskap kun ble trukket fram som vesentlig for å føle seg norsk for noen få av informantene. (Fangen og Lynnebakke, 2011, s. 134-136). Som forklart i analysekapittelet, er mediene med på å "forme oss" gjennom å definere oss og virkeligheten rundt oss (Gripsrud, 2007, s.15). Vår sosiale identitet blir til i kraft av andre menneskers oppfatninger av oss, og de kollektive sammenhengene vi inngår i (...) Disse andres oppfatninger blir i større eller mindre grad en del av vårt eget selvbilde, altså en del av vår personlige identitet. (Gripsrud, 2007, s.15).

Bredden av intervjuene viser at informantene opplever seg annengjort og utdefinert fra "fellesskapet" som en konsekvens av negative mediefremstillinger, noe jeg opplever som en rød

tråd gjennom svar på flere av spørsmålene jeg stilte i intervjuene. Tre av informanter beskrev en situasjon der de ønsket å definere seg som helt norske fordi de egentlig følte seg norske, men at de ikke våget å bruke denne betegnelsen om seg selv i frykt for hva andre ville si:

“Det er veldig viktig å understreke at jeg føler meg helt norsk-jeg er bare usikker på hvor mange som aksepterer meg som norsk. Når jeg tenker, når jeg lever. Jeg elsker Norge. Hver gang jeg reiser tilbake setter jeg enda mer pris på Norge. Det har å gjøre med rettferdighet, og de mulighetene du har her. Når du kommer fra et diktatur - jeg har vært i Saudi Arabia og sett hvordan ting er der, hvordan folk blir behandlet. Da setter du enda mer pris på det. Jeg sier at det er her- dette er mitt land- det er her jeg skal leve og dø. Når jeg dør, begraves jeg her i Norge. Ikke noen andre steder.” (Informant åtte).

“Helt ærlig så.. Selv om jeg har vært her siden jeg gikk i barnehagen, så ser jeg ikke meg selv som norsk. Jeg merker at det fornærmer jævlig mange folk (ler).. Det er det, jeg tør ikke å si det for det klikker for folk. Men jeg er sann, jeg kan kalle meg norsk-somalier. Men jeg kan ikke kalle meg bare norsk, hvis du forstår (...). Jeg hadde ikke kalt meg norsk, selv om kongen har sagt at nordmenn er forskjellige, så tror jeg ikke de fleste nordmenn mener det samme som kongen. Dessverre (ler)” (Informant fem).

“Jeg ønsker ikke å definere meg som norsk i frykt for hva andre kommer til å si hvis jeg gjør det.” (Informant tre).

Informant seks forteller at hun ikke omtaler seg selv som norsk i Norge, men opplever det mer naturlig når hun oppholder seg utenfor Norge. Grunnen til dette var at hun opplevde at folk slo seg mer til ro med svaret i en kontekst hvor hun var utenfor Norge, og at hun unngikk å få spørsmålet “hvor er du egentlig fra” :

Det å unnlate å definere seg selv som norsk i frykt for hva andre vil mene, samsvarer med funn Fangen og Lynnebakke²⁴ (2011) gjorde i undersøkelsen *Tre oppfatninger av norskhet: opphav, kulturell praksis og statsborgerskap*. I undersøkelsen fant de at noen av informantene valgte å definere seg som utlendinger fordi de hadde opplevd at andre tilskrev dem en identitet som utenforstående (Fangen og Lynnebakke, 2011, s. 137).

---

²⁴ Med henvisning til Portes & Rumbraut, 2001

5.10 Påvirker negative mediefremstillinger informantenes følelse av tilhørighet?

Forestillinger om tilhørighet har generert mange forskjellige perspektiver og tilnærminger. De fleste forskere er imidlertid enige om at tilhørighet bør betraktes som prosessuell, dynamisk og situasjonsbetinget (Wan Helsum et al, 2016, s.226).

Flere av undersøkelsene som er referert til så langt i oppgaven, viser at medier kan ha en fremmedgjørende effekt når det kommer til minoriteters følelse av tilhørighet til majoritetssamfunnet. (Alghasi, 2009; Mok 1998; Wan Helsum et. al, 2016).

Jeg oppfatter informantene i denne undersøkelsen som delt med tanke på opplevd grad av tilhørighet til det norske samfunnet. Alle later til å ha en oppfatning av at følelsen av tilhørighet er situasjonsbetinget, noe som samsvarer med definisjonene av tilhørighet slik de er beskrevet i teorikapittelet (Yuval-Davis, 2006; Wan Helsum et. Al, 2016).

Ni av ti informanter svarer at deres følelse av tilhørighet til Norge påvirkes av negative mediefremstillinger av norsk-somalier og/eller av muslimer. Både måten og graden mediedekningen innvirker, varierer fra person til person. Noen av informantene svarer nei på at de føler tilhørighet til storsamfunnet, men fremholder da at de føler tilhørighet til andre grupperinger, som venner, kollegaer etc. Informant to beskriver det sånn:

“Jeg føler ikke tilhørighet til samfunnet, men til enkelte deler av det (...) Jeg føler meg ikke inkludert av norskhetsbegrepet, eller at det gjøres en innsats for å utvide det. Det fører til at jeg føler meg utdefinert av det norske” (Informant to).

Informant en beskriver at han i utgangspunktet føler tilhørighet til samfunnet, men at denne følelsen blir utfordret av mediebildene både av norsk-somalier og av muslimer:

“Jeg føler i utgangspunktet tilhørighet til samfunnet, hvis ikke ville jeg ikke vært her. Men mediedekningen av norsk-somalier og muslimer er med på få meg til å føle meg fremmedgjort og annerledes, på samme måte som rasisme er.” (informant en).

For informant fire er skjevhet i mediebildene av mennesker med minoritetsbakgrunn med på å påvirke følelsen av tilhørighet til samfunnet:

“Jeg tror min følelse av tilhørighet enkelte ganger blir utfordret av mediebildet, absolutt, absolutt.. Bare det siste eksempelet nå, med ukraina og hvor mye de blir tatt hånd om, og hvor mye de blir tatt hånd om i samfunnet. (Informant fire).

Informant seks- som er født og oppvokst i Norge- forteller at negative mediebilder får henne til å føle seg annerledes enn nordmenn flest. Bildene er med på å skape en følelse av at hun ikke passer inn i det norske storsamfunnet, fordi hun har foreldre med somalisk bakgrunn og fordi hun er muslim. Hun mener mer nyanserte fremstillinger ville endret på denne følelsen. Informant ti kjenner også på at negative mediefremstillinger påvirker hennes selvbylde, og hvordan hun ser på sin plass i samfunnet:

“(...) det har også hatt en direkte innvirkning på livet mitt på den måten at fordommene folk får fra media påvirker hvordan de samhandler med meg. Men også hatt en direkte påvirkning på meg og mitt selvbylde. Så et er på to måter: Det påvirker hvordan folk ser på meg så jeg får en manglete tilhørighet, men også hvordan jeg ser på meg selv og min plass i samfunnet” (Informant ti).

Som omtalt blant annet i teorikapittelet, er mediene viktige aktører i prosesser med å konstruere, bestride eller opprettholde diskursen om sosial samhörighet, og å tegne opp grenseganger mellom “oss” og “de andre” i det offentlige ordskiftet (Algasi, Eide & Simonsen 2020; Fjeldstad & Lindstad, 2005; Fursich, 2010) Informant seks sier at negative mediefremstillinger fratår henne muligheten til å være en alminnelig borger i samfunnet:

“De negative mediebildene gjør at jeg føler meg redusert til identitet og religion. Jeg blir fratatt muligheten til å være “en vanlig borger” men alltid blir satt i bås.”(informant seks).

Informant fem forteller at hun påvirkes av det negative bildet som tegnes av norsk-somalier, og tar seg seg nær av det ensidig negative fokuset hun opplever at norsk-somalier og muslimer får i media. Hun føler tilhørighet til det norske samfunnet, men opplever at hun har måttet kjempe seg inn for å få en plass:

“Jeg føler at i Norge, så er det ikke noe som heter velkommen. Jeg føler at du selv må pushe deg inn. Etniske nordmenn forventer at du kommer til dem. Alt i samfunnet, når det gjelder å bli kjent, få jobb– de vil ikke møte deg på midten. Så det er den innsatsen du legger inn selv som avgjør hvor langt du kommer i samfunnet. Jeg føler at jeg har tilhørighet, jeg føler

ikke jeg blir satt pris på. Jeg blir alltid pusha vekk, at jeg ikke er på første rad, skjønner du?”
(Informant fem).

Informant ni er den eneste av informantene som svarer nei på om mediebildet som tegnes av norsk-somalier og muslimer påvirker følelsen av tilhørighet til samfunnet:

“Nei, ikke i det hele tatt. Jeg vet at det eksisterer.. Jeg vet at mediene har en finger med i spillet for hvordan ting utspiller seg, så føler jeg at det er mindretall. Det er ikke sånn at jeg opplever negative ting til daglig. Det skjer dessverre med jevne mellomrom, men ikke nok til at jeg føler at dette er et land hvor jeg ikke føler tilhørighet. Jeg har vokst opp med flere etnisk norske nordmenn, bestevenninna mi var etnisk norsk, ikke sant. Så jeg føler at jeg deltar i samfunnet uten at det er et problem.” (Informant ni).

Jeg oppfatter det som at alle informantene føler tilhørighet til visse deler av det norske samfunnet. Opplevelsen av å bli annengjort går likevel på mange måter igjen som en rød tråd i informantenes opplevelse av mediebildene som tegnes både av norsk-somalier og muslimer, noe jeg mener kommer eksplisitt til uttrykk i flere av svarene på spørsmål på om negative mediebilder påvirker informantenes tilhørighet til det norske samfunnet. Dette samsvarer med resultatene i Alghasis doktorhandling fra 2013, nemlig at mediens negative omtale av Iran, iranere og innvandrere generelt bidrar til at norsk-iranere føler seg ekskludert fra det norske samfunn. Følelsen av tilhørighet til et norsk fellesskap blir ytterligere utfordret av mer direkte former for rasisme og diskriminering, som informantene har personlige erfaringer med, noe vi skal se nærmere på i neste avsnitt.

5.11 Påvirker negative mediebilder informantenes følelse av trygghet?

Alle informantene oppgir at de har vært utsatt for diskriminering og rasisme, og alle setter disse opplevelsene i direkte sammenheng med de negative mediebildene som tegnes. Früsich (2010) setter negative representasjoner av enkelte grupper i sammenheng med negative konsekvenser for gruppene (politiske og sosiale) noe som igjen kan være med på å opprettholde sosiale og politiske forskjeller. Informant syv beskriver det sånn:

“Det er veldig mye negativt om somalier i media. At de snylter på staten, at de er navere.. At de har store familier og ikke jobber. Så det er ganske.. At det er en minoritetsgruppe som

gjør det dårlig i det norske samfunnet. Og jeg tenker at diskrimineringen og stigmatiseringen norsk-somalier utsettes for kan henge sammen med mediebildet” (Informant syv).

Informant en opplevde å ikke få leilighet da huseieren oppdaget at han hadde somalisk familiebakgrunn. Han og kameraten møtte opp for visning, men måtte forlate leiligheten etter å så vidt ha hilst på huseieren:

“Jeg har opplevd å ikke få bolig fordi jeg er somalier- det sa utleieren klart og tydelig. Så ja, det inntrykket media har skapt av oss norsk-somalier har påvirket meg i dagliglivet hver dag.” (Informant en).

For informant seks som er synlig muslim, har diskrimineringen gitt seg til utslag på jobb. Arbeidsgveren trakk tilbake et jobbtilbud fordi hun ikke ville ta av seg hijaben.

For flere av informantene er frykten for å bli diskriminert på bakgrunn av sin status som minoritet så fremtredende at det er noe de forholder seg aktivt til i hverdagen. Informant ti forteller at hun bevisst har unnlatt å bruke sitt eget navn da hun og en venninne skulle leie leilighet, i frykt for at utleieren ikke ville svare dersom hen så et somalisk navn på søknaden:

“Jeg er redd for at navnet mitt skal gjøre det vanskeligere for meg å leie leilighet eller få meg jobb (...). Det har jo gjort at jeg har blitt redd for fremtiden min- for hvilken fremtid jeg kommer til å ha, og hva folk rundt meg tenker om meg da. Og jeg vet at jeg har vært veldig opptatt av.. når jeg har sett på nyhetene tenker jeg ikke bare over sakene som presenteres, men også over hvordan omtalen av visse grupper kommer til å påvirke de andre som tilhører gruppen, eller ser ut som om de gjør det. Så det er hele tiden et lite regnestykke- du tenker «ok, men nå har de snakket så og så mye stygt om utlendinger, men det var en sak om en utlending som gjorde noe positivt, så kanskje bildet i hodet til «ola nordmann» ikke blir så negativt.” (Informant ti).

Informant to forteller om en episode der en trussel ble satt i direkte sammenheng med noe den som fremsatte trusselen hadde lest i media:

“Jeg skulle hjelpe en venninne som også har somalisk familiebakgrunn med å flytte. Vi snakket sammen på somalisk. Mens vi bar inn ting i den nye leiligheten hennes, kom de en annen mann etterhvert. Han slang noen kommentarer, så jeg gikk bort til ham og spurte: Har

du noen relasjon eller noe til norsk-somalier? Han svarte: Jeg hører på det som er på TV og på radio. Så spurte jeg om han hadde vært i Somalia. Han svarte nei, og så sier han: Somalier, de er jo gale. Jeg spurte hva han mente med det. Han sa at de går rundt og skyter folk, dreper folk, skaper gjengmiljø. Før det sa han at de burde drepes. Jeg spurte om han hadde noen beviser for det han sa. Han henviser til en hendelse hvor det var en mann i 2007 eller 2017 som hadde fått avslag på asylsøknaden sin. Så han drepte en annen mann. Jeg spurte hvor det sto, han sa VG. Så jeg søkte det opp- det viste seg at det var en somalisk mann som ble drept av en annen mann som hadde fått avslag på søknaden sin.”(Informant to).

Selv om alle informantene påpeker at kvinner som bærer religiøse hodeplagg er mer utsatt for hets, trakassering og diskriminering fordi hodeplagget gjør at de er synlige muslimer i større grad enn menn, trekker samtlige menn i undersøkelsen frem at mediens dekning av muslimer påvirker dem personlig:

“Måten media fremstiller muslimer på, påvirker i større grad enn måten man fremstiller norsk-somalier på. Jeg er redd for islamofobi, og at den negative dekningen skal ha konsekvenser for meg personlig. Islamofobien merker jeg på gata. Jeg kan ikke gå i en khamis til en fredagsbønn gjennom hele Oslo eller Trondheim og føle meg helt trygg.. Og hvis du er kvinne og går med hijab, så er du enda mer sårbar. Jeg, en mørk mann med briller og skjegg, kan like gjerne være en kristen etioper eller ugander. Men når du har på deg hijaben, så er det en større markør for din muslimske identitet” (Informant syv).

Frykten for å bli utsatt for rasistisk motivert vold på bakgrunn av somalisk familiebakgrunn og/eller muslimsk tilhørighet er noe som går igjen hos flere av informantene, både i hverdagen og knyttet opp mot spesifikke samfunnshendelser presentert i media. Koronapandemien, terrorangrepene i Norge den 22. juli 2011, og terrorangrep internasjonalt trekkes frem som konkrete hendelser omtalt i media som har påvirket informantenes følelse av trygghet. Flere av informantene forteller hvordan denne frykten forsterkes dersom det har vært negative samfunnshendelser knyttet til norsk-somalier, muslimer, eller mer generelt til mennesker med minoritetsbakgrunn:

“Jeg og noen venninner snakket faktisk om for litt siden at hver gang det var et terrorangrep noe sted, så tenkte vi alltid «åh, kan det være så snill å ikke være en muslim, somalier eller utlending?» For da vet vi at vi kommer til å få stygge blikk, og at folk kan si stygge ting. Jeg har hatt folk som har kommet opp til meg og sagt stygge ting liksom, i

forbindelse med sånne ting. Etter en terrorhandling for eksempel. Jeg husker da det var terrorangrep i Frankrike- det var tilfeller der folk har skreket etter meg, da jeg gikk med hijab.” (Informant ti)

To av informantene forteller om frykten de opplevde dagene etter terrorangrepene i regjeringskvartalet og på Utøya den 22. juli 2011:

“Det bildet som tegnes i media er farlig for meg personlig. Vi så jo det på reaksjonene fra nordmenn hvordan de reagerte etter at Breivik sprengte.. Det er syke ting, ikke sant. Og der ser man hva som ligger i underbevisstheten på folk, når de hører så mye negativitet om en religion fra media. Det bare sitter. Så du drar hijaben (av folk) av og spytter på folk på T-banen, når du ennå ikke vet hvem som har sprengt bygningen. Du har bare hørt Al Qaida på TV2-nyhetene. Oi! Nå skal vi gå og sparke muslimer og.. Ikke sant! Så ja. Det har ganske mye å si det å være muslim også, som igjen trekker ned i forhold til hvordan oppfatningen er da, av somaliere generelt.” (Informant en).²⁵

For informant ni var det sjokkerende å se at terrorangrepene den 22. juli 2011 fikk negative konsekvenser for mennesker med synlig minoritetsbakgrunn i tiden etterpå. Dette førte til at hun ikke våget å forlate hjemmet sitt i ukene etterpå:

“Jeg husker etter terrorangrepene 22. Juli 2011 så gikk jeg ikke ut en eneste dag fra angrepet skjedde, til første skoledag. Jeg våget ikke gå ut, jeg var så redd. For selv om det sto svart på hvitt at det var en etnisk norsk nordmann som sto bak angrepet, så var det sikkert enda flere nordmenn som ble enda mer sure og sinte da, fordi igjen.. De så det som et problem forårsaket av oss. Hvis ikke vi hadde vært her til å begynne med typ..” (Informant ni).

Hun har opplevd at folk har opptrådt fysisk mot henne på gaten, og dette har fått konsekvenser for hvordan hun i dag navigerer i offentlige rom:

“Når jeg kommer inn et sted, det har egentlig vært sånn ganske lenge, jeg går aldri inn i et rom uten at jeg vet hvor jeg skal løpe ut hvis noe skjer. Hvis noe skjer. Og som sagt jeg har jo hatt opplevelser på kjøpesentre hvor folk har dyttet hardt borti meg med vilje. Men også

---

²⁵ Flere av hendelsene han refererer til er blant annet dokumentert i rapporten *Om trakassering av muslimer og innvandrere etter eksplosjonen i Regjeringskvartalet 22.07.2011*.

på t-banestasjoner. Når jeg venter på t-bane eller trikk så er jeg ikke i nærheten av kanten, jeg står helt inntil veggen, så får jeg heller stå hele turen for jeg er redd for å bli dytta foran hvis noe skjer. Det er jeg også veldig, veldig redd for.” (Informant ti).

Blant de mannlige informantene gikk frykten for å bli knyttet til hendelser, som voldtekter eller islamistisk motiverte terrorhandlinger, i mediebildet og at dette skulle få konsekvenser i form av angrep og fysiske represalier igjen som et tema. I tillegg til å føle seg mistenkeliggjort etter at saker som dette har vært oppe i mediene, beskriver informant syv at han tar forhåndsregler:

“Jeg er fra ei litta bygd der det er folk som kjører MC i motorsykelgrupper og gjenger og sånn. Og da er jeg ekstra forsiktig når jeg møter dem på bensinstasjoner, eller gjenger eller... for hva de kan finne på når det er muslimer som står for den bomben der, eller.. Så kan de kanskje kjøre motorsykkelen på deg eller.... Det kan ha fatale konsekvenser for individet”. (Informant syv).

For informant åtte har frykten for vold og rasisme tidvis vært av et slikt omfang at han på et tidspunkt valgte å søke psykisk helsehjelp for å håndtere hverdagen bedre:

“Jeg skal nevne noe personlig som jeg ikke pleier å ta opp- det er kanskje et par tre andre som har hørt om det. Jeg måtte til psykolog for dette. Når jeg kommer på restaurant, så tenker jeg at alle ser på meg. Hvert sted du er på er du redd. Du kommer på toget, og er litt forsiktig. Kontoret flyttet i fjor til et nytt sted i Oslo. Jeg husker de første dagene på kantina, det var en belastning. Jeg måtte lære meg å tenke at uansett hva de tenker om deg så har de allerede tenkt det. Du trenger ikke bruke tid på det. Du er den du er. Om man har bestemt seg for at du er mørk, så måten du oppfører deg på er litt rar, la dem gjøre det...Det er en psykisk belastning. Det har påvirket helsen min, den psykiske helsen min. Det er en belastning. Det er en belastning, en kostnad som ingen ser på. Det påvirker trivselen din. Noen av de tingene som du opplever- du tenker så mye på det så mange ganger. Og det gjør mer vondt når barna dine stiller spørsmål. Vi oppdrar barna våre til å føle at de er norske- de er.. Og behandler dem slik” (Informant åtte).

5.12 Er det samsvar mellom informantenes erfaringer fra egne miljøer og bildene som tegnes?

Ingen av informantene oppgir å kjenne seg igjen i mediebildet som tegnes. Samtidig understreker flere av informantene at noen av problemstillingene som fremmes er reelle problemstillinger som

må jobbes med. Problemet ligger i det de omtaler som feilaktige eller for snevre forklaringsmodeller:

“Det er viktig med nyanser- man må kunne snakke om det som er problematisk også, men også det positive. Det gjør man ikke i stor nok grad i dag.” (Informant fire).

Ingen av informantene svarte ja på spørsmål om de kjente seg igjen i bildene som tegnes. Samtidig påpekte flere av informantene at mange av problemstillingene de selv ville beskrive som problematiske, som fant veien ut i mediene, hadde en rot i virkeligheten:

“Og så må jeg ærlig si at vi somaliere må gå inn i oss selv. For flere av problemene som skisseres opp er reelle. Også blant mennesker med norsk-somalisk bakgrunn finner du foreldre som ikke har vært til stede... familier der det har vært lite oppfølging, både fra skolen sin side og fra foreldrene. Mange sliter med traumer fra hjemland og fra Norge. Og det er på en måte .. jeg har på en måte sett nå mer og mer hvorfor det går galt med så mange somaliske familier, og ungdom. Det er mange faktorer som spiller inn, men det er ingen av de faktorene som er fordi de er mørke eller fordi de er somaliere. Det er menneskelig svikt her på alle kanter.” (Informant en).

Problemet, mener de, ligger at en ensidig negativ fremstilling av norsk-somaliere ikke gir bredde eller dybde nok til å kunne nyansere negative bilder av en stor gruppe mennesker, og at man i det offentlige ordskiftet dermed ble sittende med en svært ensidig fremstilling av gruppen:

“Noen av sakene som skrives har selvsagt rot i virkeligheten, men årsaksforklaringen er feil og for smal. Et eksempel er dekningen av corona, hvor forklaringsmodellen på hvorfor mange med norsk-somalisk bakgrunn ble alvorlig syke. Det som skjedde hadde ikke noe å gjøre med at folk har norsk-somalisk bakgrunn, men av andre (ofte sosiale) årsaker.” (Informant en).

Han opplever at mange av de problemene som trekkes fram i forbindelse med omtale norsk-somaliere også er problemer blant majoritetsbefolkningen, men at den lite nyanserte dekningen av norsk-somaliere kan få det til å virke som problemene er mer presserende blant norsk-somaliere fordi man ikke har et “normalisert” bilde å sammenligne med:

“Jeg opplever at mye av det som fokuseres på som problemer blant norsk-somalierne også er et problem i majoritetsbefolkningen, men at det fremstilles som problemer særlig for minoriteter/norsk-somalierne.” (Informant en).

Et av spørsmålene jeg stilte i intervjuene, var om informantene opplevde at eget syn på andre med norsk-somalisk familiebakgrunn ble påvirket av negative mediefremstillinger av gruppen. Det viste seg å være en problemstilling enkelte av informantene hadde forholdt seg til. Informant seks forteller at dette er noe hun har vært bevisst på store deler av livet, nettopp fordi hun er redd for dette:

“Da jeg var yngre, særlig i videregående alder, så unngikk jeg å lese om somalierne i media. For jeg visste at det var 90 prosent negativt, og jeg ville ikke at det skulle påvirke mitt syn på folk som er som meg (.....) Man får kanskje et negativt bilde av sitt eget folk eller folk med samme etniske bakgrunn også. Jeg prøver alltid å være en person som leser meg opp på historie, og kultur og årsaker til hvorfor ting er som de er sosioøkonomisk, som gjør at jeg ikke dømmer andre somalierne i media. Fordi man har et så negativt bilde av somalierne at det kan påvirke deg i forhold til andre somalierne også. I forhold til selvbilde. I forhold til at et er andre somalierne som kanskje har en type selvhat, eller ikke vil assosiere seg med andre somalierne på grunn av mediebildet. De vil bli mer godtatt av majoritetsbefolkningen på grunn av det.” (Informant seks).

Informant åtte opplever fordommene mot norsk-somalierne som mer negative, og følgelig mer belastende enn tidligere. Han setter dette i direkte sammenheng med mediebilder som tegnes av mennesker med somalisk familiebakgrunn og av muslimer, og forteller at mediefremstillinger i enkelte sammenhenger har påvirket synet hans på andre med minoritetsbakgrunn:

“På samme måte som vi sender barna i barnehagen for å lære hva som er galt og riktig, påvirker media samfunnet. Vi blir det vi er. Bildet samfunnet har av norsk-somalierne, er det media som har bygget. Jeg har tatt meg selv i å skylde på folk som har utenlandsk opprinnelse fordi jeg leser så mange aviser. Men så stopper jeg, og så tenker jeg: “Men dette her, denne personen er akkurat som meg”. Og det er det jeg tenker, det vi leser påvirker oss. Og hvis VG er den eneste avisen du leser, så har du bare et synspunkt. (informant åtte)

5.13 Har informantene spesielle strategier i møte med mediebildene som tegnes?

Informantene er i hver sin ende av skalaen når det gjelder forskjellige strategier i møte med negative mediefremstillinger. Mens noen forteller at de har tatt et tydelig standpunkt når det gjelder at de negative mediefremstillingene ikke skal påvirke måten de oppfører seg på, svarer andre at negative mediefremstillinger får dem til å føle at de må oppføre seg på en bestemt måte for å motvirke inntrykkene mediefremstillingene etterlater:

“Jeg føler ofte at jeg må oppføre meg på bestemte måter, for å tegne et bilde som er en motvekt til de negative bildene som tegnes i media. Jeg føler også at den negative deknningen gjør at jeg må svare for hele gruppa- både norsk-somalier og muslimer- at jeg enten må forsvare dem, eller i det minste diskutere det.” (Informant seks).

Informant to forteller at han kjenner flere som lar negative mediefremstillinger påvirke seg i den grad at de unngår å bruke plagg som gjør deres somaliske og/eller muslimske bakgrunn synlig. Selv har han bestemt seg for å ikke la negative mediebilder påvirke ham på denne måten, men er heller mer bevisst på å ta plass i samfunnet:

“Samtidig som jeg bestemmer meg for å ikke la meg påvirke, så går jeg aktivt inn for å motvirke det. Jeg tar enda mer plass som norsk somalier og som muslim, så folk må akseptere det. Norge er mer enn bare den typiske ola nordmann. Jeg går også aktivt til motmæle når jeg ser at folk viderfører det medianarrativet. Når jeg møter den typen tankegang så spør jeg hvor folk har det fra, og hvor de har lest det. Og så handler det om hvordan jeg er i dagliglivet.” (Informant to).

For flere av informantene har det å i perioder bevisst unngå nyheter som handler om mennesker med somalisk familebakgrunn eller muslimer vært et “overlevelsesstrategi” fordi de oppfatter den negative deknningen som belastende:

“Det var en periode jeg tenkte jeg ville kutte ned på nyhetene, fordi det ofte ikke er gode nyheter man leser om. Det er negative nyheter, depressive nyheter. Så det kan jo tære på ens psykiske helse.” (Informant seks).

Informant fire forteller at hun bevisst unngår nyheter om norsksomalere dersom de er sensasjonspreget og unyanserte. Hun trekker frem en av Norges største aviser som versting-eksempel:

“Altså det er en spesiell journalist i en bestemt avis som utmerker seg ... jeg vet ikke om journalisten vet at det er sensasjonspreget en gang! Så det hopper jeg glatt over altså, det orker jeg ikke.” (Informant fire).

Hun forteller at hun har forsøkt å nyansere dette gjennom gi tilbakemeldinger avisen- og journalisten- om at sakene hun skriver er sensasjonspreget og lite nyanserte, men uten hell. Flere av informantene (halvparten) oppgir, som henne, at de flere ganger har gjort bevisste forsøk på å nyansere den negative mediedekningen av norsk-somalere og/eller muslimer. Dette har de gjort gjennom å selv delta i samfunnsdebatten gjennom foredrag, leserinnlegg i aviser, deltakelse i artikler som kilder, eller i kommentarfelt på nettaviser eller i sosiale medier. Informant åtte har i flere år vært en aktiv del av samfunnsdebatten, blant annet som skribent. Han beskriver at han opplever det kan være vanskelig å slippe til orde:

“Redaktørens meninger preger det bildet som avisene tegner av norsk-somalere, og tilpasser debattstoff til å passe avisens linje. Jeg opplevde en gang et veldig negativ leserinnlegg om norsk-somalere, som jeg skrev et motsvar til. Men redaktøren kuttet den ned til å bare være noen få setninger. Da trakk jeg den.” (Informant åtte)

Blant de som *ikke* har gjort dette, var det flere som uttrykket et eksplisitt ønske om å bli mer aktive i samfunnsdebatten, men hadde så langt valgt å forsøke å påvirke inntrykket på “et lavere nivå”, for eksempel gjennom samtaler med mennesker som utviser fordommer mot norsk-somalere eller muslimer. Dette fordi de var redde for hvilke konsekvenser det å stikke seg fram i offentligheten kan få:

“Folk med somalisk bakgrunn ønsker ikke å stille opp i media på grunn av sjikane og trusler. Jeg etterlyser mer eksplisitt støtte fra majoritetsbefolkningen og politikere!” (Informant en).

Informant fem sier at hun har inntrykk av at flere norsk-somalere “tar til motmæle mot mediefremstillinger de ikke kjenner seg igjen i, blant annet gjennom kronikker. Dette stemmer med retrievers undersøkelse fra 2017 til 2020 så man også en økning i andelen oppslag der personer med innvandrerbakgrunn er meningsyttere, eller står som avsendere av debattinnlegg fra 16 til 28

prosent. (Retriever, 2020). For informant seks er imidlertid frykt for sjikane og trusler en direkte årsak til hvorfor hun ikke er en aktiv del av samfunnsdebatten:

“Jeg vet at mange velger å la være å delta aktivt i samfunnsdebatten fordi man er redd for trusler, hets og sjikane som bla. Sumaya Jirde Ali har blitt utsatt for. (informant seks).

Står det i veien for at du ville blitt mer synlig i samfunnsdebatten?

“Ja, hundre prosent. For man vet at man kan få såpass mye negativ tilbakemelding ved å vise et annet syn, eller et annet bilde da, av somaliere i media at man må vurdere om man vil utsette seg selv for det.” (Informant seks).

Både informant seks og informant syv forteller hvordan de i perioder av livet har søkt andre fellesskap fordi de har følt at den negative mediedekningen utfordrer følelsen av tilhørighet til storsamfunnet. Informant seks forteller hvordan hun, i ungdomsårene, ble mer praktiserende muslim enn familien sin, som en reaksjon på de negative mediebildene som tegnes av muslimer.

Hun fant fellesskap med andre ungdommer med muslimsk bakgrunn på tvers av kulturer. Dette setter hun i direkte sammenheng med negative mediebilder av muslimer:

“ I en periode var det mye i media om islamofobi, og terrorisme, og at muslimer er grunnen til det osv. Så det førte til at mange unge muslimer følte seg stigmatisert og svartmalt da. Så det førte faktisk til at mange unge muslimer ble mer tilknyttet hverandre på tvers av kulturer. Og i den perioden så førte det til at jeg faktisk ble mer praktiserende religiøs muslim, selv om jeg ikke hadde det så veldig mye i forhold til foreldrene mine. At de ikke var så veldig religiøse. Men fordi det var en type bilde media hadde av muslimer som førte til at de ble sterkere samhold da, på grunn av det. Og da var det ofte snakk om at de ser ned på oss, eller at de er imot oss eller sånn type segregering da, hadde jeg sagt, mellom.. Hvis man er muslim eller ikke-muslim (informant seks).

For informant syv fører negative mediefremstillinger av norsk-somaliere til at han føler seg mer tilknyttet sin somaliske identitet, og ønsker å ta avstand fra storsamfunnet:

“Jeg føler meg ... jeg får jo i større grad tilhørighet til min somaliske identitet, jo mer negativt som blir skrevet. Jo mer negativt som blir skrevet ønsker jeg å si fuck off til storsamfunnet. Hvorfor skal jeg gidde å bruke tid og energi på å tilfredsstille noen når jeg

bare kan sysle med mitt og være i min egen boble. Så jeg tror definitivt at veldig mange somaliere i større grad blir mer glad i sin egen kultur og seg selv.” (informant syv).

Ifølge Yuval - Davis er fortellinger om hvem du er, og hvem du ikke er en viktig del av dannelsen av identitet. Disse fortellingene skaper følelse av tilhørighet til en større gruppe (Yuval-Davis, 2006, s. 203). I lys av dette, tolker jeg informantenes (seks og syv) søken mot andre fellesskap en “det norske storsamfunnet” som en strategi for å håndtere det å føle seg utdefinert - å ha blitt fortalt fortalt hvem de *ikke* er en del av- gjennom de negative mediefremstillingene av muslimer.

5. 14 Oppsummering del to

I del to av analysekapittelet har jeg presentert funn som besvarer andre del denne oppgavens problemformulering: *Hvilken innvirkning har det bildet norske medier tegner av mennesker med somalisk familiebakgrunn på livet og hverdagen i Norge for individer med somalisk familiebakgrunn?* Basert på gjennomgangen og analysen av intervjuene, kan jeg presentere følgende resultater fra del to av kapittelet:

- Negative mediefremstillinger påvirker informantenes opplevelse og oppfatning av hvordan andre ser på dem. Noen av informantene forteller at de ikke ønsker å definere seg selv som norske i frykt for hvilke reaksjoner de vil få fra majoritetssamfunnet.
- Flere av informantene hadde et interseksjonelt perspektiv på hvorfor norsk-somaliere kommer dårlig ut av det når det gjelder fremstillinger i norske medier, og satte dette i sammenheng med at de både var muslimer, mørke i huden, og hadde bakgrunn fra Somalia. Informantene var imidlertid delt i synet på om de lot seg påvirke mest av mediefremstillinger av norsk-somaliere eller av muslimer.
- Et klart flertall av informantene oppga at negative mediefremstillinger påvirket deres følelse av tilhørighet til det norske storsamfunnet og bidrar til en følelse av å bli annengjort. Noen av informantene forteller at de i perioder har søkt tilhørighet i andre miljøer fordi de har følt seg utdefinert av det norske.
- Alle informantene setter negative mediefremstillinger (av norsk-somaliere og muslimer) i direkte sammenheng med personlige erfaringer de har hatt med diskriminering og rasisme.
- Ingen av informantene kjenner seg igjen i bildene som tegnes i media. Flere påpeker likevel at det også i norsk-somaliske miljøer finnes utfordringer og problemer som man må kunne snakke om, og ta tak i.

- Et klart flertall av informantene oppgir at de gjør en innsats for å påvirke ensidig negative mediefremstillinger av norsk-somalier og muslimer.

6 Avslutning og konklusjon

Målet med denne oppgaven har vært å finne ut av hvordan norsk-somalier opplever mediefremstillinger av gruppen de selv tilhører, og hvordan dette påvirker dem. Problemstillingen lyder som følger:

Hvordan oppfatter norsk-somalier mediefremstillinger av sin egen gruppe?

Hvilken innvirkning har bildene norske medier tegner av mennesker med somalisk familiebakgrunn på individer med somalisk familiebakgrunn?

I dette avsluttende kapittelet vil jeg samle trådene gjennom å ta for meg funnene som er gjennomgått i analysekapittelet, og se om disse besvarer problemstillingen for oppgaven. De fleste av teoriperspektivene er gjennomgått i analysen, men noen av dem vil komme igjen som eksempler her.

Avslutningsvis vil jeg også gjøre rede for noen konkrete forslag informantene hadde til hvordan mediebildene av norsk-somalier og muslimer kan bli mer nyansert, og nærme seg mer nøytrale fremstillinger av disse gruppene.

I og med at alle informantene i oppgaven oppga at de definerte seg som muslimer, og flere av informantene oppga at de så dekningen av muslimer og norsk-somalier i sammenheng, ble det naturlig for meg å også fokusere på hvordan informantene opplever mediebildene som tegnes av muslimer- da særlig i del to av analysen, hvor vi går nærmere inn på hvordan mediefremstillingene virker inn på informantenes liv og hverdag.

På det første spørsmålet jeg stiller i problemstillingen, hvordan oppfatter norsk-somalier medias fremstillinger av gruppen de tilhører, svarte alle informantene at de opplever mediebildene norske medier tegner av norsk-somalier som negative, problemorienterte, stigmatiserende, preget av stereotyper. De samme beskrivelsene går igjen på spørsmål om hvordan informantene opplever

mediefremstillinger av muslimer. Bildene som tegnes av begge gruppene er, ifølge flere av informantene, egnet både til å skape og til å opprettholde en avstand mellom mennesker med norsk-somalisk og/eller muslimsk bakgrunn, og majoritetsnordmenn. Flere av informantene beskriver en følelse av å bli annengjort i møte med disse mediefremstillingene. Tidligere forskning som er gjennomgått i denne oppgaven, bekrefter informantenes opplevelse (Alghasi, Eide og Simonsen, 2020; Fjeldstad og Lindstad, 2005; Wan Helsum et.al, 2016; Økland et. al, 2014)

Beskrivelsene gir også gjenklang i flere av de andre perspektivene som er beskrevet i det teoretiske rammeverket.

Det er også bred enighet blant informantene om at norsk-somalier kommer dårligere ut av det i media enn 1) minoritetsgrupper med vestlig bakgrunn og 2) og enkelte minoritetsgrupper med ikke-vestlig bakgrunn, som pakistanere. Noen av informantene forteller at de positive mediebildene som tegnes av vestlige innvandrere (som ukrainere) er med på å forsterke en følelse av å “være utenfor”. Flere av informantene har et interseksjonelt perspektiv på hvorfor norsk-somalier kommer dårligst ut av det i media, og setter det i sammenheng med at somalier de har somalisk familiebakgrunn, er muslimer og er mørke i huden (melaninrike).

Halvparten av informantene opplever imidlertid at bildene, de siste 15 årene, har flere positive elementer enn tidligere. I den forbindelse fremheves det flere av informantene ser som en tendens til at norsk-somalisk bakgrunn fremheves dersom fokuset i artikkelen er på noen som har gjort noe galt (begått kriminalitet), og tones ned eller unnlates å nevnes dersom fokuset i artikkelen er på noen som har gjort noe positivt på vegne av fellesskapet (sportsprestasjoner, representert Norge på andre måter) eller tar avstand fra kulturell eller religiøs bakgrunn.

Informantene er samkjørte i oppfatningen om at det er mediene (redaksjoner, redaktører, journalister) som sitter med definisjonsmakten når det gjelder hvilke mediebilder som tegnes, men de er delt i oppfattelsen om hvorvidt negative mediefremstillinger skyldes en villet agenda fra medienes side, eller om lite variasjon i bildene som tegnes skyldes mindre bevisste valg som vane, lite kreativitet og tidspress. I det teoretiske rammeverket

Mer samkjørte er informantene imidlertid i oppfatningen om at fremstillingene blir til innenfor etablerte rammer, og at det er de samme bildene, stereotypiene og perspektivene som resirkuleres i media, og at det fra medienes side legges liten innsats i å gjøre fremstillingene mer nøytrale. Fra rammeteori vet vi at medierammer er med på å forme bildene som tegnes av minoriteter og andre i

media. Ifølge Sigurd Allern kan de etablerte medierammene også virke begrensende fordi de i motsetningen til å øke forståelsen for det som skjer i samfunnet, sørger for at “det nye stort sett bekrefter etablert konsensus og konvensjonell visdom” (Allern, 2001, s. 69), noe som synes å gjøre seg gjeldende i informantenes beskrivelse av faste, negative rammer som det virker vanskelig å endre på.

Det er heller ingen av informantene som oppgir at de kjenner seg igjen i bildene som tegnes. Flere av informantene understreker imidlertid at de mener det er viktig at mediene også skriver om utfordringer og problemer innad i norsk-somaliske og muslimske miljøer.

Problemet ligger i balansen mellom fokus på negative og fokus på positive ting, hvor alle informantene mener at det negative overskygger og kommer i veien for positive (og mer nøytrale) mediebilder av norsk-somaliere og muslimer.

Hvilken innvirkning har bildene norske medier tegner av mennesker med somalisk familiebakgrunn på individer med somalisk familiebakgrunn?

Bredden av informantene sier at de opplever mediedekningen som annengjørende, og et klart flertall av informantene oppgir at negative mediefremstillinger har direkte innvirkning på deres følelse av tilhørighet til det norske storsamfunnet, og bidrar til en følelse av å bli annengjort. Noen av informantene forteller at de i perioder har søkt tilhørighet i andre miljøer fordi de har følt seg utdefinert av det norske. Mediene kan være bærere av annengjøringsdiskurser, og på forskjellige måter og gjennom forskjellige virkemidler avgjøre hvem som får være innenfor og hvem som er utenfor “vi-et” (Alghasi, Eide & Siminsen, 2020; Fjeldstad&Lindstad, 2005; Fursich, 2010). Informantenes fortellinger om at mediefremstillinger påvirker deres følelse av tilhørighet til det norske storsamfunnet, mener jeg kan leses som et uttrykk for at informantene føler seg annengjort og utdefinert av et større “vi”.

Flere av informantene oppgir også at negative mediefremstillinger påvirker deres opplevelse og oppfatning av hvordan andre ser på dem. Noen av informantene forteller at de ikke ønsker å definere seg selv som norske i frykt for hvilke reaksjoner de vil få fra majoritetssamfunnet. Som vi vet fra analysedelen, har mediene makt til å påvirke både hvordan andre ser på oss, og hvordan vi ser på oss selv (Gripsrud, 2007). Alle av informantene setter de negative mediefremstillingene i direkte sammenheng med opplevelser de har hatt med diskriminering og rasisme i det virkelige liv. Mens dette for noen av informantene dreier seg om fordomsfulle spørsmål og antagelser fra kjente (kollegaer) og ukjente, har andre opplevd klare

diskrimineringsepisoder - som å ha blitt utestengt fra leiemarkedet, og arbeidsmarkedet. Noen av informantene beskriver andre mer fysiske hendelser som verbale konfrontasjoner (som å bli skreket til), fysiske konfrontasjoner (som å bli dyttet borti på gaten), og drapstrusler.

Som en konsekvens av dette beskriver flere av informantene at de er aktivt redde for å oppholde- og bevege seg i offentlige rom fordi de er redde for å bli utsatt for rasistisk motivert vold. For noen har frykten gjort seg gjeldende i kjølvannet av konkrete medieoppslag om hendelser i samfunnet (som etter terrorangrepene 22. juli 2011), voldtektssaker som er omtalt i media der gjerningspersonen har utenlandsk bakgrunn.

For andre gir frykten for å bli utsatt for vold seg til uttrykk på et mer generelt plan i hverdagen. En av informantene oppgir at hun er redd for å bli dyttet forran T-banen, og at hun alltid plasserer seg i nærheten av en utgang i tilfelle hun blir fysisk angrepet. En annen av informantene forteller at denne frykten har blitt så hemmende for ham i hverdagen at han har gått i behandling hos psykolog.

Bredere representasjon trekkes frem som et savn blant flertallet av informantene. Det varierer imidlertid om de beskriver dette som et savn de har kjent på selv, eller om det er i forhold til den oppvoksende generasjonen at de tenker bredere representasjon er viktig.

Informantene er i hver sin ende av skalaen når det gjelder forskjellige strategier i møte med negative mediefremstillinger. Mens noen er veldig klare på at de negative mediefremstillingene ikke skal påvirke måten de oppfører seg på, svarer andre at negative mediefremstillinger får dem til å føle at de må oppføre seg på en bestemt måte for å motvirke inntrykkene mediefremstillingene etterlater. Flere av informantene forteller at de (i perioder) bevisst unngår å lese nyheter der norsk-somalierne omtales eller har en rolle dersom nyhetene er negative eller sensasjonspreget.

Halvparten av informantene oppgir at han eller hun en eller flere ganger har gjort bevisste forsøk på å nyansere den negative mediedekningen av somaliere og/eller muslimer gjennom å selv delta i samfunnsdebatten, enten gjennom foredrag, leserinnlegg i aviser, deltakelse i artikler som kilder, eller i kommentarfelt på nettaviser eller i sosiale medier. Flere av informantene svarer imidlertid også at det å delta i den offentlige debatten er skremmende, fordi de har observert hvordan det å "stikke seg frem" har fått negative konsekvenser for samfunnsdebattanter med samme bakgrunn som dem selv.

6.1 Veien videre

Alle informantene har klare meninger om hva mediene kan gjøre for å påse at bildene av norsk-somalierne. Å bli bedre kjent med, og holde seg oppdatert på hva som skjer i norsk-somaliske miljøer, mer fokus på grundere og unge som tar høyere utdanning, og mer fokus på hverdagslige temaer- som ramadan- er konkrete forslag som informantene kommer med for å oppnå mer nøytrale mediebilder av norsk-somalierne.

“Dette vil skape forbilder, og generelt mer positivt inntrykk av norsk-somalierne i majoritetsbefolkningen. Målet er å få et nøytralt bilde av norsk-somalierne. Normalisering kan også skje ved at flere norsk-somalierne inngår som “vanlige deltakere” for eksempel i realityprogrammer. Jeg tenker også at et mer nyansert bilde av somalia ville også lagt føringer for hvordan man ser på norsk-somalierne og deres bakgrunn.” (Informant en).

Mer mangfold både innad i redaksjonene og blant kildene journalistene velger å bruke, samt flere ekspertkilder med norsk somalisk bakgrunn er også konkrete forslag informantene kommer for å oppnå dette.

“Mediene burde strebe etter mer variasjon i kildegrunnlaget sitt, og prøve å nå flere som de ellers ikke ville nådd. De henger ikke med på utviklingen som skjer. Majoritetsnormmenn og norsk-somalierne fremstilles som veldig ulike. Man burde ha mer fokus på hva de har til felles” (informant syv).

KILDER

Allern, Sigurd (2001) *Nyhetsverdier: om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser*
Cappelen Damm

Alghasi Sharam, Eide Elisabeth & Simonsen Anne Hege (2020) *Hvem er "vi" nå? Medier og minoriteter i Norge*. Cappelen Damm Akademisk

Alghasi, Sharam (2009) *Iranian-Norwegian Media Consumption. Identity and Positioning* *Nordicom Review* 30 (2009) 1, pp. 67-82 <https://sciendo.com/pdf/10.1515/nor-2017-0139>

Anderson, Benedict (1996) *Forestilte fellesskap. Refleksjoner omkring nasjonalismens opprinnelse og spredning* (E. Andersen oversatt) (Opprinnelig utgitt 1983) Spartacus forlag.

Arwolo, Sunday Olasunkanmi (2017) *Understanding framing Theory* https://www.researchgate.net/publication/317841096_UNDERSTANDING_FRAMING_THEORY

Bourdieu, Pierre (1998) *Om fjernsynet* (A.Prieur overs.) Gyldendal Norsk Forlag (opprinnelig utgitt 1996).

Chrenshaw, Kimberle (1991) *Mapping the Margins. Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Colour*. *Kvinder, køn & Forskning* 2-3/2006 <https://doi.org/10.7146/kkf.v0i2-3.28090>

Druckmann, James N (2001) *The implications of framing effects for citizen competence*. *Political Behavior*, Vol. 23, No. 3, September 2001 (2002) <https://faculty.wcas.northwestern.edu/jnd260/pub/Druckman%20Political%20Behavior%202001.pdf>

Døving, Kora Alexa & Kraft, Elisabeth (2013) *Religion i pressen* Universitetsforlaget.

Said, Edvard (1996) *Orientalisme- vestige oppfatninger av orienten* (A.Aarbakken overs.) Cappelen Forlag AS (Opprinnelig utgitt i 1974).

Eide, Elisabeth & Simonsen, Anne Hege (2007) *Mistenkelige utlendinger - minoriteter i norsk presse gjennom hundre år*. Høyskoleforlaget.

Eide, Elisabeth & Simonsen, Anne Hege (2009) *Fallen angels: the end of the Colourful Community? Paradoxes of Cultural Recognition-perspectives from Northern Europe* (s. 219-243). <https://toleratedindividuality.files.wordpress.com/2015/02/paradoxes-of-cultural-recognition-research-in-migration-and-ethnic-relations.pdf>

- Entman, Robert (1993)** Framing: Toward clarification of a fractioned paradigm. *Journal of Communication*; Autumn 1993 s. 51-58
https://is.muni.cz/el/1423/podzim2018/POL256/um/Entman_1993_FramingTowardclarificationOfAFracturedParadigm.pdf
- Engebrigtsen, Ada & Fuglerud, Øyvind (2009)** *Kultur og generasjon. Tilpasningsprosesser blant somaliere og tamiler i Norge*. Universitetsforlaget.
- Eriksen, Thomas Hylland (red) (2001)** *Flerkulturell forståelse*. Oslo, Universitetsforlaget
- Fjeldstad Øyvind & Lindstad Merete (1999)** *Pressen og de fremmede*. IJ forlaget.
- Fjelstad, Øyvind & Lindstad Merete (2005)** *Av utenlandsk opprinnelse: nye nordmenn i avisspaltene*. IJ-forlaget.
- Fangen, Katrine (2006)** Assimilert, hybrid eller innkorporert i det etniske? Tilpasning og identifikasjon blant somaliere i Norge. *Sosiologisk tidsskrift*, 14 (1) s. 4-33
- Fangen, Katrine (2008)** *Identitet og praksis. Etnisitet, klasse og kjønn blant somaliere i Norge*. Gyldendal norsk forlag
- Fangen, Katrine & Lynnebakke, Brit (2011)** Tre oppfatninger av norskhet: Opphav, kulturell praksis og statsborgerskap. *Sosiologi i dag*, årgang 41, nr. 3-4/2011
<https://ojs.novus.no/index.php/SID/article/view/1033/1024>
- Fürsich, Elferide (2010)** Media and the representation of Others
International Social Science Journal. 61. 113 - 130.
https://www.researchgate.net/profile/Elfriede-Fuersich/publication/227929373_Media_and_the_representation_of_Others/links/5db33655a6fdccc99d9cffa6/Media-and-the-representation-of-Others.pdf
- Goffman, Erving (1986)** *Frame Analysis. An essay on the Organization of Experience*. Northeastern University Press (Org.utgitt 1974)
- Gripsrud, Jostein (2011)** *Mediekultur, mediesamfunn 4.utg*
 Universitetsforlaget
- Gerbner, George (1998)** *Cultivation analysis, an overview*. Mass communication and society 1998 (3/4) 175-194
- Hall, Stuart (1997)**
Representation. Cultural representations and signifying practices Kapittel i Hall, Stuart (red), *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices* (s.13-74). London: Sage
<https://eclass.aueb.gr/modules/document/file.php/OIK260/S.Hall%2C%20The%20work%20of%20Representation.pdf>

Hall, Stuart (1997) *Spectacle of the 'Other'*. Kapittel i Hall, Stuart (red), *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices* (pp. 223-276). London: Sage
<https://seminar580.files.wordpress.com/2015/04/hall-the-spectacle-of-the-other-pdf.pdf>

Hall, Stuart (1992) *The West and the Rest: Discourse and Power*
<https://analepsis.files.wordpress.com/2013/08/hall-west-the-rest.pdf>

Johannesen Lars E.f., Rafoss Tore Witsø & Rasmussen Erik Børve (2021) *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.

Lundby, Knut (2007) Mediebruk og konflikter om religion i Norge. *Norsk Medietidsskrift*. 2017, 24 (4), 1-19, DOI: <http://dx.doi.org/10.18261/issn.0508-9535-2017-04-02>

Mistiaen, Valérie (2019) in *Depiction of Immigration in Television News: Public and Commercial Broadcasters – a Comparison*. Images of immigrants and Refugees in Western Europe. Media representations, public opinion, and Refugee experiences (s. 57-83)

Mosharafa, Eman (2015) All you need to know about the Cultivation Theory
https://globaljournals.org/GJHSS_Volume15/3-All-you-Need-to-Know.pdf

Stazak, Jean-François (2010) *Other/Otherness*. International encyclopedia of Human Geography, 2008, Elsevier.

Kassaye, Aida & Ashur, Ibdisaam & van Helsum, Anja (2016) *The relationship between media discourses and experiences of belonging. Dutch Somali perspectives* UvA-DARE (Digital Academic Repository) The relationship between media discourses and experiences of belonging: Dutch Somali perspectives.

Yuval- Davis, Nira (2006) *Belonging and the politics of belonging*. *Patterns of Prejudice*, Vol. 40, No. 3, 2006. <https://doi.org/10.1080/00313220600769331>

Økland, Øyvind (red). (2013) *Innvandrerungdom og mediebruk. Norsk-somalisk ungdom i en globalisert medieverden*. Kristiansand: Portal forlag.

Østbye, Helge & Helleland, Knut & Knapskog, Karl & Larsen, Leif Ove & Moe Hallvard (2013) *Metodebok for mediefag*. 4. utg. Fagbokforlaget

Rapporter:

At Home in Europe-prosjektet (11. desember 2013) *Somaliere i Oslo*. Open Society foundation. Lest 30. januar 2022

https://www.opensocietyfoundations.org/uploads/9fdbed9a-95a9-44cf-a4f0-1b6c89f857e2/somalioslo-summary-norwegian-20131210_0.pdf

Bakken, Anders & Hyggen, Christer (2018) *Trivsel og utdanningsdriv blant minoritets elever i videregående. Hvordan forstå karakterforskjeller blant elever med ulik innvandrerbakgrunn?*

NOVA Rapport 1/2018 Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring:

<https://www.imdi.no/contentassets/f156353133e04c75a5d4eb7d95787011/nova-rapport-1-18-trivsel-og-utdanningsdriv-blant-minoritets elever-i-videregaende.pdf>

Hoffmann, Christhard & Kopperud, Øivind & Vibeke Moe (2012) Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter. *Antisemittisme i Norge? Den norske befolkningens holdninger til jøder og andre minoriteter*. Lest 01.03 2022:

https://www.hlsenteret.no/forskning/jodisk-historie-og-antisemittisme/holdningsundersokelse/HL_Rapport_2012_web.pdf

Hoffmann, Christhard & Vibeke Moe (red) (2017) Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter, *Holdninger til muslimer og jøder i Norge i 2017*. Lest 02.03.2022:

https://www.hlsenteret.no/aktuelt/nyheter/2017/hl-rapport_29mai-web-%282%29.pdf

IMDI *Innvandrere i norske medier: Medieskapt islamfrykt og usynlig hverdagsliv*. Hentet (11.04.2022) fra:

https://www.imdi.no/globalassets/dokumenter/arsrapporter-og-styrende-dokumenter/imdi_aarsrapport_2009.pdf

Retriever (2020): *Innvandring og integrering i norske medier 2020. En medieanalyse utført på oppdrag fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet*. Sist lest 27. 11. 2022 fra:

<https://www.imdi.no/contentassets/b882af4dacc0474c9dd4a1b78bae63c6/innvandring-og-integrering-i-norske-medier-2020.pdf>

Nettsider:

Statistisk Sentralbyrå (07.11.2022) *En av fem opplever diskriminering*. Lest 27.11.2022:

<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/levekar/artikler/en-av-fem-opplever-diskriminering>

Statistisk Sentralbyrå (2022) *Fakta om innvandring*. Lest 27.11.2022

<https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/faktaside/innvandring>)

Vedlegg en: Intervjuguide

Intervjuguide

Innledning

Takk for at dere er med

Informasjon om prosjektet/formålet med intervjuet

Orientering om informantens rettigheter og anonymitet

Behandling av data- samtykke opptaksutstyr

Gjennomgang av hva intervjuet skal handle om, og hvor lang tid det tar.

Bakgrunnsinformasjon om informantene

– Alder/kjønn

– Fødeland/botid i Norge

– Bosted

– Statsborgerskap

– Utdanning/yrke

Eget medieforbruk

– Følger du aktivt med på nyhetsbildet i Norge?

– Følger du aktivt med på nyhetsbildet i andre land? Hvilke?

– Hva er ditt hovedformål med å konsumere nyheter?(eks. For generell nyhets- oppdatering, underholdning, i skole/jobbsammenheng, tidsfordriv)

– Hvor ofte får du med deg du nyheter?

– Hva slags nyheter følger du mest med på?

– Hva slags nyheter følger du sjelden med på?

– Hender det at du bevisst unngår enkelte nyheter/temaer? Hvis ja, hvorfor?

– Hvilke kanaler benytter du når du konsumerer nyheter (Avis, radio, tv, sosiale medier, Hvilken/e av disse benytter du oftest?/sjeldnest

Selvdefinert identitet (*Interseksjonell teori*)

- Oppleve identitetsmarkører (norsk, somalisk, norsk-somalisk, muslim)
- Vil du selv si at du tilhører en eller flere minoritetsgrupper? Hvis ja, hvilke?
- Har du vært utsatt for diskriminering? Hvis ja, på hvilket/e grunnlag?(kjønn, hudfarge, kultur, religion, annet?)
- Føler du tilhørighet til samfunnet? Hvis ja, hvilke deler av samfunnet føler du tilhørighet til, og hva avhenger dette av? Kan det være situasjonsbetinget?
- Tenker du at bildene media tegner av gruppen/e du tilhører har innvirkning på dette?
- Vil du si at måten media fremstiller norsk-somalier på påvirker deg som person? Hvis ja, på hvilken måte?
- Vil du si at måten media fremstiller muslimer på påvirker deg som person? Hvis ja på hvilken måte?
- Vil du si at du som individ i samme grad påvirkes av måten norsk-somalier og måten muslimer omtales på?
- Har du noen gang vært redd for at måten mediene skriver om somalier/muslimer skal ha negative konsekvenser for deg personlig og fysisk (minske sjansene for å få jobb, leilighet- øke sjansene for å bli utsatt for vold, etc)

Dekning og representasjon av minoriteter

- Har det noe å si om norsk- somalier kjenner seg igjen i de bildene som tegnes i media?
- Hva forbinder du med norske mediers dekning av norsk-somalier? Hvem er den typiske norsk-somalieren i norske medier?

(Er det bestemte stereotyper som er spesielt knyttet til somalier? Er det forskjell mellom kvinner og menn? Tenker du at mediene lykkes i å fremstille et helhetlig bilde av den enkelte norsk-somalier? Hvis nei, hva fremheves?)
- Opplever du bildene som nyanserte nok, eller polarisert? (Binære former for representasjon- oss og dem. Svart eller hvit. Polariserende størrelser når det kommer til fremstilling)
- Hva forbinder du med norske mediers dekning av muslimer/ hvem er den typiske muslimen i norske medier?

Stereotypisering- mener informanten at det er noen stereotyper som er spesielt knyttet til muslimer? Er det forskjell mellom kvinner og menn?

Tenker du at mediene lykkes i å fremstille et helhetlig bilde av den enkelte muslim? Hvis nei, hva fremheves?

Opplever du bildene som nyanserte nok? (Binære former for representasjon- oss og dem. Svart eller hvit. Polariserende størrelser når det kommer til fremstilling)

- Hvis du skal gi et generelt bilde av denne dekningen, vil du si at den er overveiende positiv-nøytral-eller overveiende negativ
- Opplever du at måten mediene skriver om noen minoritets-grupper i samfunnet skiller seg fra måten de skriver om andre minoritetsgrupper?
- Opplever du at måten mediene skriver om noen minoritetsgrupper i samfunnet skiller seg fra måten de skriver om majoritetsbefolkningen? Hvis ja, utdyp.
- Opplever du at mediene i tilstrekkelig grad lar mennesker med norsk-somalisk bakgrunn komme til orde? (Er kildetilfanget bredt nok- eller er det de samme som går igjen?)
- Hvem representeres i media- har de større definisjonsmakt enn de som ikke representeres i media?
- Opplever du at mediene i tilstrekkelig grad lar mennesker med muslimsk bakgrunn komme til orde?(Er kildetilfanget bredt nok- eller er det de samme som går igjen?)
- Har dekningen av norsk-somaliere endret seg de siste 15 årene? Hvis ja, utdyp.
- Hvis nei- hva tror du er grunnen til dette?
- Opplever du at bildene som tegnes av muslimer har endret seg de siste 15 årene?
- Hvis nei, hva tror du er grunnen til dette?
- Opplever du at mediene burde fokusere mer på andre elementer når de skriver om norsk-somaliere ? Hvis ja, hvilke?
- Opplever du at mediene burde fokusere mer på andre elementer når de skriver om muslimer? Hvis ja, hvilke?

(Othering, Representasjonsteori)

- Hvordan opplever du at forholdet mellom majoritetsbefolkningen og norsk-somaliere fremstår i media?
- Hvordan opplever du at forholdet mellom majoritetsbefolkningen og muslimer fremstår i media?
- Sier mediedekningen av somaliere noe om det reelle forholdet mellom majoritet og minoritet/majoritetskultur og minoritetskultur?
- Tenker du at bildene som tegnes i media så mye inflytelse at det påvirke det faktiske forholdet mellom majoritetsgrupper og minoritetsgrupper?
- Hva tror du storsamfunnet forbinder med mennesker med somalisk bakgrunn?
- Hva tror du storsamfunnet forbinder med mennesker med muslimsk bakgrunn?

Definisjonsmakt

- Hvem tenker du har definisjonsmakten når det gjelder bildene som tegnes?

- Opplevs det som om de med definisjonsmakt har en agenda for dekningen sin?
- Er det noen aviser/kanaler/programmer du vil trekke frem som bedre eller dårligere når det kommer til representasjon av norsk- somaliere og muslimer enn andre?

Sosiale medier

- Hvordan er balansen mellom redaktørstyrte medier og sosiale medier i din hverdag?
- Opplever du at det er en forskjell mellom bildene som tegnes av norsk-somaliere i sosiale medier sammenlignet med redaktørstyrte medier?
- Opplever du at det er en forskjell mellom bildene som tegnes av muslimer i sosiale medier sammenlignet med redaktørstyrte medier?

Innvirkning på informanten (Othering)

- Hvordan opplever du at gruppen/e du tilhører fremstilles i norske medier (overordnet)?
- Har du konkrete eksempler på temaer det ofte skrives om/fokuseres på når gruppen/e du tilhører skrives om i media? Hvilke?
- Hva tror du er grunnen til at det er disse temaene som ofte trekkes frem i forbindelse med dette?
- Opplever du at de bildene mediene tegner av norsk somaliere samsvarer med virkeligheten? Kjenner du deg igjen i bildene som tegnes?
- Opplever du at de bildene mediene tegner av muslimer samsvarer med virkeligheten? Kjenner du deg igjen i bildene som tegnes?
- Vil du si at måten media fremstiller norsk-somaliere påvirker deg som person? Hvis ja, på hvilken måte?
- Vil du si at måten media fremstiller muslimer på påvirker deg som person? Hvis ja på hvilken måte?
- Vil du si at du som individ i samme grad påvirkes av måten norsk-somaliere og måten muslimer omtales på?
- Opplevs negativ dekning av norsk-somaliere og/eller muslimer som en belastning hvis den er negativ, og tilsvarende oppløftende hvis den er positiv?
- Påvirker mediebildene som tegnes av norsk-somaliere din følelse av tilhørighet til det norske majoritetssamfunnet? På hvilken måte? (Utdypende spørsmål) (Påvirker mediedekningen hvordan du oppfatter deg selv som en del av storsamfunnet)
- Gjør denne dekningen at du føler deg annerledes enn nordmenn flest? (Utdyp)
- Påvirker mediebildene som tegnes forholdet ditt til andre norsk-somaliere? På hvilken måte?
- Påvirker mediebildene som tegnes av muslimer din følelse av tilhørighet til det norske majoritetssamfunnet? På hvilken måte? (Utdypende spørsmål) (Påvirker mediedekningen hvordan du oppfatter deg selv som en del av storsamfunnet)
- Gjør denne dekningen at du føler deg annerledes enn nordmenn flest? (utdyp)

– Påvirker mediebildene som tegnes forholdet ditt til andre muslimer? På hvilken måte?

(Representasjonsteori)

– Har det noe å si om mennesker med minoritetsbakgrunn kjenner seg igjen i de kildene og karakterene som figurerer i nyheter/film/serier?

– Hvem er den typiske norsk-somalieren i norske filmer/serier?

– Hvem er den typiske muslimen i norske filmer/serier?

– Er det forskjell på hvordan somaliere fremstilles i media, og hvordan de fremstilles i dramafilmer?

– Er det forskjell på hvordan muslimer fremstilles i media og hvordan de fremstilles i dramafilmer?

– Synes du måten norsk-somaliere fremstilles i film og serier har endret seg siden du vokste opp? Hvis ja, på hvilken måte?

– Synes du måten muslimer fremstilles i film og serier har endret seg siden du vokste opp? Hvis ja, på hvilken måte?

– Synes du dette samsvarer med måten du opplever norsk-somaliere på?

– Synes du dette samsvarer med måten muslimer framstilles i media?

– Tenker du at somaliere (og eller muslimer) opplever mer stigmatisering enn andre minoritetsgrupper i media?)

– Hva mener du mediene burde fokusere mer på når det kommer til mennesker med muslimsk, somalisk eller norsk-somalisk bakgrunn? (Hvilke sider er det som ikke kommer frem?)

– Opplever du fordommer fra andre basert på bildene som tegnes i media?

– Har du opplevd at andre mennesker har brukt eksempler fra media for å “sette deg utenfor” fellesskapet (andregjøre deg?)

– Hvis du er uenig i bildene ildet som tegnes, vil du si at du gjør en aktiv innsats for å er med på å prøve å endre bildene som tegnes av muslimer/somaliere i norske medier?

– Gjør mediedekningen at du føler at du må oppføre deg på bestete måter?

– Hvis du er uenig i bildene som tegnes, vil du si at du gjør en aktiv innsats for å er med på å prøve å endre bildene som tegnes av muslimer/somaliere i norske medier?

– Opplever du at det har noen effekt? Hvis ja- hvilken? Hvis nei- hva er grunnen til det?

Avslutning

– Hva mener du er de tre viktigste tingene vi har snakket om?

– Er det noe du ønsker å legge til?

– Kan jeg kontakte deg igjen hvis det blir aktuelt?

